

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1902 -
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1902 * ΤΟΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Τύποις Η. Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἑλληνικά:

- Γ. Ε. Αρσύκου:** Ἡ καρρότατος, σ. 173.
Ν. Ἐπισκοποπούλου: Τὸ Ἐρυθρόν Κρίνον, σ. 297.
Γ. Κονδυλάκη: Ὅταν ἦμιον δάσκαλος, σ. 254, 306, 366.
Πάβλου Νιρβάνου: Ἀνιρόγνω, σ. 73.
Α. Παπαδιαμάντη: Στρίγλα Μάνα, σ. 134.
Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου: Σκλάβοι, σ. 8.

Μεταφράσεις:

- Μαρίας Κορέλλη:** Τὸ ἐπ' ἐνοίκιον βρέφος, σ. 81, 147.
Ουίδα: Ἡ Συκὴ, σ. 324.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἑλληνικά:

- Πέτρου Γιαννίδη:** Ποιήματα, σ. 314.
Ἰωάννου Ν. Γεωργιάδη: Ὁ Κισσός, σ. 6. — Τὸ ἀπόβροχο, σ. 239.
Μ. Μαλακίση: Σολωμός, σ. 99.
Γ. Μαρκοῦ: Ἰουλίττα Κοσκινῶ, σ. 229.
Στεφάνου Μαρτζιώκη: Ὁ ἄνθρωπος σὸν ποιητὴ, σ. 295.
Στέλιου Σφεριιάδη: Ἰρελλὲ Τραγουδιὰτὴ! σ. 36.
Ἀγγέλου Σημηριώτου: Ἐκ Βαθέων, σ. 72.
Ἀγγέλου Σικελιανοῦ: Ars minima σ. 373.
Διονυσίου Σολωμοῦ: Ἰταλικά ποιήματα, σ. 114, 129, 161, 193. — Ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ, ἀποσπάσματα, σ. 126.

Ἀπαρχαί:

- Μαρίνου Σιγούρου:** Ἀγροσὴ ψυχὴ, σ. 275

Μεταφράσεις:

- Δάντε:** Francesca da Rimini, σ. 14.
Βίωνος: Ἀποσπερίτης, σ. 365.

ΘΕΑΤΡΟΝ

- Γρηγορίου Ξενοπούλου:** Εἰς ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας, σελ. 22. — Τὸ στοίχημα, σ. 184. — Ἡ Μυλόπετρας, σ. 217. — Ἡ Ἀρλεζιάνα, Ἡ Νύφη μου, Τὸ Αἶνγμα, Ὁ Εἰσαγγελεὺς, σ. 277. — Λεονάρδα, Δορὶνα, Ὁ Κύριος Μπαρτιόλ καὶ ἡ κόρη του, Ἀπιστος, σ. 345. Ἡ 1η Σεπτεμβρίου, σ. 377.

Δράματα καὶ Κωμῳδία

- Γαβριὴλ Δ' Ἀννοῦνταιο:** Φραγκίονα ἢ ἐξ Ἀρμινίου, πράξις Ε' σ. 43.
Maurice Maeterlinck: Μόννα-Βάννα, σ. 203, 241, 331.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

- Γεωργίου Καλογεώργου:** Διονύσιος Σολωμός, σ. 102.
Κωνσταντίνου Μακρῆ: Οἱ Ἀλμογράβαροι, σ. 177.
Μ. Μαλακίση: Διαθήκη, σ. 266. — Ἀπαρχαί, σ. 274.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Οἰκονομία Μωμανῶ, σ. 344.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Παιδικὰ διηγήματα, Πρόδρομοι ἢ Ἐρεχθίδες, Ἱστορικὸν ἄρχειον Διονυσίου Ρώμα, Ρόδα καὶ Μῆλα, σ. 153.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

- Σπ. Δὲ Βιάζη:** Ἀπὸ τὸν βίον τοῦ Σολωμοῦ, σ. 122.
Τιτάν Γεργάτ: Τὸ Νεκροταφεῖον τῶν Ἀθηνῶν, σ. 271.
Ν. Ἐπισκοποπούλου: Σολωμός, σ. 117. — Στοιχμαί τοῦ βίον τοῦ Σολωμοῦ, σ. 120.
Ἰακώβου Λεοτιάδη: Διάλογος τῆς Φύσεως καὶ μιᾶς Ψυχῆς, σ. 10.
Χίλις καὶ μιὰ Νύχτες, σ. 21.
Κίμωνος Μιχαηλίδου: Θυμμένη ἀγάπη, σ. 230.
Πάβλου Νιρβάνου: Ὡδὴ εἰς τὸν Φράττην, σ. 138.
Πῶλ Φόρ: „Θαλασσινὴ Ἀγάπη“ σ. 375.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΔΙΑ

- Η. Καρολίδου:** Παλαιστίνιοι ἀναμνήσεις, σ. 15, 38.
Περικλῆ Δ. Ρεδιάδου: Ἀπὸ τὴν γενέθλιον τοῦ Βασιλέως μας, σ. 260, 320.

ΚΑΛΑΓΕΧΝΙΑ

- Α. Ἀλιάντου:** Νικόλαος Βώκος, σ. 317.
Ἀγάθωνος Κριτανίδου: Γεώργιος Ἰακωβίδης, σ. 167.
Κίμωνος Μιχαηλίδου: Ὁ ἀνδρὶς τοῦ Σολωμοῦ, σ. 33.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Βασιλέα, σ. 1.

ΙΣΤΟΡΙΑ

- Κωνστ. Γ. Ζησίου:** Μουσμβασία, σ. 225, 312.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Ὁ λείων τῶν Κομοτῶν, σ. 264. Ἱστορικὸν σημεῖωμα, σ. 181.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

- Ἔργον Χάρτ:** Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Ἄργου, σ. 214.
Μαντῶς: Τὰ Κεμήλια τῶν Μουσείων μας: Τὸ Ἐπινητὸν τῆς Ἐρετῆς, σ. 232. Τὰ „Πραξιτέλεια“ ἀνάγλυφα τῶν Μουσῶν, σ. 353.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Νικίου τοῦ ἐξ Ἰακίνθων: Τὸ Σουδάριον καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, σ. 55.
Δρος Π. Ἀποστολίδου Ι. Β. Ν.: Ῥοδόλφος Βίρχωφ, σ. 340.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Δημ. Γεωργιάδου Λογίου: Σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς πρώτης δυναστείας, σ. 86.
Φιλίππου Δωρικού: Ἡ μουσικὴ ἐταιρεία τῶν Μπόξερ, σ. 141.
Ἰηοῦς: Κωνσταντῖνος Τζάνογλου, σ. 342.
Σ. Δοβέρδου: Αἱ ἐργαζόμενα Ἑλληνίδες, σ. 65.

Ἐμμανουὴλ Σ. Λυκούδη: Ἡ ἰδέα ἀτομικῶς καὶ ἡ κοινὴ γνώμη, σ. 289.
Προσπέρου τοῦ Παρωρίτου: Τὸ Ζάππειον, σ. 53.
Γεωργίου Κ. Πάπ.: Τυχρὰν Γεργάτ, σ. 198.
Ἀγγέλου Φιλανθρωπινού: Τύποι γυναικείων κάλλους, σ. 301.

Γράμματα, Τέχνη, Ἐπιστήμη:

σ. 27, 59, 91, 123, 158, 189, 221, 282, 349, 382.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Χάρη Ἡμερινού: Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι, σ. 25, 57, 88, 155, 187, 219, 281, 348, 380.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

Μιχαὴλ Βελουδίου (φωτογραφία): Χωρικάι εἰς Λουτράκι, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Γεωργίου Βρούτου: Ὁ Ἀρχαῖος τοῦ Σολωμοῦ, σ. 90.
Ν. Βώκου: Ὁ Ψαράς, σ. 319.
Δ. Γαλάτη: Σχέδια διακοσμητικά, σ. 381.
Θωμᾶ Θωμοπούλου: Ἡ Νύμφη τῆς Ἀβέδου, σ. 202.
Γ. Ἰακωβίδου: Προσωπογραφία, σ. 168.
Σπονδή, σ. 168.
Τὸ Κονσέρτο, σ. 169.
Σπονδή, σ. 170.
Ἡ Ψυχολογία, σ. 171.
Εἰδ. Ἰωαννίδου: Χειροτομία Καλογραίας, ἐκτὸς τοῦ κειμένου Σχεδιάσμα, σ. 71.
Θ. Ράλλη: Ὁ Εἰκονογράφος, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Ravis de Chavannes: Ὁ ἄλιός, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Claude Monet: Τοπίον, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Schenck: Καταγίς, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἐπιότης Ἐνάρδος, σ. 13.
Ναπολέον Λαμπελέτ, σ. 27.
Διονύσιος Σολωμός, σ. 98.
Νικόλαος Μάντζαρος, σ. 125.
Ἀντώνιος Φράττης, σ. 140.
Γεώργιος Ἰακωβίδης, σ. 167.
Ὁ πρίγκηψ Νικόλαος, σ. 183.
Ἡ Μ. Δ. Ἐλένη Βλαδιμηρόβνα, σ. 183.
Τυχρὰν Γεργάτ, σ. 198.
Maurice Martinek, σ. 282.
Νικόλαος Βώκος, σ. 317.
Κωνσταντῖνος Τζάνογλου, σ. 342.
Θεόδωρος Χελδράχ, σ. 351.
Μιχαὴλ Λάμπρος, σ. 352.
Ροδόλφος Βίρχωφ, σ. 383.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

Ζεύς τοῦ Ὀτρικόλι, ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Τὸ ἐπίνητρον τῆς Ἑρετίας, σ. 232.
Πρόσωπος τοῦ ἐπίνητρον, σ. 233.
Αἱ 2 πλευραὶ τοῦ ἐπίνητρον, σ. 234, 235.
Ἡ ράχις τοῦ ἐπίνητρον, σ. 236.
Γυνὴ ἐργαζομένη εἰς τὸ ἐπίνητρον, σ. 237.
Πραξιτέλεια ἀνάγλυφα τῶν Μουσῶν, σ. 355, 359, 360, 362.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Ὁ Τοῖχος τῶν κλανιδμῶν τῶν Ἰουδαίων, σ. 16.
Κεφαλὰρι Κηφισοῦς, σ. 26.
Προσκυνηταὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, σ. 41.
Ζάππειον, σ. 53, 54.
Τὸ Σουδάριον, σ. 55.
Παιδικὰ παιχνίδια, σ. 58.
Τοποθεσία ἐπὶ τοῦ γηλόφου Σιράνη ἐν Ζακύνθῳ, σ. 113.
Ἡ ἐν Ζακύνθῳ οἰκία τοῦ Σολωμοῦ, σ. 123.
Ἐρετία ἀγ. Γεωργίου τῶν Λατίνων, σ. 124.
Ἡ κατάθεσις τῶν στεφάνων εἰς τὸν τάφον τοῦ Σολωμοῦ, σ. 156.
Τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Σολωμοῦ, ἐν Ζακύνθῳ, σ. 157.
Οἰκία Κομοτίου, σ. 157.
Τὸ ζωγραφεῖον τοῦ κ. Ἰακωβίδου.
Πύργος τῆς γεφυρᾶς ἐν Μονεμβασίῳ, σ. 226.
Χριστὸς Ἐκκόμενος, σ. 227.
Μέγαρον Ψύχα, σ. 259.
Kronberg, σ. 261.
Oerstedsparhen, σ. 262.
Frederiksborg slot, σ. 263.
Tivoli, σ. 263.
Ὁ Λέων τῶν Κομυότων, σ. 264.
Ἡ "Νέα Σπηγή", σ. 280.
Τύποι γυναικείων κάλλους, σ. 301, 303, 305.
Ἀλλαγὴ Φρονῆς εἰς τὰ Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν, σ. 379.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Β'

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1902

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

*Ἔκδοσις Γρηγορίου Ξενοπούλου, συγγραφέως,
πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, τὸν ΒΑΣΙΛΕΑ.*

ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΕ,

Εἶμαι ὁ ἐλάχιστος καὶ ὁ ταπεινότατος μεταξὺ τῶν ὑπηκόων Σου ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠσθάνθησαν ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ Βασιλικὸν Θέατρον τὸ θερμότερον, τὸ ζωηρότερον ἐνδιαφέρον, καὶ ἐστήριζαν ἐπ' αὐτοῦ τὰς γλυκύτερας ἐλπίδας. Εἶμαι Ἕλληνα συγγραφεὺς, καὶ τίποτε δὲν μ' ἐνδιαφέρει ἐμπαθέστερον ἀπὸ τὴν πνευματικὴν τῆς πατρίδος μου ζωὴν, ἐκ τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἐκδηλώσεων τῆς ὁποίας εἶνε καὶ τὸ Θέατρον.

Ἄλλ' ὅταν ἡ πρώτη ἀτυχὴς κατάρσις τοῦ ἰδρύματός Σου -- διεύθυνσις, θίασος, ἐπιτροπὴ καὶ δραματολόγιον, -- μ' ἐπεισεν ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ γίνῃ τὸ προσδοκώμενον Ἐθνικὸν Θέατρον, ὁμολογῶ, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον μ' ἐγκατέλιπεν ἀμέσως. Λύπη ἀπεναντίας καὶ ἀπογοήτευσις κατέλαβε τὴν ψυχὴν μου διὰ τὴν διάψευσιν ὠραίου ὀνείρου, καὶ μόλις εἰς τὸ βᾶθος διεσώθη μία ἐλπίς, ἡ ὁποία μοῦ ἐψιδύριζε: « Δὲν πειράζει ἂν δὲν εἶνε τοῦτο, θὰ γίνῃ ἐν ἄλλο. Ἄργότερα. Ὅταν τὸ παιδίον ἀναπτυχθῇ εἰς ἔφηβον, τίποτε δὲν εἶνε ἰκανὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν χνοῦν τῶν χειλέων καὶ τοὺς ἰσθμῶν τῶν παρειῶν. Εἶνε μοιραῖον, καὶ εἶνε ἀπλῶς ζήτημα χρόνου ».

Ἄλλὰ πάλιν, ὅταν ἤρχισεν καὶ ἐπροχώρησεν ἡ λειτουργία τοῦ Βασιλικοῦ Θεά-

τρον, και ειδα εμπνευχουμένας δια της παρουσίας Σου τας παραστάσεις και τας δοκιμάς, και αντίκρουσα την Μεγαλειότητά Σου όχι μόνον εις τὸ περίβλεπτον θεατρὸν Της, ἀλλὰ και εις τὰ ταπεινά παρασκήνια, και ἔμαθα πόσῃν ἐξεδήλωνες χαρὰν ὁσάκις ἔβλεπες τὸ Θέατρόν σου πλήρες, και συνεπέρανα ἐκ τούτου πόσῃν θὰ συνέκρουπτες λύπην, ὁσάκις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸ ἔβλεπες κενόν, — ὅταν τέλος κατενόησα τὸ ὀλόφυχον, τὸ ἀληθῶς συγκινητικὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον τρέφεις διὰ τὸ εὐγενές Σου ἴδρυμα, τότε ἠσθάνθην κ' ἐγὼ νὰ ἐξανάπτῃ ἐντός μου τὸ ἴδιον αἶσθημα. « Ἀφ' οὗ ὁ Βασιλεύς μου, εἶπα, ἐνδιαφέρεται εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ἐγὼ ὁ ὑπῆκοος ὀφείλω νὰ ἐνδιαφερωμαι ἄλλο τόσον. Τοῦτο θὰ εἶνε τὸ Θέατρόν μου και ὄχι ἄλλο. Δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται πλέον ἢ μοιρολάτρεις ἀδράνεια, εἰς τὴν ὁποῖαν με κατέρριψεν ἡ πρώτη λύπη και ἡ ἀπογοήτευσις. Ἐχω καθῆκον νὰ ἐνθυμηθῶ πάλιν, ὅτι εἶμαι Ἕλλην και συγγραφεύς, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅτι εἶμαι πιστὸς και ἀφωσιωμένος ὑπῆκοος τοῦ Βασιλέως μου ».

Διὰ τοῦτο, Μεγαλειότατε, παρουσιάζομαι σήμερον αὐτόκλητος ἐνώπιόν Σου, ὅπως ὑποβάλω ταπεινῶς τὴν ταπεινὴν μου γνώμην περὶ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Εἶνε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον εἰμπορῶ νὰ κάμω ὑπὲρ αὐτοῦ, — και τὸ κάμνω.

Δὲν γνωρίζω τὰς αὐλικὰς ἐθιμοτυπίας, Μεγαλειότατε. Ἀπλοῦς συγγραφεύς, οὐδέποτε ἐξερχόμενος τοῦ ἐρημητηρίου τῆς τέχνης μου, δὲν ἔμαθα οὔτε κἀν τὴν γλώσσαν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπευθύνονται πρὸς Βασιλεῖς. Θὰ εἶπω λοιπὸν τὰ πράγματα γυμνά, καθαρὰ και ἀπερίφραστα, ὅπως συνειδέξω, και ὅπως σπανίως ἴσως τάκουει ἡ Μεγαλειότης Σου. Ἀλλ' ἡ ἀπειρος Βασιλικὴ Ἀγαθότης ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ ξενοσθῇ μέχρι τέλους, ὅτι θὰ με ἀξιώσῃ εὐμενοῦς ἀκροάσεως, και ἀποβλέπουσα εἰς τὸ ἐλατήριον, θὰ χαρίσῃ τὴν ἐπιεικῆ Της συγγνώμην εἰς τὸ θάρρος μου. Ἡ ἀπόλυτος πεποίθησις, ὅτι ἂν εἰσηκούετο ἡ γνώμη μου, ἠδύνατο νὰ προσέλθῃ κάτι καλόν, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἡ ὠραία βασιλικὴ χαρὰ θὰ ἦτο διαρκής, ἡ πεποίθησις αὕτη μοῦ δίδει τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον και πάλιν καθικετεύω τὴν Μεγαλειότητά Σου νὰ συγχωρήσῃ.

ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΕ,

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον, ὡς ἔχει σήμερον, δὲν ἐκπληροῖ τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν του. Μεμονωμέγαι τινὲς παραστάσεις εἰμπορεῖ νὰ ἤρουν και νὰ προσελκύσαν τοὺς φίλους τῶν ἐλαφρῶν θεαμάτων, τῶν εὐκόλων γελῶτων· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ βεβαίως τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συνόλου. Αὕτη εἶνε ἡ ἀλήθεια. Καὶ εἰμπορῶ νὰ εἶπω, ὅτι ἐκφραζόμενος οὕτω, διερμηνεύω τὴν γνώμην τῶν συναδέλφων μου, τῶν Ἑλλήνων λογίων, ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν θεατρικὴν τέχνην, ὅλων τῶν ὀνειρευομένων τὴν νεοελληνικὴν τῆς ἀναγέννησιν.

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐλύσῃ ἀμέριστον τὴν ἀγάπην και γενικὴν τὴν ὑποστήριξιν, εἰμὴ ἀνερχόμενον εἰς περιοριστὴν πανελληνίου ἐθνικοῦ ἰδρύματος. Τὸ κτίριόν εἶνε λαμπρὸν, ἡ σκηνὴ θαυμασιὰ· ἔχει ὅλα τὰ ὑλικά μέσα διὰ νὰ λειτουργήσῃ ὡς θέατρον πρώτης τάξεως, και ἀκόμη ὡς θέατρον ἀγλαϊζόμενον ἀπὸ τὸ Στέμμα. Ἀλλὰ τοῦ λείπει ἡ ψυχὴ, τοῦ λείπει ὁ ἄνθρωπος ἢ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τὸ ἀναδείξουν κατὰ τοὺς πόθους Σου.

Ὁ τόπος μας, Μεγαλειότατε, δὲν στερεῖται ἤδη τῶν ἠθικῶν ἐκείνων στοιχείων, τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς συγκρότησιν ἐνὸς ὠραίου θεατρικοῦ συνόλου: Καὶ ἠθοποιούς καλοὺς ἔχομεν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐγίνοντο καλλίτεροι ὑπὸ φωτισμένην διδασκαλίαν, και λογίους ἱκανοὺς διὰ νὰναλάβουν τὴν διεύθυνσιν ἢ νὰποτελέσουν

Κριτικὴν Ἐπιτροπὴν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος, και δραματικούς συγγραφεῖς παρέχοντας πᾶσαν ἐλπίδα εὐδοκίμησης. Δυστυχῶς ὁμως και ὡς μὴ ὀφείλεν, ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ στοιχεῖα ἀπεκλείσθησαν ἕως τώρα ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου, διότι ἔλειψεν ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὴν καλὴν θέλησιν και τὴν ἱκανότητα νὰ τὰ διακρίνῃ και νὰ τὰ συγκεντρώσῃ.

Ἐξ ἀρχῆς, ὁ διορισμὸς τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου, ὡς διευθυντοῦ, δὲν ἠκούσθη εὐμενῶς. Ὁ κ. Βλάχος εἶνε βεβαίως ἐκ τῶν σοφωτέρων μας λογίων, και γνωρίζει ὅσον ὀλίγοι τὸ θέατρον· ἀλλ' ἡ ἀποκλειστικότης του, ὁ μισονεῖσμός του, αἱ προλήψεις του και προπάντων ἡ ἡλικία του, — διότι ἄνθρωπος τοῦ παρελθόντος δὲν εἶνε ὁ καταλληλότερος δι' ἴδρυμα τοῦ μέλλοντος, — ἐνέπνευσαν τὸν δισταγμὸν, ὅτι δὲν θ' ἀπετέλει ἴσως τὸ ἰδανικὸν διευθυντοῦ. Τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν τὸν δισταγμὸν, και ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε.

Ὁ γραμματεὺς κ. Στέφανος Στεφάνου, εἰς τὸν ὁποῖον, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Βλάχου, περιῆλθεν ἡ διεύθυνσις τοῦ Β. Θεάτρου, εἶνε ὁμολογουμένως ἄνθρωπος σπανίων προτερημάτων, μεγάλης δραστηριότητος και ὑγιούς καλαισθησίας. Ἐχει ἀκόμη τὸ χάρισμα τῶν ὠραίων τρόπων, τῆς εὐφυοῦς γλώσσης, τοῦ καλοῦ ἐξωτερικοῦ, διὰ τῶν ὁποῖων καθίσταται ἀγαπητὸς και εὐχάριστος εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀναστροφεμένους. Τὸ γνωρίζω· ἀλλὰ δυστυχῶς αὐτὰ δὲν ἀρκοῦν διὰ τὸ μέγα ἔργον. Ἡ πολῦτιμος βοήθεια τοῦ κ. Θών, ὁ ὁποῖος, ἂν δὲν ἀπατώμαι, διευθύνει τὸ Θέατρον οικονομικῶς, οὔτε αὕτη εἶνε ἱκανὴ νὰναπληρώσῃ τὸ ἔλλειπον. Διότι ὁ κ. Στεφάνου ἔχει και μίαν ἰδιοτροπίαν, ἡ ὁποία ἐξουδετερώνει ἴσως ὅλα του τὰ προτερήματα. Δὲν ἀνέχεται πλησίον του κανένα ἄλλον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ὑπόπτευε πραγματικὴν ἀξίαν και χρησιμότητα. Εἶνε τοῦτο μία ἔλλειψις εἰλικρινείας και αὐταπαρνήσεως, ἡ ὁποία δὲν ἀποβαίνει βέβαια πρὸς ὄφελος τοῦ Θεάτρου. Γνωρίζει κάλλιστα ὁ κ. Στεφάνου, ποῖοι θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τὸν βοηθήσουν ἀποτελεσματικῶς. Ἀλλὰ τοὺς κρατεῖ ἐπιτηδειότατα εἰς ἀποκλεισμόν. Καὶ ὡς ἐλαχίστη ἀπόδειξις τούτου, ἄς χρησιμεύσουν τὰ ὀνόματα ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποῖους ἀνετέθη ἡ μετάφρασις τῶν ξένων ἔργων. Ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, οὔτε ὡς ἀπλοῖ μεταφρασταὶ δὲν προσεκλήθησαν οἱ λογιοὶ, οἱ ὁποῖοι και ὡς προτοτύπων συγγραφεῖς θὰ ἠδύνατο νὰ διαπρέψουν!

Ἡ ταπεινὴ μου γνώμη, Μεγαλειότατε, εἶνε ὅτι ὁ κ. Στεφάνου πρέπει νὰ περιορισθῇ αὐστηρῶς εἰς τὰ καθήκοντα τῆς γραμματείας, διὰ τὰ ὁποῖα ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἶνε ἱκανός, — ἀντ' αὐτοῦ δὲ και ἐπ' αὐτοῦ νὰ διορισθῇ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου, λόγιος ἐκ τῶν νέων ἀνδρῶν, ὁ ὁποῖος τὴν ὑπερέραν του μόρφωσιν νὰ κοσμή και με τὸν ἀδάμαντα τοῦ χαρακτήρος.

« Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν » θὰ ἦτο ἐπομένως παράτολμον νὰ ἐγγυηθῇ κανεὶς ἐκ τῶν προτέρων περὶ τῆς εὐδοκίμησης οἰουδήποτε εἰς ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐδοκιμάσθη. Νομίζω ὁμως, ὅτι ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν, ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος, ὁ ἰδρυτὴς και διευθυντὴς τῆς « Νέας Σκηνῆς », εἶνε δεδοκιμασμένης πλέον εἰδικότητος, και ὅτι ἡ Μεγαλειότης Σου εὐδοκοῦσα θὰ ἠδύνατο ἀνενδίαστως και μετὰ πάσης ἐμπιστοσύνης νὰναθέσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Β. Θεάτρου εἰς τὸν διαπρεπῆ τοῦτον ποιητὴν και συγγραφέα. Εἰμπορῶ μάλιστα νὰ εἶπω, ὅτι περὶ τούτου ἐσχηματίσθη ἤδη γενικὴ γνώμη, και ἂν δὲν ἀπατώμαι, ἐξεφράσθη κάποτε και διὰ τοῦ τύπου.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ κ. Χρηστομάνου, ὑπάρχουν και ἄλλοι, ἀδοκίμαστοι μὲν ἀκόμη, ἀλλὰ παρέχοντες ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε φιλολογικῆς των δράσεως τὰ ἐχέγυα παρομοίας ἐπιτυχίας: ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς, ὁ κ. Γεώργιος Δροσίνης, ὁ κ. Δημήτριος Κακλαμάνος, ὁ κ. Ἀριστοτέλης Κουρτίδης, ὁ κ. Πέτρος Ἀποστολί-

δης (Παῦλος Νιρβάνας), ὁ κ. Νικόλαος Ἐπισκοπόπουλος. Ἐνθυμούμαι τώρα καὶ ἄλλους, τοὺς ὁποίους δὲν εἶνε ἴσως ἀνάγκη νάναφέρω. Ὅταν χρειάζεται εἰς, νομίζω ὅτι ἕξ-ἑπτὰ εἶνε πλέον ἢ ἀρκετοί, διὰ νὰ γίνῃ ἐκλογή.

Ὅπωςδὴποτε, Μεγαλειότατε, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη, λόγιος τοιαύτης περιοπῆς καὶ ἀξίας νάναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Β. Θεάτρου. Τοιοῦτος, ἀλλὰ μόνον τοιοῦτος διευθυντὴς θὰ γνωρίζῃ ποῦ ὑπάρχουν καὶ πῶς χρησιμοποιοῦνται τὰ καλὰ στοιχεῖα, — θὰ γνωρίζῃ ποῖα ἑλληνικὰ ἔργα πρέπει νάναβιβάσῃ εἰς τὴν σκηνήν, — θὰ γνωρίζῃ εἰς ποίους νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν μετάφρασιν τῶν ξένων, — καὶ ποίων ξένων, — θὰ γνωρίζῃ εἰς ποίους νάποταθῇ διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ἀπαραιτήτου Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς, — θὰ γνωρίζῃ ὅτι εἰς τὸ ἴδιον Θεάτρον καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον θίασον δὲν παίζεται ὁ Ἴψεν καὶ ὁ Λαμπίς, — θὰ κατέχῃ τέλος πάντων τὸ μυστήριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ Θεάτρου, τὴν ἐξύψωσίν του εἰς ἴδρυμα φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικόν, ἀντάξιον τοῦ βασιλικοῦ Ἰδρυτοῦ.

Διότι, Μεγαλειότατε, ὀφείλω νὰ μαρτυρήσω, ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε διεύθυνσις τοῦ Β. Θεάτρου οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην κατέβαλε μέριμναν περὶ τῆς περιοπῆς του. Ἐφάνη ἀγνοοῦσα, ὅτι ὑπάρχουν διάφοροι τάξεις Θεάτρων, καὶ ὅτι ἐν Βασιλικὸν Θεάτρον ἀρμόζει ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν πρώτην. Περιεφρόνησε τελείως τὴν ἀληθῆ, τὴν ὑψηλὴν δραματικὴν τέχνην, τὴν παγκόσμιον. Ἀπέκλεισεν ὀλοσχερῶς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἡ ὁποία ἔχει τόσα καλὰ ἔργα, — καὶ δὲν ἐννοῶ τὴν ἀρχαίαν, ἡ ὁποία ἔχει μόνον ἀριστουργήματα, ἀλλὰ καὶ τὴν μεσαιωνικὴν, καὶ τὴν νέαν, καὶ τὴν νεωτάτην ἀκόμη. Ἐπαιξεν ἐκ τῶν ξένων φιλολογικῶν ἔργα χαμαίξηλα καὶ εὐτελεῖ, ἐλαφρῶς κομφοδίας καὶ φάρσας, τὰ ὁποῖα μόλις θὰ ἦσαν ἀνεκτὰ καὶ εἰς λαϊκὸν θέατρον. Ἐστρέβλωσε διὰ γελοίων δασκαλικῶν μεταφράσεων τὰ ὀλίγα σοβαρὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔδωσε· καὶ ὅταν εἰς τὸ τέλος ἀπεφάσισε νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὑπάρχει καὶ σύγχρονος ἑλληνικὴ παραγωγή, μόνον θόρυβον ἐπροκάλεσεν, ὁ ὁποῖος κατέληξεν εἰς μίαν μεγαλοπρεπῆ ἀποτυχίαν.

Εἰς τοῦτο πταίει ἡ διεύθυνσις, ἀλλὰ βεβαίως καὶ ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία, ὅπως εἶνε σήμερον κατηγορημένη, δὲν παρουσιάζει τίποτε ἄλλο, Μεγαλειότατε, εἰμὴ τὴν ἀπαράμιλλον αἴγλην, ὅτι προεδρεύεται ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Βασιλικῆς Ὑψηλότητος, τοῦ μουσοφιλοῦς πρίγκιπος Νικολάου. Ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς, οἱ σοφοὶ δηλονότι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, εἶνε ὅλως ἀκατάλληλοι διὰ τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτοὺς ἔργον. Διότι δὲν εἶνε εἰδικοί. Ἄλλ' ὅπως οἷός-δὴποτε τεχνοκρίτης δὲν θὰ εἶχε ποτὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ διορισθῇ καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, οὕτω δὲν ἔπρεπε νὰ διορίζωνται τεχνοκρίται καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ εἶνε μάλιστα ἀπορίας ἀξίον πῶς τὸ δέχονται οἱ ἴδιοι, ἀφ' οὗ γνωρίζουν κάλλιστα ὅτι δὲν εἶνε εἰδικοί, ἢ τοῦλάχιστον ὅτι ὑπάρχουν καὶ εἰδικώτεροί των. Εἶνε δυνατόν, παραδείγματος χάριν, νὰ γνωρίζῃ κανεὶς τὴν θεατρικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν, ὅσον τὴν γνωρίζει ὁ κ. Νικόλαος Λάσκαρης, ὁ ἀφιερῶσας ζωὴν ὀλόκληρον εἰς αὐτήν;

Ἐκ τῶν πρώτων μελημάτων τοῦ νέου διευθυντοῦ, θὰ ἦτο ἡ ἀνασύνταξις τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς. Μακρὰν ἀπὸ καθηγητὰς, ἀπὸ δασκάλους, ἀπὸ γέροντας, ἀπὸ ἀνικάνους καὶ ἀπροσδιονύσους, ὁ νέος διευθυντὴς θὰ προσελάμβανεν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Βασιλικῆς Ὑψηλότητος τοῦ πρίγκιπος Νικολάου, καὶ παρὰ τὸν ποιητὴν Ἀριστομένην Προβελέγγιον, δύο ἢ τρεῖς ἀκόμη ἐπίσης εἰδικούς, ἕξ ὧν ἀνέφερα ἡ ὑπερόνοσα ἀνωτέρω. Τοιαύτη Ἐπιτροπὴ θὰ ἐνέπνεεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς ἀξίους τοῦ ὀνόματος δραματικούς συγγραφεῖς, νὰ ὑποβάλουν εἰς αὐτὴν τὰ ἔργα των. Ἐχουσα δὲ ὡς ἀρχὴν «τὰ καλλίτερα ἐκ τῶν ἰδικῶν μας καὶ

τὰ καλλίτερα ἐκ τῶν ξένων», θὰ ἐβοήθει ἀληθῶς τὴν διεύθυνσιν εἰς καταρτισμὸν ἐκλεκτοῦ καὶ τελείου δραματολογίου, διὰ τοῦ ὁποῖου τὸ Βασιλικὸν Θεάτρον θὰ μετεβάλλετο εἰς Ναὸν τῆς Τέχνης, καὶ θάπέβαινε τὸ ἐθνικὸν καὶ ἐθνωφελὲς ἐκεῖνο κέντρον, τὸ ὁποῖον ὄνειρευόμεθα ὅλοι, ἀπὸ τοῦ σεπτοῦ Ἰδρυτοῦ καὶ Χορηγοῦ, μέχρι τοῦ ταπεινοῦ ὑποφαινομένου.

Ὅσον ἀφορᾷ, Μεγαλειότατε, τὴν διδασκαλίαν τῶν ἔργων, τὴν συμπλήρωσιν τοῦ θιάσου, τὴν πρόσληψιν νέων ἠθοποιῶν καὶ τὴν μόρφωσιν αὐτῶν δι' ἰδρύσεως Δραματικῆς Σχολῆς ἢ δι' ἄλλου τρόπου, — ταῦτα εἶνε ζητήματα λεπτομερειῶν δευτερεύοντα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐλύοντο ἀφ' ἑαυτῶν, ἀμα ὡς ἐλύετο κατ' εὐχὴν τὸ μέγα ζήτημα τῆς διευθύνσεως τοῦ Θεάτρου.

ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΕ,

Γνωρίζω ἐκ πικρᾶς πείρας, ὅτι τὰ εἰλικρινέστερα κινήματα εἶνε ἀκριβῶς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρεξηγοῦνται. Καθικετεύω διὰ τοῦτο τὴν Μεγαλειότητά Σου νὰ κλείσῃ ἀμειλίτως τὰ ὦτα εἰς τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶχον συμφέρον νὰ μὴ δοθῇ εἰς τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἡ δέουσα προσοχή, καὶ θὰ τῷ ἀπέδιδον ἄλλοίους σκοπούς.

Καὶ ἂν ἡ ταπεινὴ μου γνώμη, Μεγαλειότατε, εἶνε στερημένη πάσης ἄλλης ἀξίας, ἄς μου ἐπιτραπῇ νὰ καυχηθῶ, ὅτι ἔχει τὴν ἀξίαν τῆς εἰλικρινείας. Τὸ κίνημά μου ἐνέπνευσε πρωτίστως ἡ εὐλαβὴς ἀγάπη, τὴν ὁποίαν τρέφω πρὸς τὸν Βασιλέα· εἶνε προῖον τῆς ψυχικῆς ὀδύνης, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ μέχρι τοῦδε ἀποτυχία ἔργου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐπιτύχῃ· εἶνε ἀκόμη ἀποτέλεσμα τῆς ἐνδομύχου πεποιθήσεως, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ιδιότητός μου, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου, δὲν ἤμην καὶ ὅλως ἀναρμόδιος νὰ ὑποβάλω μίαν γνώμην περὶ Θεάτρου.

Ἐνόμισα λοιπὸν ὅτι εἶχα καθήκον νὰ ὀμιλήσω καὶ πρὶν μ' ἐρωτήσουν, νὰ ὀμιλήσω τὴν γλώσσαν τῆς ἀληθείας, ἀναφέρων ἀντὶ κενῶν θεωριῶν, πρόσωπα καὶ πράγματα, — καὶ ὑπήκουσα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος.

Τελευτῶν ἤδη, Μεγαλειότατε, καταθέτω πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ θρόνου Σου τὰ ταπεινότερα σεβάσματά μου καὶ διατελῶ

Τῆς Μεγαλειότητός Σου πιστὸς

καὶ ἀφωσιωμένος ὑπὸ κήρυκος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΕΓΕΙΑ

Ο ΚΙΣΣΟΣ

‘Ο μαῦρος κι ἄχαρος κισσός, τὸν πόνο του τρυγῶ,
καὶ λέω καὶ μὲς στὰ στήθια μου ριζώνει
καὶ λέω κ’ εἶμαι τὸ χάλασμα τὸ ραγισμένο ἐγὼ
ποῦ ὁ μαῦρος κι ἄχαρος κισσός τὸ περιζώνει.

Μυριόριζος μυριόκλωνος — ὁ πόνος ποῦ πονῶ —
στεῖρα ζωὴ βυζαίνει ἀπὸ τὸν τοῖχο
καὶ δὲν τοῦ παίρνει πνέοντας γλυκὰ ἀπ τὸν οὐρανὸ
ἐναν ἢ αὔρα ἢ στεναγμὸν ἢ χαρᾶς ἤχο.

Τοὺς δρόμους του ἀπόσωσε τὸ Φῶς τοὺς μακρινούς,
ᾧρα καὶ θᾶβγουνε τὰ νυχτοπούλια,
καὶ ρόδα ἢ δύση ἀπλόχερα σκορπᾷ στοὺς οὐρανοὺς
καὶ στῶν βουνῶν τὶς κορυφές σκορπᾷ ζεμπούλια.

Καὶ φτάνουν στὰ φυλλώματα τοῦ πένθιμου κισσοῦ
κοπαδιαστοὶ οἱ σπουργίτες νὰ κουρνιαξοῦν
κι ἀπὸ τὴ μέθη τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἡλίου τοῦ χερσοῦ
μὲς σ’ ἀτρικύμιστη ἀγκαλιὰ νὰ ξαποστάσουν.

Καὶ τὰ ξελαρυνγιάσματα σκορπίζουν τὰ στερνά,
τρελλά, ὡς ποῦ ὁ ἕπνος φτάνει καὶ τὰ πνίγει,
ἐνῶ ὡς τὶς ῥίζες τοῦ κισσοῦ τὶς τρισβαδὲς περνᾷ
μὰ ἀνατριχίλα ἀπ’ τῆς ζωῆς τὴ μέθη ὀλίγη.

Φουντώνει ἢ νόχτα· κι ἔρχονται τριγύρω μου μὰ μὰ
κι ὅλες μαζί ἀπ’ ἀλάργα ἀρμενισμένες,
σκιδῶν σκιές οἱ ἀνάμνησες, στήν ἄχαρη μου ἐρμά
νὰ φέρουν ψεύτικα παρηγοριὰ οἱ θλιμένες.

Μάταια! ζῆ ποτὲ ἢ ζωὴ μὲ ἀνάμνησες ποῦ ζῆ,
ποῦ θὰ ξεπνήση καὶ μ’ αὐτὲς θὰ γύρη,
ἐνῶ ὀλοτρόγυρα βροντᾷ ἢ μέθη ὅλη μαζί
ἀπ’ τῆς ζωῆς, ποῦ ζῆ, τὸ πανηγύρι;..

‘Ο μαῦρος κι ἄχαρος κισσός, τὸν πόνο του τρυγῶ,
καὶ λέω καὶ μὲς στὰ στήθια μου ριζώνει
καὶ λέω κ’ εἶμαι τὸ χάλασμα τὸ ραγισμένο ἐγὼ
ποῦ ὁ μαῦρος κι ἄχαρος κισσός τὸ περιζώνει.

Σίγνος

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Σ Κ Λ Α Β Α

Πώς την αγαπούσε τη θάλασσα ή βασιλοπούλα, με τὰ θαλασσιά μάτια, και τὰ γραμμένα φρόνια, και τὰ μαύρα μαλλιά, σάν τού κοράκου τὸ φτερό!

Κ' ἔβλεπε τὸ ψάρεμα. Τὰ ψαράκια νὰ λαχταροῦν, νὰ σπαρταροῦν, και τὸν ψαῖ νὰ τραγουδῇ χαιρετίζοντας τὸ γεμάτο πλεμάτι του, νὰ τραγουδῇ χαρούμενα τραγούδια, μέσα σὴν τόση ἀγωνία, σὴν τόση λαχτάρα.

Τῆς φάνηκε, πῶς και τὸ μελαχροινὸ ψαρόπουλο τὰ ἴδια μελετοῦσε, ἐνῶ ἔπλεκε τὸ πλεμάτι τὸ τρυπημένο ἀπὸ λαχτάρα ψαριοῦ.

Μιά μέρα ἡ βασιλοπούλα, ποῦ ἔβλεπε τὸ ψαρόπουλο νὰ θέλῃ νὰ μάθῃ γράμματα σ' ἕνα οχισμένο βιβλίον, τοῦ ἔρριψε τρία σακκούλια φλουριά, νὰ πάγῃ νὰ μάθῃ ὄλαις τῆς γλώσσας, ὄλαις τῆς τέχνης κ' ὄλαις τῆς ἐπιστήμης.

Και τὸ ψαρόπουλο ποῦ συνείδησε νὰ βλέπῃ σάν αὐγερινὸ τὴ βασιλοπούλα, δέχθηκε, και ὅπως ἔλειπε ὁ ψαῖς ἐκείνην τὴν ὥρα, ἀφοῦ γύρισε τὴ φωτερὴ ματιά του σὴν βασιλοπούλα, και τὴν εἶδε ἀπὸ χαμηλά σάν νὰ ὑπόσχονταν νὰ φθάσῃ στὰ ὕψη τῆς, ἔφυγε σάν ἀστραπὴ.

Πέρασαν χρόνια, ἀπ' ἄλλους πῆραν τὴ γνώση και τὴν εὐμορφία, σ' ἄλλους τὰ χάρισαν ἀμέτρητα.

Ἡ βασιλοπούλα ἔγεινε ἡ εὐμορφότερη κόρη σ' ὅλο τὸ βασίλειον.

Και εἶνε ἡ χαρὰ τῶν γονέων τῆς, μὰ και ἡ πίκρα και τὸ φαρμάκι στὰ γεράματα τους.

Ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἀνατολή και τὴ Δύση βασιλόπουλα, μὰ ἐκείνη ἀρνιέται νὰ γίνῃ βασιλισσά τους.

Κάτι περιμένει ἀπ' τὴ θάλασσα ἡ θαλασσιά ματιά τῆς, και κάθε πανάκι ποῦ ἀσπρίζει, κάμνει τὴν καρδιά τῆς νὰ χτυπᾷ.

Και μὰ μέρα, ἕνα γλυκὸ ἀγεράκι ἔφερε ἕνα ὀλόασπρο καράβι, ποῦ ἄραξε σὸ περιγιάλι, ἐκεῖ ποῦ ὁ ψαῖς εἶχε τὴ βάρκα του.

Πειάχθηκε ἕνα λεβεντόπαιδο, γύρισε σὸ παράθυρο τὴ φωτερὴ ματιά του, τολμηρὰ και σταθερὰ, σάν νὰ ἔλεγε — σ' ἔφθασα. Και

ἡ κόρη τὸν εἶδε ἀνάμεσα ἀπὸ ποτάμι δάκρυα, σάν νὰ ἔλεγε — σὲ περιμένο.

Ἀνέβηκε στάνάτορα και τὸν δέχθηκαν με μεγάλας τιμαῖς, γιατί ἔφευγε γραφαῖς, ποῦ ἔγραφαν πῶς εἶναι τὸ πειδὸ σπουδαιότερο πριγκιπόπουλο και ἔχει ἀκόμα και τῶν πουλιῶν τὴ γλώσσα.

Μαζεύθηκαν οἱ μάγοι και οἱ σοφοὶ ἀπ' ὅλο τὸ βασίλειον, και τὸν ρωτοῦσαν γιὰ μεγάλα ζητήματα κ' ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε σὸν καθένα σὴν γλώσσα του.

Ἐπαιξε και βιολὶ και ὄλους τοὺς μάγεψε. Τ' ἀηδόνια σῶπασαν και τὸν ἄκουαν μαγευμένα.

Μαγεύθηκε κ' ἡ βασίλισσα, μὰ ἡ βασιλοπούλα ἐνοιωσε στὰ σωθικά τῆς μαζὺ με τὴν ἀγάπη και τὸ θαυμασμὸ και μὰ μεγάλη περηφάνεια.

Και ὅταν ὁ βασιλέας ἔλεγε τὸ βράδυ, πῶς ἤθελε τὸ πριγκιπόπαιδο γιὰ παιδί του, γιατί ἡ καλὴ του καρδιά θὰ κάμῃ εὐτυχισμένο τὸ σπῆτι του, και ἡ σοφία του εὐτυχισμένο τὸ βασίλειόν του, ἡ κόρη δὲν ἀρνῆθηκε.

Χαρὰ ὁ βασιλέας, χαρὰ ἡ βασίλισσα, δὲν θὰ σβύσῃ ἡ γενεὰ τους. Χαρὰ ὁ λαὸς σάν τῶμαθε!

Γι' αὐτὸ ὁ γάμος γιορτάσθηκε σαράντα μέραις και σαράντα νύχταις και ἦταν ἀληθινὸ πανηγύρι σ' ὅλο τὸ βασίλειον.

Ἀμὰ πέρασαν τὰ πανηγύρια, ἡ βασιλοπούλα μέσα σὸ νυφικὸ δωμάτιον, με τὸ ὀλόασπρο φόρεμά τῆς, τὸ παρθενικὸ, δάκρυσε ἀπὸ χαρὰ.

Διπλᾷ τὸν αγαποῦσε, γιατί ἐκείνη τὸν ἀνέστησε.

Μόνον, ἡ καλὴ βασιλοπούλα, ἕνα πράγμα ἔχεσε πῶς ὄλους τοὺς λογισμοὺς δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τοὺς λέγῃ. Πληγώνει κανεὶς ἀγιάντρευτα.

Ἔσθρε τὸν ἄνδρα τῆς σὸ παράθυρο, τοῦ ἔδειξε τὸ περιγιάλι και τοῦ εἶπε — θυμᾶσαι; ἐκεῖ... ἐκείνη τὴ θέσι, τὴ θυμᾶσαι; Ποιὸς νὰ σοῦ τὸ ἔλεγε τότε, πῶς με τὴ σοφία και τῆς χάρες σου, θὰ ἔπαιρνες γυναῖκα τὴ βασιλισσά σου!! ἐσὺ τοῦ ψαῖ ὁ γυιὸς;

Ἐκεῖνος σάν νὰ ξύπνησε ἀπὸ ὄνειρον βαδὶ, γύρισε και τὴν εἶδε με πόνο. Τὰ θεϊκὰ χαρίσματα, ἡ νύχτες τῆς μελέτης, ἡ νιότη, ἡ χωρὶς ἀνάπαισι και διασκέδασι, ἀλήθεια ἦταν τίποτε;

Ὅλα τῆς τὰ χρεωστοῦσε, ἀλήθεια, και τώρα τοῦ τὰ ἔρριπε σὸ πρόσωπον;

Ρίχθηκε σὴν θάλασσα και κολυμβώντας ἔφθασε τ' ὀλόασπρο καράβι του, κ' ὥστε ν' ἀκούσῃ τῆς βασιλοπούλας τῆς φωνᾶς, τὸ καράβι ἄνοιξε πανὰ κ' ἐπάθη και ἡ σελήνη ἔδειχνε μόνον μιά γραμμὴ, τὸ δρόμον του.

Ἐκλαψε ἡ κόρη, σκοτώθηκε! Δὲν τὸ εἶπε με σκοπὸ κακὸ.

Ἦθελε νὰ τοῦ πῆ πῶς δὲν εἶνε τίποτε τὸ γένος μπρὸς στὰ χαρίσματα.

Μαυροφορέθηκε ἡ Παρθενοχέρα και γύριψε ἀπ' τὸν πατέρα τῆς, νὰ τῆς ἀρματώσῃ ἕνα καράβι και νὰ τῆς δώσῃ σαράντα κορίτσια γιὰ συντροφίσσες νὰ πάγῃ νὰ τὸν βρῇ.

Ὁ βασιλέας πικραμένος, ἔκαμε τὸ θέλημά τῆς κ' ἐκείνη γύριζε ἀνδρικά ντυμένη ἀπὸ πολιτεία σὲ πολιτεία, νὰ τοὺς εὔρῃ.

Μὰ τίποτε, ἄδικα ὁ ἥλιος χρύσωνε τὸ βασίλειον, ἄδικα τὰ πουλιά κελαδοῦσαν, ἄδικα τὰ λουλούδια θύμαζαν τὸν ἀέρα. Ὅλα νεκρά, ὄλα. Ἐλεῖ! ἐκεῖνος.

Σὲ κάθε πολιτεία νέα ἐλπίδα και κατόπιν ἀπελπισία μαύρη, ὀλοσκοτεινὴ. Τραβοῦσε τὰ ὀλόξανθα μαλλιά κ' ἔκλαιαν γύρω τῆς ἡ σαράντα κόραις.

Τὸ πανὶ τοῦ καραβιοῦ μας ἀρμένιζε με τὴν ἐλπίδα μόνον, ἐκείνην εἶχε ὁδηγὸ και τέλος ἔφθασε σὲ μιά πολιτεία μακρινή.

Διαλαλητάδες διαλαλοῦσαν αὐτὸ τὸ διάλαλημα:

— Ὅποιος κάμει νὰ λαλήσῃ ὁ μουσικὸς τοῦ βασιλέα σὲ τρεῖς μέραις, θὰ πάρῃ ἀτίμητα χαρίσματα. Μὰ ὅποιος ὑποσχεθῇ και δὲν τὸ κάμῃ θὰ χάσῃ τὸ κεφάλι του.

Τρέχει ἡ κόρη σὸ διαλαλητὴ και ρωτᾷ σημάδια, και μαθαίνει πῶς ὁ μουσικὸς τοῦ βασιλέα εἶναι ξένος. Πανώρηον λεβεντόπαιδο, και ὁ βασιλέας παραπικραίνεται ποῦ στέκει ἀμίλητος, και γλώσσα ἔχει μοναχὰ τὸ βιολὶ τὸ παραπονεμένο.

Ἡ κόρη ἀστραψε ἀπὸ χαρὰ. Κατάλαβε πῶς ἐκεῖνος εἶνε ὁ ἀγαπημένος τῆς.

Τρέχει σὸ βασιλέα και τοῦ λέγει.

— Ἐγὼ, παινεμένο μου βασιλέα, θὰ κάμω τὸ μουσικὸ σου νὰ λαλήσῃ.

Ὁ βασιλέας τῆς ἔδειξε δυὸ τρία κεφάλια μάγων και γιατρῶν και εἶπε λυπημένος.

— Κρίμα σὴν νιότη σου.

— Μὰ ἐκείνη θέλει νὰ τὸν ἰδῇ και ἄς πεθάνῃ.

Τὸν εἶδε. Πέφτει στὰ πόδια του, τὸν παρακαλεῖ.

Ὅτε τὴν εἶδε, οὔτε τὴν ἔχει. Βουβός, ἀμίλητος. Ἄν ἔμαθε νὰ μιλῇ ὄλαις τῆς γλώσσας, ἔχει και νὰ σωμαίνῃ σὲ ὄλαις τῆς γλώσσας, ἀκόμη και σὴν γλώσσα τῆς ἀγάπης.

Πέρασε ἡ πρώτη ἡ βραδύα, ἕνα βῆμα ἔκαμε ἡ κόρη σὸν χάρον.

Μὰ τὸν βλέπει ὅλη τὴν ἡμέρα. αὐτὴν τὴν εὐτυχία ὁ χάρος δὲν μπορεῖ νὰ τὴ σβύσῃ!

Τὴ δευτέρῃ μέρᾳ τὸν παρακαλεῖ ἡ βασιλοπούλα.

— Ἄχ, ἐσὺ τὰ ψάρια τὰ λυπόσουνα κ' ἔκλαιες, και τώρα, ἀπιστε, θέλεις τὸ χαμό μου;

Βουβός, ἀμίλητος. Μόνον τὸ βιολὶ του δοξάζει πειδὸ παραπονετικά.

Πέρασε κ' ἡ δευτέρῃ βραδύα. ἀκόμη ἕνα βῆμα σὸν χάρον.

Ἐξω ὁ λαὸς ἀγρίεψε. Τί ἄδικο αἷμα θὰ χυθῇ!!

Μὰ ὁ βασιλέας ἔτσι τὸ εἶπε και ἔτσι θὰ γένῃ.

Τὴν τρίτῃ μέρᾳ δὲν ἔκλαψε πειδὸ ἡ βασιλοπούλα, φόρεσε τὰ νυφικά τῆς, ἔπλεξε τὰ χρυσόξανθα μαλλιά και τὸν ἔβλεπε τὸν ἀγαπημένο τῆς μ' ἐκείνα τὰ μάτια ποῦ θάκλεινε ὁ χάρος.

Τὸ βιολὶ ἔχυνε παραπόνα ποῦ ἔσχιζαν καρδιάς.

Ἡ βασιλοπούλα μὰ χάρι ζήτησε ἀπὸ τὸν βασιλέα. Ὁ μουσικὸς νὰ βρεθῇ ἀντίκρου τῆς, τὴν ὥρα ποῦ θὰ τὴν κρεμνοῦνε.

Περιμένει νὰ ξεχάσῃ και θελιά και μακράν βλέποντας τὸν ἀγαπημένο τῆς.

Ὁ βασιλέας δέχθηκε. Ἡ καρδιά του πονοῦσε μέσα, μὰ δὲν μποροῦσε πειδὸ νὰ πάρῃ πίσω τὸ βασιλικὸ του λόγο και συλλογίσθηκε μόνον βαθειὰ βαθειὰ, πῶς καλλίτερα και ὁ βασιλέας νὰ μὲν ἀμίλητος, καλλίτερα παρὰ νὰ μιλῇ ἀσυλλόγιστα.

Μαζεύθηκε λαὸς σάν τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς μας.

Σ' ἕνα θρόνον ἡ βασίλισσα δακρυσμένη και πονεμένη, σ' ἄλλο θρόνον ὁ βασιλέας συλλογισμένος, και σ' ἄλλο ὁ μουσικὸς ἄλαλος.

Ὁ Μακελάρης ἀνέβασε τὴν κόρη σὸν σκα-

μνί. Πέρασε στον αφρόπλιστο λαμό τη θελιά κ' έτριξαν τὰ μαργαριτάρια της και θαρρείς χλώμιασαν πειό πολύ.

Η ματιά της καρφωμένη στον αγαπημένο της είχε μέσα κάτι από παράκλησι, και κάτι από συχώρεσι.

Σιωπή μεγάλη. Δηγοῦνται, πῶς ὁ μακελιῶ- ρης σκούπισε κρυφά κρυφά ἕνα δάκρυο, τὴν ὥρα ποῦ ἔπαιρνε τὸ σκαμνί.

Μὰ ἔξαφνα ὁ μουσικὸς κάμνει ἕνα νεῦμα στὸ μακελάρι και πλησιάζει στὸ βασιλέα.

Πολυχρονεμένη μου βασιλέα.

Μίλησε, μίλησε, εἶπαν ὅλοι... και ἔξοπασαν σὲ ἀναφυλλτό.

Ὁ Βασιλέας δάκρυσε κ' ἐκεῖνος.

Ὁ λόγος σου ὁ βασιλικὸς κατεδίκασε τὴ βασιλοπούλα, γιὰ χάρι μου, στὸ θάνατο. Ἔχω τὸ δικαίωμα ν' ἀγοράσω τὴ ζωὴ της;

— Ναί, μετὰ χαρᾶς.

— Σοῦ δίνω πέντε παράδες.

Ἔδωκε πέντε παράδες, ἔλυσε μόνος του τὸ σχοινί και τῆς εἶπε σιγὰ σιγὰ.

— Ἐλπίζεις ποτέ, ἐσύ, ἡ βασιλοπούλα, νὰ ἀγορασθῆς ἀπ' τὸ γυνὶ τοῦ παρᾶ γιὰ πέντε παράδες;

Μὰ ἐκείνη σόπασε. Σκλάβια του ἦταν σκλάβια του ἀπ' τὴ στιγμή ποῦ τὸν πρωταγάπησε. Καὶ τῆς ἀγάπης ἡ σκλαβιά εἶναι ἡ πειὸ γλυκεῖα σκλαβιά. Σκλαβιὴ τῆς φαινονταν τὸ βασιλειό της, και τῶρα βασιλείω ἡ σκλαβιά της.

Ὁ βασιλέας ἔδωκε τὸ μισὸ βασιλειὸ του στὸ μουσικὸ κ' ἐγύρισαν ὅλοι μαζί στὸ μαυρο- φορεμένο παλάτι τοῦ πατέρα της. Καὶ γιόρ- τασαν ἄλλαις σαράντα μέραις χαρὰ και σα- ράντα νύχτες πασχαλιά.

Ἐξῆσαν αὐτοὶ καλὰ κ' ἐμεῖς καλλίτερα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΛΕΟΠΑΡΔΗ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

ΚΑΙ ΜΙΑΣ ΨΥΧΗΣ

*Τῆ προσφιλῆ μνήμη τοῦ φίλου μου
Δ. Παπαρηγοπούλου.*

ΦΥΣΙΣ

Πήγαινε, φιλάτη μου κόρη, τοιαύτη θὰ εἶ-
σαι και θὰ δνομάξῃσαι ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας.
Ζῆσε και ἔσο μεγάλη και δυστυχῆς.

ΨΥΧΗ

Τί κακὸν ἔπραξα ἐγὼ πρὶν ζῆσω, διὰ τὸ
ὅποιον μὲ καταδικάζεις εἰς αὐτὴν τὴν τιμωρίαν;

ΦΥΣΙΣ

Ποῖαν τιμωρίαν, κόρη μου;

ΨΥΧΗ

Δὲν μὲ προορίζεις σὺ νὰ εἶμαι δυστυχῆς;

ΦΥΣΙΣ

Ἀλλὰ διότι σὲ θέλω μεγάλην, και τοῦτο
δὲν εἶνε δυνατόν χωρὶς ἐκεῖνο. Ἐκτὸς τού-
του σὺ εἶσαι προωρισμένη νὰ ζωοποιήσῃς
ἐν ἀνθρώπινον σῶμα· ὅλοι δὲ οἱ ἀνθρώποι
κατ' ἀνάγκην γεννῶνται και ζῶσι δυστυχῆς.

ΨΥΧΗ

Ἄλλ' ἀπεναντίας θὰ ἦτο δίκαιον σὺ νὰ προέ-
βλεπες, ὥστε αὐτοὶ νὰ ἦσαν κατ' ἀνάγκην
εὐτυχεῖς· ἢ, ἀφοῦ δὲν ἠδύνασο νὰ πράξῃς τοῦτο,
ᾧφειλες ν' ἀπέχῃς ἀπὸ τὸ νὰ θέτῃς αὐτοὺς
εἰς τὸν κόσμον.

ΦΥΣΙΣ

Οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο εἶναι εἰς τὴν ἐ-
ξουσίαν μου. Ὑπόκειμαι εἰς τὴν Μοῖραν, ἡ
ὁποία ὀρίζει ἄλλως πῶς, δι' οἰονδήποτε λό-
γον, τὸν ὅποιον οὔτε σὺ οὔτ' ἐγὼ, δυνάμεθα
νὰ ἐννοήσωμεν. Ἦδη ἀφοῦ σὺ ἐπλάσθης και
προωρισθῆς νὰ μορφώσῃς ἐν ἀνθρώπινον
σῶμα, καμμία δύναμις πλέον, οὔτε ἰδική μου
οὔτε ἄλλου τινός, εἶνε ἱκανὴ νὰ σὲ λυτρώσῃ
ἀπὸ τὴν κοινήν δυστυχίαν τῶν ἀνθρώπων.
Ἄλλ' ἐκτὸς ταύτης σὺ ἀναγκαίως θὰ ὑποστῆς
ἰδιαιτέραν τινὰ δυστυχίαν, και πολὺ μεγαλειέ-
ραν, διὰ τὴν ἐξοχότητα μὲ τὴν ὁποίαν σὲ
ἐπροίκισα.

ΨΥΧΗ

Ἐγὼ τίποτε δὲν ἔμαθα ἀκόμη, ἐπειδὴ ἀπὸ
αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀρχίζω νὰ ζῶ, και διὰ
τοῦτο ἴσως δὲν σὲ ἐννοῶ. Ἄλλ' εἶπέ μου, ἐξο-
χότης και δυστυχία ἔκτακτος εἶνε κατ' οὐσίαν
ἐν και τὸ αὐτὸ πρᾶγμα; ἢ, ἂν ἦσαν δύο, δὲν
θὰ ἠδύνασο σὺ νὰ διαχωρίσῃς τὸ ἐν ἀπὸ τὸ
ἄλλο;

ΦΥΣΙΣ

Εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, και ἀνα-
λόγως, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ζῴων ὅλων τῶν
γενῶν, ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶπῃ, ὅτι και τὸ ἐν
και τὸ ἄλλο εἶνε σχεδὸν τὸ αὐτό· διότι ἡ ἐξο-
χότης τῶν ψυχῶν ἐπιφέρει μεγαλειέραν ἐντα-
σιν τῆς ζωῆς των, τὸ ὅποιον συνεπιφέρει με-
γαλειέραν συναίσθησιν τῆς ἰδίας των δυστυ-
χίας, και τοῦτο εἶνε ὡς ἂν ἔλεγον μεγαλειέραν
δυστυχίαν. Ὡσαύτως ἡ μεγαλειέρα ζωὴ τῶν
ψυχῶν ἐγκλείει μεγαλειέραν δύναμιν φιλοτι-
μίας, ὅπουδήποτε και ἂν αὕτη κλίνῃ, και ὑπὸ
οἰανδήποτε ὄψιν παρουσιάζεται. Τὸ δὲ μεγαλεί-
τερον τοῦτο αἰσθημα τῆς φιλοτιμίας, ἐπιφέρει
μεγαλειέραν δυσαρέσκειαν και θλίψιν διὰ τὴν
στέρησιν αὐτῆς, και μεγαλειέραν ὀδύνην διὰ
τὰς ἐπερχομένας ἐναντιότηας. Ὅλα αὐτὰ ἐμπε-
ριέχονται εἰς τὴν πρωτογενῆ και αἰωνίαν τάξιν
τῆς κτίσεως, τὴν ὁποίαν ἐγὼ δὲν ἢμπορῶ νὰ
μεταβάλω. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ λεπτότης τῆς
διανοίας σου και ἡ ζωηρότης τῆς φαντασίας
σου θὰ σὲ στερήσουν μεγάλου μέρους τῆς κυ-
ριότητός σου. Τὰ ἄλογα ζῶα μεταχειρίζονται
εὐκόλως, εἰς τοὺς σκοπούς, τοὺς ὁποίους προ-
τίθενται, ὅλην των τὴν δύναμιν και βίαν. Ἄλλ'
οἱ ἀνθρώποι σπανιώτατα κάμνουν χρῆσιν ὅλης
τῆς δυνάμεώς των, ἐμποδιζόμενοι συνήθως ἀπὸ
τὴν κρίσιν και τὴν φαντασίαν, αἱ ὁποῖαι γεν-

νοῦν μυρίας δυσκολίας κατὰ τὴν σκέψιν, και
μυρία κωλύματα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Οἱ ἀνικα-
νώτεροι ἢ ἀπειρότεροι εἰς τὸ νὰ βουλευῶνται
και νὰ κρίνωσι καθ' ἑαυτούς, εἶνε οἱ προθυμό-
τεροι εἰς τὸ ν' ἀποφασίζωσι, και εἰς τὸ νὰ ἐκ-
τελώσῃ οἱ πλέον δραστήριοι. Ἄλλ' αἱ ὁμοίαι
σου ψυχὰι ἐμπεπλεγμένοι διηνεκῶς εἰς τὸν ἐαν-
τόν των και ὑπερνωκόμενοι τρόπον τινὰ ἀπὸ
τὸ μέγεθος τῶν δυνάμεών των, ὄθεν ἀσθενέ-
στεραι ἀπὸ τῶν ἐαυτῶν των, ὑπόκεινται τὸν πε-
ρισσότερον καιρὸν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, τόσον
κατὰ τὴν σκέψιν ὅσον και κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν.
Και τοῦτο εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ μέγιστα κακὰ τὰ
ὁποῖα καταθλίβουσι τὸν ἀνθρώπινον βίον.
Πρόσθεσε δὲ ὅτι, ἐνῶ διὰ τὴν ἐξοχότητα τῶν
αἰσθημάτων σου θὰ ὑπερβῆς εὐκόλως και εἰς
ὀλίγον χρόνον σχεδὸν ὅλας τὰς ἄλλας τοῦ εἶ-
δους σου εἰς τὰ σοβαρότερα μαθήματα και εἰς
τὰς δυσκολωτάτας ἐπιστήμας, ἐν τούτοις θὰ
σοῦ ἀποβῆ πάντοτε ἢ ἀδύνατον ἢ πολὺ δύ-
σκολον νὰ μάθῃς και νὰ ἐκτέλεσῃς πλείστα
πράγματα, ἐλάχιστα μὲν καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ ἀναγ-
καιότατα εἰς τὴν συναλλαγὴν μετὰ τῶν ἄλλων
ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲ θὰ τὰ ἴδῃς ταυτοχρό-
νως ἐκτελούμενα μὲ τελειότητα, και ἐκμανθα-
νόμενα χωρὶς κόπον ἀπὸ μυρία πνεύματα, ὄχι
μόνον κατώτερα σου, ἀλλ' ἐν γένει ἄξια περι-
φρονήσεως. Αὐτὰ και μυρία ἄλλα δυσκολία
και ἀθλιότητες ἐπασχολοῦσι και περιβάλλον
τὰς μεγάλας ψυχὰς. Ἄλλ' ἀνταμείβονται ἀφρό-
νως ἀπὸ τὴν φήμην, τοὺς ἐπαίνους και τὰς
τιμὰς, ἅτινα παρέχει εἰς τὰ μεγάλα ταῦτα πνεύ-
ματα τὸ μεγαλεῖον των, και ἀπὸ τὴν διάφκειαν
τῆς μνήμης, τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπουν περὶ
αὐτῶν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους των.

ΨΥΧΗ

Ἄλλὰ τὰς τιμὰς αὐτὰς και τοὺς ἐπαίνους
τοὺς ὁποίους σὺ λέγεις, θὰ τοὺς λάβω ἀπὸ
τὸν οὐρανόν, ἀπὸ σὲ ἢ ἀπὸ ποῖον ἄλλον;

ΦΥΣΙΣ

Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ ἐκτὸς αὐτῶν
κανεὶς ἄλλος δὲν ἢμπορεῖ νὰ τὰ δώσῃ.

ΨΥΧΗ

Ἄκουσε λοιπόν· ἐγὼ ἐσυλλογίζομαι ὅτι,
ἐπειδὴ δὲν γνωρίζω νὰ πράξω ὅ,τι εἶνε
ἀναγκαῖότατον, ὅπως λέγεις, εἰς τὴν συναλλα-
γὴν μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τὸ ὅποιον
ἀποβαίνει εὐκόλον και εἰς αὐτὰ τὰ πτωχότερα
πνεύματα, ἐγὼ θὰ ἔμενα περιφρονημένη, οἱ

δὲ ἄνθρωποι θὰ μὲ ἀπέφευγον μᾶλλον ἀντὶ νὰ μὲ ἐπαινέσουν ἢ, βεβαίως, θὰ ἔζων ἄγνωστος σχεδὸν εἰς πάντας, ὡς ἄχρηστος εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων.

ΦΥΣΙΣ

Εἰς ἐμὲ δὲν ἐδόθη ἡ δύναμις τοῦ νὰ προγνώσκω τὰ μέλλοντα· ὅθεν οὔτε ἠμπορῶ νὰ σοῦ προαναγγεῖλω τί θέλουν πράξῃ ἢ πῶς θέλουν σκεφθῆ περι σοῦ οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ θὰ εἶσαι εἰς τὴν γῆν. Εἶνε ὅμως ἀληθές, ὅτι ἀπὸ τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος, ἐγὼ συμπεραίνω μᾶλλον πιθανόν, ὅτι αὐτοὶ θέλουν σὲ κατατρέξῃ διὰ τοῦ φθόνου, καὶ ταῦτο εἶνε μία ἄλλη συμφορὰ, ἣτις συνήθως ἐπέρχεται εἰς τὰς ἐξόχους ψυχάς. Ἡ θέλουν σὲ καταθλίψῃ μὲ τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν. Ἐκτὸς τούτων αὐτὴ ἡ τύχη καὶ ἡ μοῖρα εἶνε συνήθως ἐχθραὶ τῶν ὁμοίων σου. Ἄλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον, ὅπως συνέβη εἰς τινὰ ὀνομαζόμενον Καμόνης, ἢ ὀλίγον ἀργότερα μετὰ τινὰ ἕτη, ὅπως συνέπεσαν εἰς ἄλλον τινὰ καλούμενον Μίλωνα, θέλεις δοξασθῆ καὶ ἀνυψωθῆ μέχρι οὐρανοῦ, δὲν λέγω ἀπὸ ὄλους, ἀλλὰ τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὴν εὐαρίθμον δμάδα τῶν ὀρθῶς κρινόντων ἀνθρώπων. Καὶ ἴσως ἡ κόνις τοῦ σώματος, εἰς τὸ ὁποῖον θέλεις κατοικήσῃ, θὰ ἀναπανθῆ εἰς μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον· καὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του, τοὺς ὁποῖους θ' ἀπομιμηθοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους, θὰ περιέλθουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ θὰ περιγραφοῦν ἀπὸ πολλοὺς, καὶ ἀπὸ ἄλλους θὰ διαμνημονευθοῦν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου του· ἐπὶ τέλους δὲ εἰς ὅλον τὸν κόσμον θὰ ἀντηχῆ τὸ ὄνομά σου. Ἐκτὸς ἐάν, ἀπὸ βασκανίαν τῆς τύχης, ἢ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀφθονίαν τῶν δυνάμεων σου, ἤθελες ἐμποδισθῆ διαρκῶς νὰ δεῖξῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀνάλογον τεκμήριον τῆς ἀξίας σου. Καὶ τούτου δὲν λείπουν, μὰ τὴν ἀληθειαν, πολλὰ παραδείγματα, γνωστὰ εἰς ἐμὲ μόνην καὶ εἰς τὴν Μοῖραν.

ΨΥΧΗ

Μητέρα μου, μολονότι εἶμαι ἄμοιρος ἀκόμη τῶν ἄλλων γνώσεων, αἰσθάνομαι ὅμως ὅτι ἡ μεγίστη ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἡ μόνη ἐπιθυμία τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωκες, εἶνε ἡ ἐπιθυμία τῆς εὐτυχίας. Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἱκανῶς νὰ ἀποκτήσω τὴν δόξαν, βεβαίως δὲν εἶμπορῶ ἄλλως νὰ ἐπιθυμῶ αὐτήν, —

δὲν εἰξεύρω ἂν ὁμιλῶ καλῶς ἢ κακῶς — παρὰ μόνον ὡς εὐτυχίαν, ἢ ὡς χρήσιμον πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτῆς. Κατὰ τοὺς λόγους σου, ἡ ἐξοχότης μὲ τὴν ὁποίαν μ' ἐπροίκισες, ἠμπορεῖ καλλίστα νὰ εἶνε ἐφόδιον καὶ μέσον πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς δόξης, ἀλλ' ὅμως δὲν φέρει εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἀπεναντίας. ἔλκει βιαίως εἰς τὴν δυστυχίαν. Καὶ οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν δόξαν, εἶνε πιστευτόν, ὅτι θὰ μὲ ὀδηγήσῃ πρὶν ἔλθῃ ὁ θάνατος· ἀφ' οὗ δ' ἐπέλθῃ οὗτος, ποῖον ὄφελος ἢ ποῖα τέρψις δύναται νὰ μοῦ προέλθῃ ἀπὸ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου; Καὶ τέλος εἶμπορεῖ εὐκόλως νὰ συμβῆ, ὡς σὺ λέγεις, ὅτι αὐτὴν τὴν ἰδιότροπον δόξαν, ἀμοιβὴν τσαούτης δυστυχίας, νὰ μὴ δυνηθῶ ποτὲ νὰ τὴν ἀποκτήσω, κατ' οὐδένα τρόπον. Ὅθεν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους σου ἐγὼ συμπεραίνω, ὅτι σὺ ἀντὶ νὰ μὲ ἀγαπᾷς ἐξαιρετικῶς, ὡς ἐβεβαίωνες εἰς τὴν ἀρχὴν, τρέφεις μᾶλλον πρὸς ἐμὲ μῖσος καὶ δυσμένειαν μεγαλειτέραν παρ' ὅσην θὰ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ τύχη ἐνόςφθ θὰ εἶμαι εἰς τὸν κόσμον. Ἀφοῦ δὲν ἐδίστασες νὰ μοῦ δωρήσῃς ἐν τόσον ὀλέθριον δῶρον, ὁποῖον εἶνε ἡ ἐξοχότης, τὴν ὁποίαν τόσον μοῦ ἐξυμνεῖς. Ἐπειδὴ αὐτὴ θὰ εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ μέγιστα κωλύματα, τὰ ὁποῖα θὰ μὲ ἐμποδίσουν νὰ φθάσω εἰς τὸν μόνον σκοπὸν μου, δηλαδὴ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν.

ΦΥΣΙΣ

Κόρη μου, ὅλαι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐγὼ σοῦ ἔλεγα, εἶνε προωρισμένα νὰ γίνοντι λεία τῆς δυστυχίας, χωρὶς ἐγὼ νὰ πταίω. Ἄλλ' εἰς τὴν γενικὴν ἀθλιότητα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ εἰς τὴν ἄπειρον ματαιότητα πάσης τέρψεως αὐτῆς καὶ ὀφελείας, ἡ δόξα θεωρεῖται ἀπὸ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθρώπων τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, τὸ ὁποῖον παρεχωρήθῃ εἰς τοὺς θνητούς, καὶ τὸ σπουδαιότερον μέλημα, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ δύναται νὰ προτάξουν εἰς τὰς σπουδὰς των καὶ εἰς τὰς πράξεις των. Ὅθεν οὐχὶ ἀπὸ μῖσος, ἀλλὰ ἀπὸ ἀληθῆ καὶ ἰδιαιτέραν εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς σέ, εἶχα ἀποφασίσῃ νὰ σοῦ παράσχω, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ὅλα τὰ βοηθήματα ὅσα εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου.

ΨΥΧΗ

Εἰπέ μου, ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ὁποῖα σὺ ἀνέφερες, εἶνε, κατὰ τύχην, κανέν προικισμένον μὲ μικροτέραν ζωτικότητα καὶ εὐαισθησίαν παρὰ οἱ ἄνθρωποι;

ΦΥΣΙΣ

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο δύναμαι νὰ σὲ εὐχαριστήσω καὶ καταγίνομαι νὰ τὸ πράξω, ἀφοῦ σὺ ἀπορρίπτεις τὴν ἀθανασία, διὰ τὴν ὁποίαν σὲ εἶχα προορίσῃ.

ΨΥΧΗ

Καὶ ἀντὶ τῆς ἀθανασίας, σὲ παρακαλῶ νὰ ἐπιταχύνῃς ὅσον εἶνε δυνατόν τὸν θάνατον.

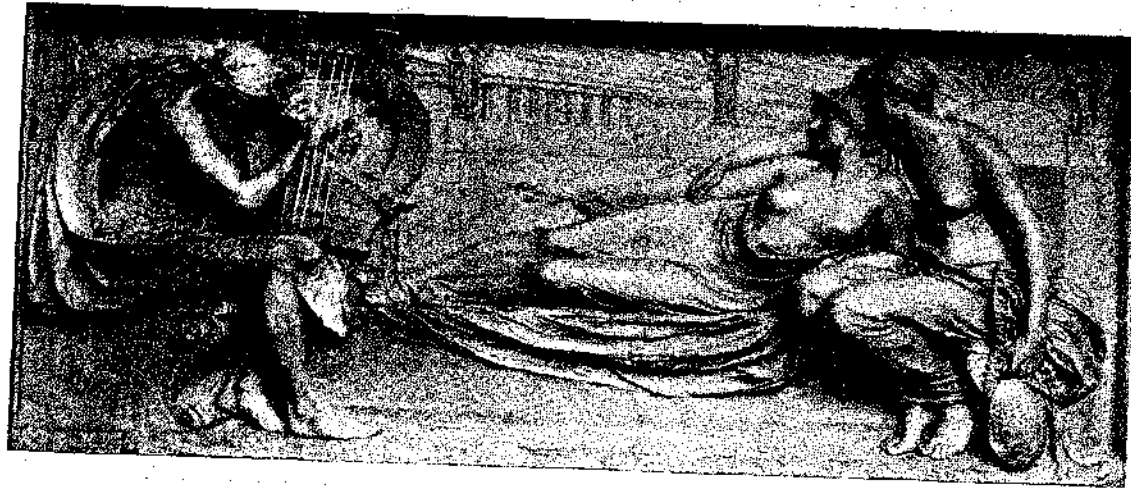
ΦΥΣΙΣ

Περὶ τούτου θέλω συνεννοηθῆ μὲ τὴν Μοῖραν.

Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ — Νεάπολις. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ

K. Triantafyllidis

ΔΑΝΤΕ

FRANCESCA DA RIMINI

Η μετάφραση ἀναφέρεται εἰς τὸν ποιητὴν Δ. Προβλέγγιον.

„Quel giorno più non vi legiamo avante“

Μιά μέρα οἱ δύο μας ἦσαν διαβάσαμε
 Τοῦ Λανσελότου τὴ γλυκόλαλη ἱστορία,
 Ἡμαστέ μόνοι, καὶ περνούσαμε τὴν ὥρα μας
 Δίχως καμμιά σὺ τοῦ μας ὑποψία.

Πολλές φορές, ἀλήθεια, ἀλλάζ' ἡ ὄψη μας,
 Καὶ κντταζόμαστε ἄφωνοι κ' οἱ δύο,
 Μὰ πάλι χαμηλώναμε τὰ βλέφαρα
 Μέσ' σὺ τοῦ παιδικιώτατο βιβλίο.

Ὅμως σὰ φτάσαμεν ἐκεῖ, ποῦ ἓνα χαμόγελο
 Γλυκοφιλοῦν δύο χεῖλη ἐρωτημένα,
 Αὐτός, ποῦ ἀπὸ τότε δὲ χωρίστηκε
 Μήτε στὴ γῆ, μήτε κ' ἐδῶ, σιγμὴ ἀπὸ μένα,

Σκύβει λαχταρισμένος καὶ στὰ χεῖλη μου
 Ἐνα φίλὸν τοῦ δλότρεμο μοῦ δίνει,
 Κ' ἔγινε τὸ βιβλίο Γαλεός* μας,
 Κι' ἄλλο δὲν ἐδιάβασαμε τὴ μέρα ἐκείνη.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

* Ὁ Ισπότης, ὁ βοηθὸς τὸν ἐρωτᾷ τοῦ Λανσελότου καὶ τῆς Γονέβρας.

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΕΙΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ*

3. Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει.

Μικρὸν μετὰ μεσημβρίαν ἀναχωρήσαντες ἐξ Ἰόπης ἀφικόμεθα περὶ ἐσπέραν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν. Τὴν ἐπαύριον — Μεγάλην Τρίτην — τὸ ἔργον τῶν ἐξ Ἑλλάδος προσκυνητῶν ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Δαμιανοῦ, παρέχοντος πᾶσιν ἀπὸ τῆς χθὲς ἀγαστὴν φιλοξενίαν. Ὁ Πατριάρχης εὐμενῶς ὑποδεξάμενος πάντας καὶ δοῦς τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ, ἀνέθηκεν εἰς τὸν εὐπαιδευτὸν ἱεροδιάκονον τοῦ ἁγίου Τάφου Γερμανὸν νὰ περιαγάγῃ τοὺς προσκυνητὰς εἰς τὰ ἱερὰ σεβάσματα καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἱστορικώτατον ναὸν τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως, ἔνθα καὶ ὁ ἅγιος Τάφος. Ἐγὼ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐγίνωσκον καλῶς τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ τὸν εἰρημένον ναὸν καὶ πάντα τὰ ἄλλα σεβάσματα. Οὐχ ἦτιον συνώδευσα πάλιν τοῖς φίλοις συμπροσκυνηταῖς ἐν τῇ περιηγήσει τοῦ ὁλόκληρον ἱστορίαν, ὁλόκληρον μουσεῖον ἱερῶν ἀρχαιοτήτων ἐν ἑαυτῷ περιέχοντος καὶ διὰ καὶ ὁλόκληρον χριστιανικὸν κόσμον Ὁρθόδοξον, Λατινικόν, Ἀρμενικόν, Κοπτικόν καὶ Συριακόν ἐν τοῖς διαφόροις διαμερίσμασιν αὐτοῦ καὶ ποικίλοις σεβάσμασιν ἐκπροσωποῦντος ναοῦ. Πλὴν τοῦ ναοῦ τούτου, τοῦ περιέχοντος καὶ τὸν λόφον τοῦ Γολγοθᾶ, πολλὰ ὑπάρχονσιν ἔτι σεβάσματα καὶ μνημεῖα ἱερὰ καὶ τοποθεσίαι ἄξια ἐπισκέψεως ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει καὶ τῇ ἀμέσῳ περιοχῇ αὐτῆς (ὁ λόφος Ἀμορία, ὁ ἐνταῦθα εἰς τέμενος Μωαμεθανικὸν μεταβεβλημένος Βυζαντινὸς χριστιανικὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου (τὰ Ἁγία τῶν Ἁγίων), ὁ ναὸς τοῦ Ἀβδαμελίκ, ὁ κοινῶς καλούμενος ναὸς τοῦ Ὁμῆ, ὁ ἐν αὐτῷ φυσικὸς βωμὸς τῶν χρόνων τοῦ Σολομῶντος, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἡ λεγομένη Γαλιλαία τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ λόφος τῆς Ἀναλήψεως), ὁ χείμαρρος τῶν Κέδρων καὶ ἡ Κοιλὰς Χιννάμ, ἔτι δὲ ἡ Βηθλεὲμ μετὰ τοῦ περιφήμου ἐνταῦθα ναοῦ τῆς Γεννήσεως καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπογείου σπηλαίου, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἡ Βηθανία μετὰ τοῦ ἐνταῦθα τάφου τοῦ Ἰδε σελ. 369 Γ' Τόμου.

Λαζάρου, ἡ Γεσημανὴ μετὰ τοῦ ἐνταῦθα ἐξ ἡμίσεος ὑπὸ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων κατεχομένου ἱεροῦ)· ὀλίγον δὲ μακρότερον τῆς ἁγίας πόλεως ἡ Ἱεριχώ, ὁ Ἰορδάνης ποταμὸς καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ἱερὰ Μοναστήρια. Ἰδίως τὸ ἐπὶ ὑψηλῆς ἄκρας ὄρους Σαραντάριον, (ἐκεῖ ἔνθα κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν βάπτισιν ἐνήστευσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας), αἱ μοναὶ τοῦ Χωζεβὰν καὶ ἰδίως ἡ τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ τέλος ἡ περιφέρμος Χεβρών.

Βεβαίως ὑπὸ χριστιανικῆν, θρησκευτικῆν καὶ διὰ καὶ Ἑλληνικῆν καὶ ἔθνικῆν ἔποψιν, τὸ μέγιστον καὶ σπουδαιώτατον καὶ διὰ καὶ ἱστορικώτατον τῶν μνημείων εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ Γολγοθᾶ καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἄλλ' ὑπὸ καθόλου ἱστορικῆν καὶ γενικωτέραν θρησκευτικῆν ἔποψιν ἡ Παλαιστίνη ἅπασα εἶνε ὁλόκληρον μνημείον ἱστορικὸν θρησκευτικόν, ὅπως ἡ Ἑλλάς ἅπασα εἶναι ὁλόκληρον μνημείον ἱστορικὸν ἐπιστήμης καὶ καλλιτεχνίας, ὁλόκληρον μουσεῖον μνημείων τῆς τέχνης τοῦ καλοῦ καὶ ὑψηλοῦ.

Οὐδεὶς τῇ ἀληθείᾳ τόπος ἱστορικὸς ἄλλως παρέχει ἀναμνήσεις ἱστορικὰς θρησκευτικὰς οὕτω ποικίλας, ὥς ἡ Παλαιστίνη, διότι οὐδαμοῦ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης εὕρισκεται τις τὸν τοσοῦτον ποικίλον ἐκείνον συνδυασμὸν καὶ συνάφειαν τῶν τριῶν μεγάλων ἐξ ἀλλήλων ὑπὸ τὴν ἐξωτερικῆν ἱστορικῆν αὐτῶν μορφήν παραχθέντων τριῶν θρησκευμάτων τῆς κυρίως ἱστορικῆς ἀνθρωπότητος, Ἰουδαϊσμοῦ, Χριστιανισμοῦ καὶ Μωαμεθανισμοῦ. Ἡ Παλαιστίνη εἶναι οὐ μόνον ὁ χώρος, ἐν ᾧ τὰ τρία ταῦτα θρησκευτάματα τὴν ἱστορικῆν αὐτῶν ἔλαβον γένεσιν, (διότι ἐνταῦθα ἐμμέσως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ Ἰσλάμ κατὰ μέγα δὲ μέρος καὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ ἔδρασαν καὶ ἠγωνίσθησαν ἐναντίον ἀλλήλων, ἀλλ' εἶναι ἐνταυτῷ καὶ μέγα ἱερόν, ἐν ᾧ τὸ μὲν παρ' ἄλληλα, τὸ δὲ καὶ ὑπ' ἄλληλα, ἐνιαχοῦ μάλιστα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ σῶα ἢ ἐν ἐρειπίοις εἰσὶν ἰδρυμένα τὰ μεγάλα σεβάσματα τῶν τριῶν θρησκευμάτων. Ἦνα δὲ ἐκ τῶν πολλῶν ἐν ἀναφέρωμεν παράδειγμα, ἅς ὁρῶμεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸ

βλέμμα ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως ταύτης, ἐν θέσει ὑψηλῇ καὶ περιόπτῳ, ὑψοῦται ὁ εὐρύς χώρος, ἐν ᾧ ὁ Σολομών ἐκτίσεν τὰ ἀνίκητα αὐτοῦ καὶ τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου. Ἐκ τοῦ κτίσματος τοῦ Σολομώντος σώζονται νῦν μόνον τὰ μεγαλοπρεπέστατα θεμέλια τείχη τοῦ περιβόλου, ὁ εὐρύτατος ὑπόγειος χώρος, ὁ λεγόμενος σταῦλος τοῦ Σολομώντος, τὸ θρόνον, ὅπερ ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σολομώντος, τῆς περὶ τὴν Βηθλεέμ, φέρει τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πάλαι ποτὲ ἀκρόπολιν τοῦ παροιμιώδους ἐπὶ σοφία, μεγαλοπρεπείᾳ καὶ πλούτῳ βασιλείας τοῦ Ἰσραήλ. Ἐντὸς τοῦ περιβό-

Ὁ τοῖχος τῶν κλαυθμῶν τῶν Ἰουδαίων.

λου τούτου, τοῦ καλουμένου νῦν χαραμεσερίφ, ἦτοι ἱεροῦ περιβόλου, ἐγγὺς τοῦ ἐδάφους τοῦ πάλαι Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ, ὑψοῦται ὁ περίφημος ναὸς τῆς Παναγίας ὁ κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' καὶ μεταβληθεὶς εἰς τέμενος μωαμεθανικὸν ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ τῆς ἁγίας πόλεως χαλίφου Ὠμάρ Α' (ἐξ οὗ παρήχθη ἡ πλημμελής δοξασία ὅτι ὁ Ὠμάρ διήθεν ἐκτίσεν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντος τὸ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ χαλίφου Ἀβδαλμελίκ κτισθὲν μωαμεθανικὸν τέμενος). Ἐγγὺς δὲ τοῦ εἰς μωαμεθανικὸν προσκνητήριον μεταβληθέντος τούτου χριστιανικοῦ ναοῦ, ὑψοῦται τὸ περικαλλὲς μωαμεθανικὸν τέμενος τοῦ Ἀβδαλμελίκ, τὸ περιέχον ἐντὸς αὐτοῦ τὸν φυσικὸν βωμὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντος. Ἐν τῷ περιβόλῳ λοιπὸν τούτῳ συναντῶνται αἱ τρεῖς

θησκείαι καὶ αἱ τρεῖς ἱστορίαι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Σήμερον ὁ Ἰουδαῖος δὲν εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ περιβόλου. Καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν μ.μ. περὶ δυομῶς ἡλίον ὁ διερχόμενος περὶ τὴν βορειανατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου εἰς τὸν λεγόμενον τοῖχον τῶν κλαυθμῶν (Καουλάτ μα αρβέ) βλέπει ἐνταῦθα πληθὺς Ἑβραίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν, τὸ πλείστον ἄλλοδαπῶν, ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Εὐρώπης εἰς Ἱερουσαλήμ εἰς προσκύνησιν μεταβαίνοντων, κρατούντων ἐν ταῖς χερσὶ τὴν βίβλον ἐν διαφόροις μεταφράσεσιν, Ἰσπανικῇ, Γερμανικῇ,

Πολωνικῇ, ἀλλ' ἐν γράμμασι πάντοτε Ἑβραϊκοῖς, ἀναγινωσκόντων, κυπτόντων ἐπὶ τῶν θεμελίων τειχῶν, κλαιόντων, κοπτόντων τὰ στήθη, ὀδυρομένων τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν, τοῦ μόνου ἱεροῦ, ὅπερ ἦτο καὶ κέντρον τῆς βασιλείας αὐτῶν, τὸ καταστραφέν ἀκριβῶς μετὰ τῶν τελευταίων σπινθήρων τῶν ἐλευθεριῶν αὐτῶν. Διότι πρέπει νὰ σημειωθῇ καλῶς ὅτι οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἔχουσι σήμερον ἱερὸν ἦτοι ναὸν οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου, οὔτε ἱερωσύνην, οὔτε ἀρχιερωσύνην. Διότι ἐν μόνον ἀνεκάθεν ὑπῆρχεν αὐτοῖς ἱερὸν ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικόν, ὅπερ δὲν ὑπάρχει σήμερον καὶ ὅπερ μόνον διὰ τοῦ προσδοκωμένου Μεσσίας καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τούτου ἀνορθώσεως τοῦ κράτους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ δύναται νὰ ἀνακτισθῇ. Οἱ νομιζόμενοι σιγήθαι ὑπὸ τῶν πολλῶν ναοῦ τῶν Ἰουδαίων ἦτοι

αἱ συναγωγαί, εἰσὶν ἀπλῶς σόλλογοι ἐθνικοί, ἐνθα γίνονται προσευχαί ἢ ψάλλονται ἄσματα, ἀλλ' οὐδεμίᾳ τελείται θυσία. Οἱ δὲ λεγόμενοι Ῥαββίνοι καὶ ἀρχιεραββίνοι εἰσὶν οὐχὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ἀπλῶς λόγιοι διδάσκαλοι καὶ ἐρμηνευταὶ τῶν Γραφῶν καὶ τοῦ θείου νόμου. Ὅστε ὁ περιβόλος τοῦ Χαραμέσ-σερίφ ἔχει ἐν τῇ νῦν ἱστορίᾳ τοῦ Ἰουδαίου σημασίαν ἐθνικὴν ἐπι μείζονα ἢ ἡ Ἁγία Σοφία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνος, εἶναι ὁ τόπος τοῦ μόνου ἐθνικοῦ ἱεροῦ καὶ τούτου κατεστραμμένου καὶ ὑπὸ τοῦ Μεσσίας ἀνορθωθῆσθαι μένου. Ὁ Ἑβραῖος δὲν εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ περιβόλου, ἐνθα δὲν θὰ ἴδῃ τὸν ναὸν, Ἀβδαλμελίκ, ἐν ᾧ ὁ βωμὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομώντος, οὐ μόνον διότι κατέχεται ὑπὸ θλίψεως καὶ ὀδύνης ἐν τῷ ἄρῳ ξένα καὶ ὀθνεῖα ἱερά ἐν τῷ τόπῳ τοῦ μεγάλου ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ φοβεῖται μὴ πατήσῃ ἐκεῖ, ἀγνοῶν, εἰς τὸ ἔδαφος τὸ ἱερὸν, τὸ οὐδενὶ βατὸν πλην ἢ τῷ ἀρχιερεὶ ἄπαξ κατ' ἐνιαυτὸν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἀρκεῖται νὰ ψάλλῃ καθ' ἑαυτὸν κλαίων καὶ ὀδυρόμενος τὸν ψαλμὸν ἐκεῖνον τῆς Βαβυλωνικῆς αἰχμαλωσίας, ὃν ἀναγινώσκει τις ἐπὶ τῆς πύλης τῆς εἰσόδου τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ συναγωγῶν, καὶ ὃν ὑπὸ ὑψηλοτέραν χριστιανικὴν ἐννοίαν ψάλλει καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία. «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνης, ἐκεῖ ἐκαθίσασμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών ἐπὶ τὰς ἰτέας ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρημάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν ὅτι ἐκεῖ ἐπληρώθησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς ὕμνον ἔσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ᾠδῶν Σιών. Πῶς ἄσωμεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἄλλοτρίας;... Ἐὰν ἐπιλάθωμαι σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖν ἢ δεξιὰ μου κολληθεῖν ἢ γλῶσσά μου τῷ λάργυγι μου, ἐὰν μὴ σοῦ μνησθῶ».

Ἡ κατὰ Παρασκευὴν ἐν τῷ Τοίχῳ τῶν θρήνων προσευχὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ψάλτης: Ἐνεκεν τοῦ ἀνικητοῦ τοῦ εἰρημένου
Ὁ Λαός: Καθήμεθα ἐν ἐρημίᾳ καὶ θρηνοῦμεν.
Ψάλτης: Ἐνεκεν τοῦ ναοῦ τοῦ κατεστραμμένου
Ἐνεκεν τῶν τειχῶν τῶν καθηρημένων
Ἐνεκεν τοῦ παρελθόντος ἡμῶν μεγαλείου
Ἐνεκεν τῶν ἀπολωμένων μεγάλων ἡμῶν ἀνδρῶν
Ἐνεκεν τῶν πολυτίμων λίθων τῶν καέντων
Ἐνεκεν τῶν πεσόντων ἱερῶν ἡμῶν
Ἐνεκεν τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν καταφρονούντων
τὸν Κύριον
Ψάλτης: Σοῦ δεόμεθα ἐλέησον τὴν Σιών.
Λαός: Συναγάγε τὰ τέκνα Ἱερουσαλήμ.
Ψάλτης: Σπεύσον, Σπεύσον, Ἀντρισιὰ τῆς Σιών.

Λαός: Λάλησον εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἱερουσαλήμ.
Ψάλτ. Κάλλος καὶ μεγαλεῖον κωκυλάτωσαν τὴν Σιών.
Λαός: Ἐἶρον βλέμμα ἔλεον ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ.
Ψάλτης: Ἀναφανήτω ταχὺ ἡ βασιλεία ἐν Σιών.
Λαός: Παρηγόρησον τοὺς θρηνοῦντας ἐπὶ τῇ Ἱερουσαλήμ.
Ψάλτης: Εὐχὴν καὶ εὐτυχία εἰσελθέτωσαν εἰς Σιών.
Λαός: Ῥάβδος Ἰεσσαὶ ἀντιεῖτω ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ἀφοῦ κατὰ τὸ 135 ἔτος ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, μετὰ τὴν νέαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καταστροφὴν τῆς πόλεως, καὶ διεσπάρησαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, τὰ πατρίδος καὶ ἱεροῦ ἐσπερημένα τέκνα τοῦ Ἰσραήλ ἤρξαντο ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν τευχῶν νὰ θρηνώσι τὸν θρῆνον τῆς ἀπολωμένης Ἱερουσαλήμ, ἀφόρον ἐπετρώθη αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀντὶ χρημάτων νὰ θρηνώσιν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ. Σήμερον τοῦτο ποιοῦσι χωρὶς νὰ τελώσι φόρον τοῦ ἐθνικοῦ θρήνου αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐνῷ ὁ Ἑβραῖος τοιαῦτα θρηνεῖ ἔξωθεν τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ, τίνα αἰσθήματα ἀλγεῖνὰ δὲν αἰσθάνεται ὁ Χριστιανὸς ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ Κοβέτ-αξί, εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῶν χριστιανῶν, εἰς τὸν εἰς μωαμεθανικὸν τέμενος μεταβεβλημένον περιλαμπρὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, τὸν κτισθέντα ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ Α', τὸν σώζοντα τὸν τέλειον ρυθμὸν τῆς βυζαντινῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς; Αὐτοὶ οἱ Μωαμεθανοὶ ὑπηρέται τοῦ ναοῦ δευνοῦσιν ἐν τῷ ναῷ πάντας τοὺς τόπους, οἵτινες εἶνε ἱερά καὶ ἅγια σεβάσματα τῶν Χριστιανῶν, ποικίλας διηγούμενοι παραδόσεις περὶ τῶν σεβασμάτων καὶ αἰτούμενοι τὸν ὀβολὸν τοῦ χριστιανοῦ, ὅπως ἀνάπτωσι τὴν λαμπάδα τῆς εὐσεβείας εἰς τὰ μνημεῖα ἐκεῖνα τῆς πάλαι τελομένης ἐνταῦθα χριστιανικῆς λατρείας. Ὁ μεταωριζόμενος ἐπὶ μίαν στιγμὴν, καὶ ἐν τῷ ρεύματι τοῦ χρόνου τὴν κτίσιν μόνον τοῦ ναοῦ καὶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν πρώτην ἱστορίαν ἀναλογιζόμενος, ἀναμνησθεῖται τῆς ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ ἐναντίον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ νίκης τοῦ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἐπιγραφὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ, πολλῶν δὲ πλέον ἢ βροντώδης φωνὴ τοῦ μουζίνου, τοῦ καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν προσευχὴν, ἀναμνησθεῖ αὐτὸν ταχέως εἰς τίνα ἀνήκει νῦν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐξουσία ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ.

Τέλος εἰσερχόμενός τις εἰς τὸ τέμενος Ἀβ-δελμαλίκ (Κοβέτ-ισ-σαχρέ) ἀναγινώσκει ἐν αὐτῷ

τὰς ῥήσεις τοῦ Κορανίου, τὰς ἐξαγγελούσας τὴν νίκην τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς προρηθίσαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, συνηγοροῦντος δὴθεν, κατὰ θρασείαν καὶ βλάβημον ἀξίωσιν, ὑπὲρ τῶν δογμάτων τοῦ Ἰσλάμ καὶ λέγοντος—κατὰ τὸ 19 Σουρᾶ τοῦ Κορανίου—:

«Ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ ἔχη ῥιούς, τοῦτο εἶνε ἀνάξιον αὐτοῦ. Ὄταν θελήσῃ τι, λέγει «γενέσθω» καὶ γίνεται. Ὁ Θεὸς εἶνε κύριός μου καὶ κύριος ὑμῶν· λατρεύσατε λοιπὸν αὐτόν». Καὶ ἄλλη ῥήσις τοῦ Κορανίου (Σουρᾶ 4) λέγει τὰδε: «Ὁ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς (Μεσσίας) εἶνε ἀπλοῦς υἱὸς τῆς Μαρίας, ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ καὶ λόγος αὐτοῦ. Μὴ λέγετε περὶ τρισυποστάτου. Ὁ Θεὸς εἶνε εἷς καὶ μόνος»

Ἡ ἐν τῷ λόφῳ Ἀμορία συνάντησις καὶ συνάφεια τῶν τριῶν μεγάλων θρησκευμάτων ἐκτείνεται καθ' ἅπασαν τὴν Παλαιστίνην. Πανταχοῦ Ἰουδαϊσμός, Χριστιανισμός καὶ Μωαμεθανισμός ἐν τε τοῖς τόποις τοῖς ἱστορικοῖς καὶ ἐν τοῖς μνημείοις αὐτοῖς τῆς τέχνης συνάπτονται πρὸς ἀλλήλους διαδεχόμενοι καὶ καταπολεμοῦντες ἀλλήλους. Καὶ ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ τόπου καὶ τῶν μνημείων μετεωρίζομεθα εἰς τὸ ἀχανές παρελθόν ἢ φαντασία καὶ ἡ διάνοια, δημιουργοῦσιν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ φιλοσόφου περιηγητοῦ τὴν ἐκ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας μεγαλοπρεπῆ τοῦ κόσμου ποίησιν.

4. Ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γαλιλαίαν διὰ Σαμαρείας.

Οἱ συνοδοιπόροι μου προσκνηταί, κατὰ συμβουλήν τοῦ ἱερολογιωτάτου Γερμανοῦ, ἀπεφάσιον νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς πρώτης εἰς τὰ περὶ τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Ἱεριχᾶ προσκνητήρια, ἵνα δυνηθῶσι νὰ παρευρεθῶσιν αὐθις ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει κατὰ τὰς μεγάλας τελετὰς τῆς μεγάλης Πέμπτης καὶ τῶν ἐπομένων, μέχρι τοῦ Πάσχα, ἡμερῶν. Δὲν ἠδυνάμην δ' ἐγὼ νὰ συνοδεύσω αὐτοῖς ἐν τῇ ἐκδρομῇ ταύτῃ, οὐχὶ μόνον διότι τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχον περιέλθει τὰ προσκνητήρια ἐκεῖνα, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι ἐπειγόμενην νὰ μεταβῶ εἰς ἄλλην ἱερὰν πόλιν, εἰς τὴν Ναζαρέτ, καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν καθόλου διὰ τῆς Σαμαρείας. Αἱ λαμπραὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τελεσθησόμενα ἑορταὶ τοῦ ἱεροῦ νιπτήρος, τοῦ ἀγίου φωτός, τῆς ἀγίας Ἀναστάσεως εἶχον ἐπ' ἐμὲ πολὺ τὸ ἠθικὸν θέλητρον. Καίτοι δὲ τὸ προηγούμενον ἔτος μετέσχον τελειότατα

πασῶν τούτων τῶν ἑορτῶν, μεταλαβὼν παρὰ τὸν Τάφον τοῦ Χριστοῦ, τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐκ τῶν ἡγιασμένων χειρῶν τοῦ Πατριάρχου, τελέσαντος κατανοητικώτατα τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τάφου τοῦ Σωτήρος τὴν ἡμέραν τῆς λαμπροφύρου Ἀναστάσεως, ἀσμένως θὰ μετεῖχον αὐθις πασῶν τῶν εἰρημένων τελετῶν, ἂν δὲν μὲ εἴλκευεν ἰσχυρῶς ἡ Γαλιλαία μετὰ τῆς Ναζαρέτ, τῆς Κανά, τοῦ Θαβῶρ, τῆς Τιβεριάδος Θαλάσσης καὶ Καπερναοῦ καὶ Βηθαϊδᾶ.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρέστην εἰς τὴν ἐν τῷ ναφ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Δαμναοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων ἀκολουθίαν τοῦ ἀγίου Εὐχελαιίου, ἐτρέπην τὴν

5. Ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Σαμαρείαν.

Ἡ ὁδός, ἡ διὰ ξηρᾶς ἀγούσα εἰς Γαλιλαίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς Ναζαρέτ, εἶνε ἰκανῶς μακρά, τριήμερον τοῦλάχιστον ἀπαιτούσα ἐφιππον πορείαν, εἶνε δὲ καὶ ἰκανῶς δύσβατος, διερχομένη δι' ὄρεων, λόφων, ὑψηπῶν κοιλάδων. Ἀμαξίτος δὲν κατεσκευάσθη ἔτι, οὐδὲ εἶνε εὐκόλον νὰ κατασκευασθῇ. Διὰ τοῦτο ἀφ' οὗτο ἤρξατο νὰ λειτουργῇ ἡ μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰόπης σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, οἱ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ναζαρέτ μεταβαίνοντες προσκνηταί προτιμῶσι, ἀντὶ τῆς εὐθείας κατὰ ξηρὰν ὁδοῦ, τὴν περιφερῆ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Ἰόπην, κακεῖθεν κατὰ θάλασσαν εἰς Καίφαν, καὶ ἐντεῦθεν δι' ἀμαξιτοῦ εἰς Ναζαρέτ ὁδόν, μακροτέραν πάντως κατ' ἔκτασιν τῆς διὰ ξηρᾶς, ἀλλ' ἀνεωτέραν καὶ συντομωτέραν χρονικῶς καθισταμένην. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη ὁδός, ἡ ἀπὸ Ἰόπης εἰς Νεάπολιν (Ἐφχέμ) τῆς Σαμαρείας δι' ἀμαξιτοῦ καὶ ἐντεῦθεν εἰς Γαλιλαίαν. Ἡ ὁδός ἡ διὰ ξηρᾶς παρέχει καὶ ἄλλας δυσχερείας. Ξενῶνας δὲν ὑπάρχουσι καθ' ὁδόν, κῶμαι δὲ καὶ κωμοπόλεις πρὸς στάθμους εἶνε σπάνιαι. Οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Νεαπόλει (Ναβλούς) ὑπάρχουσι ξενοδοχεῖα. Μόνοι οἱ Ρῶσσοι προσκνηταί, οἱ κατὰ χιλιάδας ἐν παντὶ καιρῷ τοῦ ἔτους συρρέοντες εἰς τοὺς ἁγίους τόπους καὶ τὴν προσκνήνησιν ἐκτείνοντες ἐφ' ἅπασαν τὴν ἱερὰν γῆν ἐν συνοδίαις ἑκατοντάδων προσώπων, διερχομένων περὶ τὴν Παλαιστίνην ὅλην, καὶ ἀπὸ Ἰουδαίας μεταβαίνοντες εἰς Γαλιλαίαν, ἀκολουθοῦσι τὴν διὰ ξηρᾶς ὁδόν, αὐτοὶ πολλάκις διανοίγοντες ἀτραποὺς ἐν τοῖς ἀβάτοις τόποις.

Ἄλλὰ μεθ' ὅλας τὰς δυσχερείας ταύτας προεκρίναμεν εὐλόγως τὴν διὰ ξηρᾶς εἰς Γαλιλαίαν ἀγούσαν. Ἀσφάλειαν ἰκανὴν παρείχεν ἡμῖν ὁ ὡς ὁδηγὸς καὶ φρουρὸς δοθεὶς ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου γηραιὸς μωαμεθανὸς καβάσης (θαβδοῦχος) τοῦ Πατριαρχείου Σουλεϊμάν, ὡς σταθμοὶ δὲ ἐμελλον νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν τὰ κατὰ διαφόρους τόπους μεταξὺ Ἱερουσαλὴμ καὶ Ναζαρέτ πατριαρχικῶν μοναστήρια. Οὕτω πορευόμενοι, ἐμέλλομεν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπεθυμίαν νὰ διέλθωμεν διὰ τῆς Ἰουδαίας, Σαμαρείας, τῆς πεδιάδος Ἰεζραὲλ, νὰ περιηγηθῶμεν κατὰ μῆκος ἅπασαν σχεδὸν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου Παλαιστίνην, δυνάμενοι διὰ τῆς ἐφιππου καὶ ἀρχαϊκῆς ἡμῶν ὁδοιπορίας ἀριβέστερον καὶ τερπνότερον νὰ θεώμεθα τὴν πρὸ ἡμῶν φύσιν, νὰ ἀναγινώσκωμεν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς κοιλάσι καὶ τοῖς πεδίοις καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν τόπων τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος, ἐν τῷ φυσικῷ ὄρῳ τῆς Παλαιστίνης νὰ διδῶμεν καὶ κατανοήσωμεν κάλλιον τὸν ὄρῳ τὸν ἠθικὸν καὶ ἱστορικὸν καὶ νὰ ἐντροφήσωμεν ἐν ταῖς ποιητικαῖς, θρησκευτικαῖς καὶ ἱστορικαῖς ἀναμνήσεσι καὶ διδάγμασι, τοῖς ἐμπνεομένοις ἐκ τῆς φυσικῆς ταύτης θέας, τῆς ἐμπνευμένης ἐν τῇ ἱστορικῇ θεωρίᾳ. Οὕτως ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως τῇ μεγάλῃ Τετάρτῃ (5 Ἀπριλίου) μικρὸν μετὰ μεσημβρίαν, ἐξελεθόντες τῆς πύλης τῆς βορείας, τῆς καλουμένης πύλης τῆς Δαμασκοῦ (ὡς ἀγοῦσης εἰς τὴν Δαμασκόν). Ὁ πρῶτος σπουδαῖος σταθμὸς ἐν τῇ ὁδῷ ἡμῶν εἶνε ἡ τρίωρον περίου ἀπέχουσα τῆς Ἱερουσαλὴμ Ῥαμῖλλα, ἡ δὲ χώρα, ἦν διερχόμεθα κατὰ τὴν εἰς Ῥαμῖλλαν πορείαν, εἶνε ἡ ἀρχαία χώρα Βενιαμὴν (τῆς φυλῆς Βενιαμὴν) καθ' ὃν χρόνον ἡ γῆ ἢ οἰκουμένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἦν διηρημένη μεταξὺ τῶν δώδεκα φυῶν Ἰσραὴλ. Ὑπάρχουσι δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην καὶ περὶ αὐτὴν διάφοροι κῶμαι καὶ ἄλλαι τοποθεσίαι, μᾶλλον ἢ ἦτιον γνωσταὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ Π. Α. φέρουσαι δὲ νῦν διάφορα ὀνόματα σύνθετα ἀπὸ τοῦ Ἀραβ. τέλλ = λόφος ἢ Βεῖτ = οἶκος (Ἑβραϊστὶ Beth = οἶκος Βαυθλ. Βηθλεὲμ) ἢ Βηρ (= πηγὴ) Βηρσαβέ (= πηγὴ ὄρκου ἢ Ὀβάδι = τόπος. Ὀνομαστότατα ἐν ταῖς κῶμαις ταύταις εἶνε τὸ Τελλ-ελ-φούλ, ἡ παλαιά, ὡς ὑποτίθεται, Γαβαὼν (ἐν γῆ Βενιαμὴν) ἐνθα ὁ Δαυὶδ ἐσφαξε τοὺς συγγενεῖς τοῦ οἴκου τοῦ Σουὺλ (Βασιλ. Β. κεφ. 21). Εἶτα δὲ τὸ Ἐλ-Ῥάμ ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι εἶνε

τὸ Ῥαμᾶ τὸ ἀποτελοῦν τὸ πρὸς βορρᾶν ὄριον τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰουδα πρὸς τὸ τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τοῖς μετὰ τὸν Σολομῶντα χρόνοις, ὅποτε τὸ Ἑβραϊκὸν κράτος τοῦ Δαυὶδ διηρέθη εἰς δύο. Τὸ Ῥαμᾶ δὲ πασίγνωστον καὶ ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ὑπὸ Ἡρώδου φονευθέντων νηπίων (Ματθ. Β. 18. Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη θρήνος καὶ κλαυθμὸς...)

Ἐν τῇ εἰς Ῥαμῖλλαν πορείᾳ ἡμῶν, εἰς ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς ἀγίας πόλεως ἀπόστασιν, συνηγήσαμεν τρισὶν ἀνδράσι φέρουσι μοναχικὸν ἐνδυμα πενιχρὸν καὶ ὅλως ἰδιόρρυθμον. Ἦσαν προσκνηταὶ ἐρχόμενοι ἀπὸ Περσίας εἰς τρεῖς μῆνας διανύσαντες περὶ, ὡς ἔλεγον ἡμῖν, τὸ μέχρις Ἱερουσαλὴμ διάστημα. Ἀναφέρομεν τὸ γεγονὸς ὡς ἀναμνησκον ἡμᾶς τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐγίνοντο ἐν παλαιότεροις χρόνοις αἱ τῶν προσκνητῶν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν ὁδοιπορίαι.

Ἀφικόμενοι περὶ ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Τετάρτης εἰς Ῥαμῖλλαν, κατελύσαμεν ἐν τῇ ἐνταῦθα ἱερᾷ μονῇ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἧς ἡγούμενος ἦν ὁ χρηστὸς καὶ εὐπαιδευτὸς ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος ὁ Κρής. Ἐν τῷ ἱερῷ ναφ τῆς μονῆς παρέστημεν καὶ εἰς ἱερὰν ἀκολουθίαν τοῦ ὁρθρου τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Οἱ τῆς Ῥαμῖλλας ὁρθόδοξοι εἶνε ἀραβόφωνοι καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ναφ τῆς Μονῆς, ἐν ᾧ ἐκκλησιάζονται, ἡ ἱερὰ ἀκολουθία, κατὰ τὸ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς, ψάλλεται τὸ πλεῖστον ἐν τῇ Ἀραβικῇ. Ὁ ἡγούμενος ἱστάμενος ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ἐψάλλεν Ἑλληνιστί, ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ ἀναγινώσκων καὶ τὰς εὐχὰς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἄλλ' οἱ ἐγχώριοι ἱερεῖς τὰς τε εὐχὰς καὶ τὰ Εὐαγγέλια ἀνεγίνωσκον Ἀραβιστί (κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Ἀγιοταφιστῶν εἰς τὴν Ἀραβικὴν γενομένην μετάφρασιν τῶν βιβλίων τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας). Ὡσαύτως δὲ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ, πάντα τὰ τροπάρια πάντες οἱ ὕμνοι καὶ αἱ ψαλμοὶ ἐψάλλοντο ἀραβιστί. Καὶ ὅμως οἱ κανοναρχοῦντες ἀραβόφωνοι παῖδες ἡμένιζον ψάλλοντες τὸ «Κύριε ἐλέησον» καὶ ἄλλας τινὰς μικρὰς δεήσεις καὶ ὕμνους ἑλληνιστί. Περὶ τῶν ἀραβόφωνων τούτων ὁρθόδοξων τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς λοιπῆς Συρίας ἐποησάμεθα λόγον μακρὸν ἐν τῇ περὶ τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τὸν ὑπουργὸν κ. Ἀθ. Εὐταξίαν ἐκθέσει ἡμῶν. Ἐνταῦθα προσθέτομεν ὅτι οἱ τῆς Ῥαμῖλλας ὁρθόδοξοι, οἵτινες εἶνε τὸ πλεῖστον λαὸς γεωργικὸς, φαίνονται ἔχοντες ἀνθρωπο-

λογικόν τύπον τὸ πλεῖστον ἑλληνικόν. Καί εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ πρὸ Χριστοῦ καὶ ἐν τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις ἐπεκράτησεν ἰκανῶς ἰσχυρῶς ἐν τῇ νοτίᾳ Παλαιστίνῃ (τῇ Ἰουδαίᾳ). Ἐν Ἱερουσαλήμ τὸ κράτος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦν μᾶλλον ἠθικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ Α'. μ. Χ. αἰῶνος ἐπεκράτησεν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ οἱ νῦν ὀρθόδοξοι κἄνθρωποι τῆς Ἰουδαίας εἰσι μᾶλλον ἀπόγονοι τῶν ἰθαγενῶν Χριστιανῶν, τῶν ἐξ Ἑλλήνων καὶ ἄλλων Παλαιστινικῶν λαῶν καταγομένων, τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων, ὧν ἐν μέσῳ ὑπῆρχον πόλεις ἑλληνικαί. Ἐννοεῖται ὅτι ταῦτα λέγομεν περὶ τῆς μεσογαίας διότι ἡ παραλία χώρα καὶ τῆς νοτίου Παλαιστίνης ἦν ἐν τοῖς πρὸ Χριστοῦ ἡδὴ χρόνοις τὸ πλεῖστον ἐξελληνισμένη. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων ἰκανῶς μετεῖχε τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς παραλίας. Αἱ Ἰουδαῖκαί ἐν Ἱερουσαλήμ συναγωγαί, ἐν αἷς ἐλαλεῖτο ἡ ἑλληνικὴ, ἦσαν προσωρισμέναι εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἀλλαχόθεν ἑλληνοφώνους κατασταθέντας Ἰουδαίους. Ὁ Ὀλὸς ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ Ἡρώδου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς περιουσίας αὐτῆς τὸν Ἑλληνισμὸν. Οὐχ ἦσαν ἡ μετὰ τὴν ἐπὶ Ἀδριανοῦ καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ μικρὸν συνουκισθεῖσα νέα πόλις ἦτο κατ' οὐσίαν ἑλληνική. Ὅπως δὲ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς Ραμᾶλλας οἱ ἀραβόφωνοι ὀρθόδοξοι εἶναι γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν Βυζαντινῶν Ἑλλήνων τῶν μετὰ Χριστὸν αἰώνων. Καὶ νῦν δὲ ἡ ἔθνη αὐτῶν γλῶσσα εἶνε ἑλληνική, διδασκομένη ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἱερουσαλήμ διατηρουμένῳ προκαταρκτικῶ ἑλληνικῷ σχολείῳ. Ἄλλ' ὑπάρχει ἐν Ραμᾶλλᾳ καὶ σχολὴ λατινική, ἔτι δὲ καὶ προτεσταντικὴ ἀγγλική. Τῇ πρωίᾳ τῆς Μεγάλης Πέμπτης (13 Ἀπριλίου) ἀφοῦ ἠκροασάμεθα τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ναῷ τῆς ἱερᾶς Μονῆς ἐξηκολούθησαμεν τὴν πρὸς βορρᾶν εἰς Σαμάρειαν πορείαν. Ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπὸ Ραμᾶλλας

εἰς Σαμάρειαν, διέρχεται ἐν ἀρχῇ διὰ λόφων καὶ ὑψωμάτων ἐν μέσῳ τοποθεσιῶν γνωστῶν ἐκ τῆς Ι. Γ. οἷον Ἑλ-βερεὶ τὸ ἀρχαῖον Βερεὶ (ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ Μαρία καὶ Ἰωσήφ ἐνόησαν κατὰ τὴν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐπάνοδον τὴν ἀπουσίαν τοῦ δωδεκαετοῦς τότε παιδὸς αὐτῶν, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ). Ὀνομαστὴ τοποθεσία ἐν τῇ πορείᾳ ἡμῶν ἦτο τὸ Ἄιν-Χαραμί = ὀφθαλμοὶ ληστῶν, τόπος ἄλλοτε ἐπιφοβὸς ἕνεκα τῆς ἐμφωλευούσης ἐκεῖ ληστείας. Ἐνταῦθα δὲ πλησίον εἶνε τὰ ὄρια τῆς διοικήσεως Ἱερουσαλήμ πρὸς τὸ Βιλαέτιον τῆς Συρίας (διότι ὡς γνωστὸν ἡ Ἱερουσαλήμ ἀποτελεῖ ἰδίαν διοίκησιν ἑξαρτωμένην ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς Υ. Π.).

Ἐνταῦθα δὲ ἐξεπλάγημεν ἰδόντες ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου τινὸς πολυπληθῆ συνοδείαν ἱεροσπουδαστῶν καὶ ἄλλων μοναχῶν δυτικῶν κατεχομένων ἐκ τῆς ἐγγυὸς κειμένης Σιλῶ, ἔνθα γίνονται ἀνασκαφαί. Ἡ Σιλῶ εἶνε ἐκ τῶν γνωστοτάτων ὀνομάτων τῆς Π. Γ. τῶν ἀνακαλούντων συγκινητικῶς ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν τὰ εὐσεβῆ μαθήματα τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας, ἅτινα ἐδιδάχθημεν ἐν τῇ παιδικῇ ἡμῶν ἡλικίᾳ. Ἡ Σιλῶ ἦτο κέντρον ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν τῶν Ἑβραίων πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐνταῦθα δὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις κειμηλίους ἦτο καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἣτις ἐπὶ ἀρχιερέως Ἡλὶ κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Φιλισθαίων καὶ ἀνακτηθεῖσα ὕστερον ὑπὸ Δαυὶδ, μετεκομίσθη οὐχὶ πλέον εἰς Σιλῶ, ἀλλ' εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ γενομένην ἡδὴ πρωτεύουσαν τοῦ κράτους μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἄλλ' ἡ Σιλῶ διετήρησέ τινα σπουδαιότητα, καὶ τὰ νῦν σωζόμενα καὶ ἀνασκαπόμενα ἔρεπια ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τούτους.

Ἄτυχῶς ἡ Σιλῶ δὲν ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἔρεπια ταῦτα, ἀνήλθομεν δὲ διὰ ἀτραπῶν τινῶν ὄρεινῶν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ὄρεων Ἐφραΐμ, ὁπότεν περὶ μεσημβρίαν κατήλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Λίβνης. Ἡ κοιλάς αὕτη πλατυνομένη μεδίσταται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Σαμαρείας.

Εὐρισκόμεθα ἤδη ἐν Σαμαρεία.

Ἐπετα συνέχεια

Π. ΚΑΡΟΛΙΑΝΣ

ΑΝΘΗ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΙ

Ο ΚΗΠΟΣ

Ἐλα φίλε μου! ἂν θέλῃς νὰ ἀπολαύσῃς τὴν ὀμορφίαν ἐνὸς κήπου, ἔλα νὰ μὲ δῆς.

Ἡ καρδιά σου θὰ λησμονήσῃ κάθε λύπη τῆς στοῦ δροσεροῦ ἀναφρῖκασμα τῆς αὔρας, ποῦ περιγυρᾷ πιστῇ πάντα στὰ σύδεντρα μονοπάτια μου, καὶ κάθε καὶ μὲ τὴν ὄρα τῶν λουλουδιῶν, ποῦ μὲ ντύνουν μὲ ὄρα τῶν φερέματα καὶ ποῦ χαμογελοῦν κάτω ἀπὸ τὰ μισανοιγμένα πέταλά των. Ὁ καλὸς οὐρανὸς ποτίζει πλούσια τὰ δέντρα μου, τὰ δέντρα μου μὲ τοὺς γυρμένους κλώνους, τοὺς φορτωμένους ἀπὸ καρπῶν, καὶ οἱ Πλειάδες, τὴν ὥρα ποῦ ὁ Ζέφυρος χαϊδεύει μὲ τὰ δαχτύλια του τὸν καλαμιῶνα, εἰσέρχονται μ' ἀπλόχευτὴ ἀπάνω μου χρυσάφι ἀναλυτὸ καὶ μαργαριταράκια συγνεφένια. Καὶ θὰ δῆς ἀκόμα τὸ Ζέφυρο, κουρασμένον ἀπὸ τὸ παίγνιδι του, νὰ χαϊδεύῃ τὰ γάργαρα νεράκια τῶν ρεμάτων, ποῦ τρέχουν, θαρρεῖς; νὰ τὸν συναπαντήσουν, καὶ νὰ τὰ φέρῃ κ' αὐτὰ κατόπι, διὰ νὰ φιλήσῃ χεῖλη μὲ χεῖλη τὰ λουλουδά μου καὶ τὰ ἀνθη μου.

ΤΑ ΜΗΛΑ

Ὁραῖα, μὲ τὴ μοναδική σας τὴ θεωρίαν, καὶ γλυκὰ καὶ μοσχομύριστα μηλάκια, μὲ τὸ χαμογελοῦσά σας τὸ διπρόσωπο, τὸ κόκκινο καὶ τὸ κίτρινο, προσομοιάζετε τοὺς εὐτυχισμένους καὶ τοὺς δύστυχους ἀγαπητικούς. Τὸ χρῶμα σας, ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, εἶνε χρῶμα τῆς ντροπῆς, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη χρῶμα τῆς ἀγάπης τῆς ἀπελιπισμένης.

ΤΑ ΒΕΡΙΚΟΚΚΑ

Βερίκοκκα, πῶχετε ἀκόμα καὶ τὰ κοινούτσια σας νόστιμα, καὶ σὲ ποιὸν τάχα δὲν ἀρέσετε;

Νέα ἀκόμα, εἰσθε ἀνθη ὅμοια μὲ ἄστρα, καὶ καρποὶ ὕστερα μεστωμένοι, μέσα στὰ φυλλώματα, στρογγυλοὶ καὶ ὀλόχρυσοι, ξεχωρίζετε σὰ μικρούτσικοι ἦλιοι.

ΤΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ

Ἐχομε τὰ μαγουλάκια μας σκεπασμένα μὲ χνουδι γὰ νὰ φυλαγόμαστε ἀπὸ τὸν κρύον ἄερα κ' ἀπὸ τὴν ἀψιὰ ζέστη.

Βελουδένια καὶ στρογγυλά καὶ κατακόκκινα, θαρρεῖ κανεὶς καὶ κυλιστήκαμε μέσα σὲ παρθεναῖο αἷμα. Γι' αὐτὸ εἶνε θαυμάσιοι οἱ χρωματισμοὶ μας καὶ τὸ δέρμα μας τόσο λεπτοκαμωμένο.

Γέρον μας, τὸ λοιπὸν, δάγκασέ μας μ' ὄλα μαζί τὰ δόντια σου, ἀλλὰ πρόσχε, καὶ μὲνε, τὴ σιδεροφύλαχτη καρδιά μας; μὴ τὴν ἔγγιξῃς γιατί θὰ φαρμακώθῃς.

ΟΙ ΧΟΥΡΜΑΔΕΣ

Εἴμαστε ἐμεῖς τὰ ἱερὰ κορίτσια τῶν φοινικῶν, οἱ Βεδουῖνες μὲ τὸ μελαχροινὸ δέρμα. Μεγαλόνομε ἀκούοντας τὴν αὔρα ποῦ τραγουδεῖ παιγνιδιάρᾳ ἀνάμεσα στὰ μαλλιά μας. Ὁ πατέρας μας ὁ ἥλιος μᾶς ἀνέθρεψεν ἀπὸ μικρὸς μὲ τὸ φῶς του καὶ πολὺν καιρὸ βυζάσαμε τὰ σεμνὰ στήθια τῆς μητέρας μας. Ὁ ἐλεύθερος λαὸς τῶν σκινητῶν, ποῦ δὲν γνωρίζει τὰ ἀπόσκεπα τῶν πόλεων, μᾶς προτιμᾷ, καὶ ὅποιος ἀναπαύτηκε μιὰ φορὰ στὸν ἥσκιο μας, εὐχεται νὰ μᾶς ἀκούῃ νὰ μουρμουρίζομε καὶ στὸ μνήμα του ἀκόμα.

ΤΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

Κόρη εὐωδιασμένη, ἀλλὰ τόσο δειλὴ στὴν πρώτη σου νιότη, ὅταν ἀκόμα κρύβῃς τὴν κοκκινάδα τοῦ ὄραϊον προσώπου στὰ μεταξένια πράσινα σκεπάσματά σου — ὦ ἀσύγκριτο τριαντάφυλλο! — εἶσαι μέσα σ' ὄλα τὰ λουλούδια σὰν τὴ Σουλτάνα ἀνάμεσα στὴς σκλάβες τῆς, σὰν τὸν ὄραϊον Ἐμίση τριγυρισμένον ἀπὸ τοὺς συμπολεμιστάδες του.

Στὸ εὐωδιασμένον ἀκροστέφανό σου κλείνεις τὸν αἰθέρα ὄλων τῶν ἀρωμάτων, ὦ ἐρωτευμένο τριαντάφυλλο! Τὰ πέταλά σου μισάνοιχτα μὲ τὸ φύσημα τῆς αὔρας, μοιάζουν

τὰ χεῖλη μιᾶς παρθενικῆς ὁμορφιάς, ποῦ βιάζεται νὰ δώσῃ ἓνα φίλημα στὸν ἀγαπημένο της, καὶ εἶσαι ἀκόμα ἀβρότερο στὴν ἀκμή σου καὶ στὴ φρεσκάδα σου ἀπὸ τὸ χουδατὸ μάγουλο ἑνὸς ἐφήβου, καὶ πλειὸ ἐπιθυμητὸ ἀπὸ τὸ σαφταριστὸ στόμα πρωτοπάρθενης κόρης.

Τὸ αἷμα τὸ εὐγενικὸ ποῦ χρωματίζει τὴ σάρκα σου τὴν εὐτυχισμένη, σὲ προσομοιάζει μὲ τὴν αὐγὴ τῆ χρυσόφλεβη, μὲ τὸ ποτήρι τὸ γεμάτο κρασί, μὲ ἀνθισμα ρουμπινιῶν ἀπάνω σ' ἓνα κλαδί σμαραγδένιο.

Ἡδονικὸ τριαντάφυλλο, σκληρὸ στοὺς ἀπροσέκτους ἐρωτευμένους, ποῦ σοῦ φέρονται βίανουσα, δίκαια τοὺς τιμωρεῖς μὲ τὰ βέλη τῆς χρυσῆς σου φαρέτρας, ὅπως ἐπίσης, ὡ θαυμάσιο, ὡ χαριτωμένο, ξέρεις νὰ κρατῆς χαϊδευτικά τοὺς προσεκτικούς, ποῦ νοιώθουν νὰ σ' ἐκτιμῆσουν. Γι' αὐτοὺς ντύνεσαι πάντα θαυμάσιες χάρες, καὶ πάντα, χωρὶς νὰ τοὺς κουράσῃς ποτέ, μένεις γι' αὐτοὺς τὸ πολυαγαπημένο τους λουλουδί.

ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ Ο ΠΑΡΩΡΙΤΗΣ

„Χίλιες καὶ Μιὰ Νύχτες“. Κατὰ τὴν νέαν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ Δ^{ου} Μαρόδοῦ.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: „Εἰς ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας“ δράμα εἰς πράξεις τρεῖς, ὑπὸ Γεωργίου Τσοκοπούλου.

Συλλογίζομαι, ὄχι χωρὶς κάποιαν μελαγχολίαν, πόσα τοιαῦτα ἔργα θὰ φανοῦν, θὰ ἐπιτύχουν καὶ θὰ ἐκπνεύσουν ἡρέμα, ἕως νὰ ἔλθῃ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ ζήσῃ καὶ θὰ θριαμβεύσῃ, τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐμψυχούται ἀπὸ πνοὴν ὑπερέραν, καὶ θὰ εἰσδύσῃ βαθέως εἰς τὰς ψυχάς, καὶ θὰ προκαλέσῃ θνέλαν ἐνθουσιασμοῦ... Καθόλου δύσκολον, τὸ ἔργον αὐτὸ νὰ τὸ γράψῃ μίαν ἡμέραν ὁ ἴδιος δ κ. Τσοκόπουλος; ἀλλ' ὠρισμένως δὲν εἶνε τὸ «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας». Ὅχι! αὐτὸ εἶνε ἀπὸ τοὺς ἀφανεῖς καὶ μαρτυρικούς ἐκείνους προδρόμους, τοὺς ἀξίους μόνον συμπαθείας. Ἐνα δραματάκι ἀνθρωπινόν, τεχνικόν, καλογραμμικόν, — ἀλλὰ τίποτε περισσότερον. Οὔτε ἴχνος ἀληθείας καὶ φυσικότητος. Ψυχρά μόνον, εὐσυνείδητος καὶ σοφὴ ἂν θέλετε, περιτέχνησις. Ἔργον ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲ ἀντλεῖ ἀκόμη τὰς ἐμπνεύσεις του ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. Κάτι συνθηματικόν καὶ ἐξεζητημένον, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀνυπόφορον, ἂν δὲν εἶχε κάποιαν ἐξωτερικὴν τέχνην, ἂν δὲν ἐμαρτύρει μίαν ὥραϊαν προσπάθειαν, ἂν δὲν ἀπετέλει ὡς ἐκ τοῦ εἶδους του, μίαν σχετικὴν πρόδον, καὶ ἂν δὲν μᾶς ἐπαρου-

σίαζε τὸν συγγραφέα του ἀνώτερον ἀφ' οὗ τὸν ἐγνωρίσαμεν ὡς τώρα.

Πρόδρομος λοιπὸν τὸ «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας». Πρόδρομος τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον θριαμβεύει σήμερον εἰς ἄλλας σηνάς, καὶ τὸ ὁποῖον τόσον καιρὸν τώρα ἀναμένει ἡ ἰδικὴ μας, ἱκανοποιούσα τὸν πόθον της μὲ μεταφράσεις. Ἐχομεν σωρὸν ἀπὸ τραγωδίας, ἱστορικὰ δράματα, εἰδύλλια ἀγροτικά, κωμωδίας καὶ κωμειδύλλια. Μεταξὺ ὄλων αὐτῶν, τὰ καλὰ ἔργα δὲν εἶνε ὀλίγα καὶ ἄς μὴν εἰμεθα μεμψιμοῖροι. Ἀλλὰ τὰ σύγχρονα κοινωνικά δράματα, — τὰ οἰκογενειακά, ὅπως ἐβραπτίσθησαν εἰς τὴν νεοελληνικήν, ἀμφιβάλω ἂν εἶνε ἀκόμη δέκα. Τώρα, ὅσον μεγάλην καὶ ἂν κάμωμεν τὴν ἀναλογίαν τῶν καλῶν ἀπέναντι τῶν κακῶν, πόσα θέλετε νὰ εἶνε καλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δέκα; Θὰ ἐκπλαγῆτε ἂν ἀπαντήσω κανέν, οὔτε τὸ «Εἰς ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας»;... Τί εἶνε δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, διὰ μίαν φιλολογίαν νέαν, ἢ ὁποῖα τώρα προσπαθεῖ νὰ νοίξῃ τοὺς δρόμους της. Καὶ συλλογίζομαι πάλιν, πόσα, πόσα ἔργα πρέπει νὰ γραφοῦν, καὶ νὰ παρασταθοῦν, καὶ νὰ ἐκπνεύσουν ἡρέμα, χωρὶς ἀποδοκιμασίαν,

χωρὶς ἀγανάκτησιν, χωρὶς μαξιλάρισμα, μὲ ὀλίγα μόνον συμπαθεῖ χειροκροτήματα, ἕως νὰ ἔλθῃ τὸ ἀριστούργημα, τὸ ὁποῖον προδιωνίζουν, τὸ ὁποῖον περιμένομεν!...

Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ δράμα τοῦ κ. Τσοκοπούλου.

Εἰς τὴν πρώτην πράξιν, ὁ Ἰάκωβος καὶ ἡ Βικτωρία Μαράνου ἐορτάζουν τὴν εἰκοσατηρίδα τοῦ γάμου των. Ὁ Μαράνος εἶνε ἰατρός, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, νομίζω, καὶ εὐρίσκειται εἰς τὰ πρόθυρα μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀνακαλύψεως, διὰ τὴν ὁποίαν ἐργάζεται νυχθημερόν. Εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν στηρίζει ἡ ἀγάπη τῆς καλῆς καὶ ἡγαπημένης του συζύγου, τὴν ὁποίαν λατρεύει. Ἐχουν καὶ μίαν λατρευτὴν θυγατέρα, τὴν Καίτην, ἡ ὁποία τώρα θὰ κάμῃ τὴν ἐμφάνισίν της εἰς τὸν κόσμον. Ἐχουν καὶ δύο στενωτάτους οἰκογενειακούς φίλους, τὸν γέροντα μυθιστοριογράφον Περικλῆν Καλλιμάχην, (δὲν ἠξέυρω καὶ καλὰ ἂν εἶνε μυθιστοριογράφος, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε γράφει καὶ φιλοσοφεῖ,) καὶ τὸν νέον — ὄχι τόσον νέον, ἀφοῦ ἀπέκτησε τὰς πρώτας λευκὰς τρίχας — Στέφανον Βάρδαν, ἰατρόν, βοηθὸν τοῦ Μαράνου, μὲ πολλὴν ἀξίαν καὶ εὐρύτατον μέλλον. Φυσικά, τὸν ἀγαπᾷ ἡ Καίτη, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ του. Ὅπωςδὴποτε, ἡ οἰκογένεια εἶνε εὐτυχὴς, καὶ θὰ ἦτο μέχρι τέλους ἂν δὲν συνέβαινε κάτι παράδοξον καὶ τραγικόν: Ὁ Στέφανος Βάρδας ἦτο παιδικὸς φίλος τῆς κυρίας Μαράνου. Τὴν ἡγάπα, καὶ θὰ τὴν ἐνουμφεύετο, ἂν δὲν τὸν εἶχε προλάβῃ ὁ ἰατρός.... Καὶ ἰδοὺ ὅτι εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν γάμον της, ὁ παλαιὸς αὐτὸς ἔρως ἐξανάπτει, καὶ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τοῦ ἰωβιλαίου, ὁ Στέφανος εὐρίσκει τὴν κατὰλληλον στιγμὴν νὰ ἐξομολογηθῇ τὸ πάθος του καὶ νὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν ἐξομολόγησίν του μὲ τὸ τολμηρότερον φίλημα ποῦ εἴμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσέρχονται ἡ Καίτη καὶ ὁ Καλλιμάχης, βλέπουν τὰ πάντα, καὶ ἡ αὐλαία πίπτει.

Ἡ δευτέρα πράξις εἶνε ἄμεσος συνέχεια τῆς πρώτης. Ἡ Καίτη καὶ ὁ Καλλιμάχης δὲν ζητοῦν ἐξηγήσεις, καὶ εἶνε πεπεισμένοι ὅτι πρὸ πολλοῦ ὁ Στέφανος εἶνε ἐραστὴς τῆς κυρίας Μαράνου. Γενικὴ κατῆφρα, καὶ ἀμηχανία, καὶ δάκρυα καταπνιγόμενα, διότι ὁ γέρον ἰατρός ἐργάζεται εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, καὶ θὰ εἰσέλθῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν... Καὶ νὰ τὸς μετ' ὀλίγον, φαιδρότατος, εὐτυχέστατος, ἀπορῶν μόνον διὰ τὴν βουβαμάραν καὶ τὴν μελαγχολίαν, καὶ κινῶν μὲ τὴν ἀγνοίαν του,

ὅπως ὅλοι οἱ ἀπατόμενοι σύζυγοι τῶν δραμάτων καὶ τῶν κωμωδιῶν, τὴν ἰαρότητα τοῦ ἀκροατηρίου. Ὁ ἰατρός ἀποδίδει τὸ αἴτιον τῆς κατῆφρας εἰς *δηλητηρίαν* ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Καλλιμάχη, καὶ δι' ἀντίδοτον ὀδηγεῖ τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸ γραφεῖον του, διὰ ν' ἀναρτήσουν ἐν χειροτέχνημα — δῶρον τῆς Καίτης ἐπὶ τῇ ἐορτῇ, — ἀλλὰ κυρίως διὰ νὰ μείνουν μόνον ὁ Καλλιμάχης μὲ τὸν Βάρδαν. Μεταξὺ τῶν δύο συνάπτεται τότε μακρότατος διάλογος, ἐκ τοῦ ὁποῖου μαθαίνομεν, ὅτι καὶ ὁ Καλλιμάχης, ὁ γηραιὸς φιλόσοφος, εἶχε ἀγαπήσῃ ἄλλοτε μίαν γυναῖκα διὰ τοῦ τριπλοῦ ἔρωτος τῆς καρδίας, τῶν αἰσθησέων, τῆς διανοίας, — ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ὑπανδρεύθη ἄλλον — ὅτι ἐπεκράτησε παρ' αὐτῷ ὁ ἔρως τῆς διανοίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου πάντοτε τὴν ἐσεβάσθη ὡς σύζυγον καὶ προσεπάθησε ν' ἀξήσῃ τὴν εὐτυχίαν της διὰ τῆς καλῆς του φιλίας. Ἡ γυνὴ αὕτη ἀφίεται ἕως νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι εἶνε ἡ ἴδια κυρία Μαράνου. Ὅπωςδὴποτε, ὁ Καλλιμάχης συμβουλεύει τὸν Βάρδαν νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον, καὶ τὸν πείθει νὰ φύγῃ ἄμεσως, εἰς τὴν στιγμὴν, χωρὶς νὰ ἴδῃ καὶ νὰ χαιρετίσῃ κανένα. Καὶ ὁ Βάρδας φεύγει, πρὸς μεγάλην λύπην τῆς Καίτης, ἡ ὁποία, ὅταν τὸ ἀκούῃ, κραεῖ τὸν ὑπηρετὴν διὰ νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν νέον, ἀλλὰ τὸ μετανοεῖ ἐγκαίρως καὶ τὸν διατάσσει... νὰ εἴπῃ εἰς τὸν πατέρα της ὅτι τὸ τραπέζι εἶνε ἔτοιμον.

Ἡ τελευταία πράξις διαδραματίζεται μετὰ ἐν ἔτος.

Ἀπέτη πλέον ἡ εὐτυχία ἀπὸ τὴν οἰκογενεῖαν Μαράνου. Ὁ κῆπος ἀνιχνεῖ ἀπὸ στεναγμούς καὶ ἀπὸ θρήνους. Ἡ κυρία Μαράνου κλαίει τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς της, τὴν συζυγικὴν της χαρὰν ἡ Καίτη κλαίει τὸ χαμένον της ὄνειρον. Ἐνα ἔρωτα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὴν ἐχώριζε διὰ παντός ἡ μητρικὴ ἀτιμία. Ἀμείλικτος καὶ ἄγριος διὰ τὴν μίαν, τρυφερός καὶ παρήγορος διὰ τὴν ἄλλην, παραμένει ὁ φιλόσοφος Καλλιμάχης. Ἀλλὰ δὲν τὰ γνωρίζει ὅλα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἡ κυρία Μαράνου δὲν τῷ εἶχε διηγηθῇ τί ἀκριβῶς συνέβη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Στεφάνου. Σήμερον τοῦ τὰ διηγεῖται, καὶ ἀποσπᾷ τὴν συγγνώμην τοῦ γηραιοῦ της φίλου. Ἀλλὰ θὰ συμβῇ κάτι ἄλλο τρομερόν, τὸ ὁποῖον δὲν προσελήφθη. Ὁ ἰατρός Μαράνος ἔκαμε τέλος πάντων τὴν μεγάλην του ἐπιστημονικὴν ἀνακάλυψιν. Εἶνε εὐτυχὴς, καὶ διὰ νὰ συμπληρώσῃ αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν, διὰ νὰ σκορπίσῃ ὀλίγην χαρὰν εἰς τὴν οἰκογένειαν,

νειαν, την οποίαν έβλεπεν από καιρού τόσον δυστυχή, — χωρίς να ήξεύρη διατί, — αποφασίζει να υπανδρεύση άμέσως την Καίτην, και της προτείνει ως σύζυγον τον Στέφανον. Από τον τρόπον, με τον οποίον γίνεται δεκτή ή πρότασίς του, μαντεύει ότι κάτι άπάσιον συμβαίνει, του έρχεται μία προσβολή του καρδιακού νοσήματος, από το όλοϊον έπασχε, και πίπτει νεκρός. Την στιγμήν εκείνην καταφθάνει και ο Στέφανος, ο εκούσιος έξόριστος, κατόπιν τηλεγραφήματος, το όποϊον τώ είχε σταλή ο επίδοξος πενθερός του. 'Αλλ' είνε άργά...

Μόνον από την υπόθεσιν, έννοει κανείς ότι το δράμα του κ. Τσοκοπούλου δεν είνε τόσω πρωτότυπον, μολονότι δεν φαίνεται τετριμμένον, ότι δεν είνε άθηναϊκόν, μολονότι ή σκηνή του υπόκειται εις τας 'Αθήνας, και ότι δεν είνε ανθρώπινον, — υπάρχει, βλέπετε, διαφορά μεταξύ *άνθρωπου και ανθρώπινου* — μολονότι διασώζει τα ψυχολογικά προσήματα. Δεν πιστεύω να συνήνητησεν ο συγγραφεύς εις τας 'Αθήνας πολλούς έργάτας μεγάλων επιστημονικών ανακαλύψεων, όπως ο Μαράνος, ούτε πολλούς γηραιούς μυθιστοριογράφους και φιλοσόφους, όπως ο Καλλιμάχης. 'Αλλ' ούτε εις τας 'Αθήνας, ούτε πουθενά θά συνήνητησε, πιστεύω, άνθρωπος, οί όποιοι να διατηρούν επί είκοσιν έτη τον έρωτά των και να τον έξομολογούνταν όταν ή εκλεκτή της καρδίας εσρατίξη τους άργυρούς της γάμου με άλλον.

Τούτο σημαίνει, όπως είπα εις την άρχήν, ότι ο κ. Τσοκόπουλος δεν ένεπτεύσθη από την περικυκλούσαν ζωήν, και ότι το δράμα του δεν είνε έργον ειλικρινές, εδουνειδήτου παρατηρήσεως. 'Εν γένει οί άνθρωποι του είνε ψευδείς και άψυχολόγητοι, νευρόσπαστα κινούμενα όχι κατά τους νόμους της ζωής, αλλά κατά τας όρέξεις του συγγραφέως. Η υπόθεσίς του άκόμη, δεν έχει τίποτε το ιδιαίτερον, το όποϊον να δικαιολογή έπαρκώς τον τίτλον «εις αναζήτησιν της ευτυχίας». νομίζω ότι κάθε δράμα ήμπορούσε να λάβη αυτόν τον τίτλον, αν δεν είχε άλλον ειδικώτερον. 'Αλλ' όπως είνε καλογραμμένον, με χροϊάν φυσικότητος εις τον διάλογον, με άρκετην εύφυϊαν, μ' εδτυχή σκηναϊκά εδρήματα έδώ - κ' εκεί, με συμμετρίαν και λιτότητα, με άμεμπτον σχεδόν δραματικην οικονομίαν, το έργον εφάνη ύποφερτόν και δεν έκαμε κακήν έντύπωσιν. Δεν είμπορώ να είπω ότι επέτυχεν, άλλ' ούτε και ότι απέτυχε. Και όταν λάβη τις ύπ' όψει τα προτερήματά του, και όταν ένθυμηθή ότι είνε το πρώτον δραματικόν έργον του κ. Τσοκοπούλου, είνε αδύνατον να μη συμπεράνη, ότι ο συγγραφεύς του υπόσχεται πολλά.

Όσον διά την παράστασιν, όμολογώ ότι εκτός της σκηνογραφίας του κήπου, τίποτε άλλο δεν εθαύμασα. Όρισμένως, το έργον ήτο πολύ άνώτερον και λεπτότερον από την ήθοποιϊαν, ή όποία δεν συνετέλεσε καθόλου εις το άναδειξή την αξίαν του.

Fig. 5.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΤΑ ΠΑΤΡΙΑ. Ο Σύλλογος των πατριών κάμνει έν ηρωϊκώτατον έργον. Μοιράζει την εφημερίδα του δωρεάν. Συλλαμβάνεται καθ' όδόν, ζητείται ή διεύθυνσίς σου, την δίδεις, και την επομένην εις το σπίτι σου αναγινώσκεις τα «Πάτρια» Ο τίτλος της εφημερίδος σου δίδει να έννοήσης ότι πρόκειται περί όργάνου του συλλόγου των «Πατριών», πράγμα το όποϊον δεν έννοεις από το περιεχόμενον. Είνε δε και βέβαιον ότι το περιεχόμενον δεν σε κάμνει σοφώτερον Λέγεται ότι τα «Πάτρια» ταξειδεύουν και εκφορτόνονται σωρηδόν εις τα χωριά, διά να φωτισθούν οί Έλληνες. Ένας κουμπάρος μου τον όποϊον έχω εις την 'Αττικήν, με είδοποίησεν ότι δεν εφωτίσθη. Έζήτησεν από τον συμβολαιογράφον του τόπου να του εξηγήση τί έννοει ή εφημερίς, άλλ' ο συμβολαιογράφος εξήτησε λεξικόν. Το γεγονός το καταγγέλλω εις τον Σύλλογον των «Πατριών», διότι πιθανόν να μη πταιή ο συμβολαιογράφος.

Φαίνεται έν τούτοις ότι και εγώ ο όποϊος έχω μάθει όλίγα γράμματα, δεν είμαι άκόμη προητομασμένος διά τόσον σοφήν εφημερίδα. Και εκείνος ο όποϊος έπρεπε να φωτισθή — άλλοϊμονον — ήμουν εγώ και οί όμοιοί μου. Εις τα «Πάτρια», λόγου χάριν, εξήτησα να διαβάσω μίαν έρμηνείαν του εθαγγελίου, την όποϊαν δεν άκούω εις τας εκκλησίας. Εδιάβασα όμως εκείνην την όποϊαν είχα άκούσει πρό όλίγου και πρό έτών πολλών, την όποϊαν άκούω πάντοτε, και την όποϊαν πάντοτε δεν καταλαμβάνω. Είχα και μίαν άλλην αξίωσιν να έννοήσω τί είνε Πάτρια. Ίδου δε τί εκατάλαβα από την όμώνυμον εφημερίδα. Ότι Πάτρια είνε... «πάτρια». 'Αλλ' αυτό το ήξευρα και από πριν.

Εάν τα πάτρια δεν είνε τίποτε βαθύτερον, άλλ' είνε εκείνο το όποϊον είχομεν πριν και πρέπει να το έχωμεν και σήμεραν, εάν και ο σύλλογος των Πατριών δεν έχει έννοήσει άκόμη τον τίτλον του, άλλοϊμονον εις τα πάτρια και άλλοϊμονον και εις ήμās. Διά τούτο έχω μίαν επιθυμίαν, την ειλικρίνειαν της ό-

ποίας δεν πιστεύω να μου άμφισβητήση κανείς. Την επιθυμίαν να συστηθή ένας νέος σύλλογος των Πατριών, ο όποϊος να κάμη όλίγην διδασκαλίαν εις τον σημερινόν όμώνυμον σύλλογον.

Δεν θέλω να είπω ότι οί Πατριοί δεν έννοούν τί θέλουν. Θέλω να είπω άπλώς ότι δεν είμπορούν να εφαρμόσουν εκείνο που θέλουν. Αν έχουν σκοπόν να μάς στρέψουν άπλώς προς τα παλαιά, ο κόπος των είνε περιττός, διότι όλοι οί παλαιολάτραι Έλληνες έχουν στραφή προς τα εκεί και τόσον πολύ μάλιστα ώστε να μη κωττάζουν τον έαυτόν των. Το ζήτημα είνε να βγάλουν κάτι τι από τα ερείπια και να μάς το δώσουν, πρό παντός δε να μη βγάλουν σκουριάν. Πρό ενός μηνός οί αξιότιμοι αυτοί συμπολίται μας έκαμαν μίαν συνεδρίασιν εις την όποϊαν επάνω κάτω εφθέγγαντο τα εξής:

«Ο σύλλογος των Πατριών συνεδριάζων το 192 και εις τας αρχάς του είκοστού αιώ- νος, διακηρύττει ότι, παρά τα λεγόμενα υπό της γλωσσικής επιστήμης ψεύδη, ή ελληνική γλώσσα δεν υπέστη καμμίαν μεταβολήν από τον καιρόν της 'Αττικής διαλέκτου και έντευθεν, μολονότι και αυτός ο σύλλογος των Πατριών γράφει εις γλώσσαν εις την όποϊαν δεν έγραφε χθές, διαψεύδει την ιστορίαν ή όποία αναφέρει κατά τους βυζαντινούς χρόνους γιγαντώδεις άγώνας μεταξύ της αρχαίας και της κοινής και βυζαντινής γλώσσης, κάμνει τον κουτόν άπέναντι της σημερινής γλωσσικής εξέλιξεως, παρακαλεί δε τους συμπολίτας να κάμουν και αυτοί τον κουτόν χάριν των Πατριών, και άπαγορεύει διά του παρόντος Φετβά εις τους Έλληνες, να σκεφθώσι διαφορετικά από ό τι έσκέπτοντο χθές, ή να αισθανθώσιν εκείνο το όποϊον δεν συμβιβάζεται προς τους τύπους και προς την γραφειοκρατίαν».

Έγένετο έν 'Αθήναις, τη... κτλ.

Ο Ιραδές αυτός των αξιότιμων άνδρών της γής του Βύζαντος των συνελθόντων εις την αίθουσαν του Πανεπιστημίου, την κοιτίδα των

Λασσανείων διαγωνισμών, δεικνύει τὰς ιδέας των διὰ τὰ πάτρια.

Ἦτο τόσον χρήσιμος ἓνας σύλλογος ὑπὲρ τῶν Πατρίων! Ποῖος τὸ ἀρνείται; Ἄλλ' ἐγένεν ἔν λάθος. Ἐνομίσθη ὅτι τὸν συνασπισμὸν αὐτὸν πρέπει νὰ τὸν ἀποτελέσουν καὶ ἄνδρες Πατριοί, δηλαδὴ ἄνθρωποι ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ 62. Ὡς προσόντα ἐτέθησαν τὰ ματογυάλια, τὸ μῦς, τὸ σπαλέττο, ἡ βακτηρία καὶ τὸ γῆρας — ἐννοοῦμεν τὸ γῆρας τῆς σκέψεως. Ἐνῶ ἡ ἐπανίστασις τὴν ὁλοῖαν προϋποθέτει ἓνας ἀγὼν

πρὸς μόρφωσιν ἔθνικοῦ χαρακτήρος, σημαίνει μίαν νεότητα μὲ τοὺς ἰσχυροτέρους σφυγμοὺς τῆς ζωῆς. Ὁ ἔστί, ἄνθρωπων οἱ ὅποιοι νὰ ἐρμηνεύσουν τὸ εὐαγγέλιον, ὄχι ὡς ἱεροκήρυκες, νὰ ὁμιλήσουν διὰ τὸν ἔθνισμὸν ὄχι ὡς ἀρθρογράφοι, νὰ διδάξουν ὄχι ὡς γυμνασιάρχαι, καὶ νὰ γράψουν ὄχι ὡς γραφειοκράται.

Ἄλλως ἡ παλαιομανία ἀπλῶς, τὴν ὁλοῖαν ἔχει ὁ σύλλογος τῶν Πατρίων, δὲν εἶνε δύσκολον προτέρημα τὴν ἔχουν καὶ οἱ συλλέκται γραμματοσήμων.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

Κεφαλαία Κηφισιάς ὑπὸ Μ. Βελουδίου.

Ἐκ τοῦ Φωτογραφικοῦ Διαγωνισμοῦ τῶν „Παναθηναίων“.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΜΠΕΛΕΤ(ΗΣ)

Αἱ Ἀθήναι τὸν εἶδαν καὶ δὲν τὸν εἶδαν, τὸν ἤκουσαν καὶ δὲν τὸν ἤκουσαν. Ἦλθε καὶ ἀπῆλθε σχεδὸν ἀπαράτητος. Ἀπὸ τὸ Λονδίνον καὶ πάλιν εἰς Λονδίνον. Αἱ ἑφημερίδες δὲν εἴρηκαν μίαν θέσιν μεταξὺ τῶν μαρτύρων τῆς δίκης Καρτάλη καὶ τῶν τετόρων τῶν ὑπαθρίων θεάτρων διὰ νὰ τὸν κάμουν... ἀγνωριστὸν — ἔλλειψις ἴσως τοῦ ἰδίου, ὅστις δὲν ἔφερε μαζὴ μὲ τὰς ἀποσκευὰς του καὶ κανὲν σκωριασμένον κλισί, ὅπως συνειθίζον ὅλοι οἱ περιηγούμενοι τὴν Ἀνατολὴν μεγάλοι ἄνδρες. Ἡ Μουσικὴ Ἐταιρεία τοῦ ἤνοιξε τὰς αἰθούσας τῆς, ὄχι ὁμως, ὅπως ὑποστηρίζουν μερικοὶ, καὶ τὴν καρδίαν τῆς — μίαν καρδίαν ἢ ὅποια εἶχε δοθῆ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας εἰς ἓνα ξένον. Μὲ δύο λέξεις ὁ εὐτυχῆς αὐτὸς ἄνθρωπος κατῳρωσε νὰ μείνῃ ὄσιλος ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν δόξαν.

Τὰ « Παναθηναία » ἐσκέφθησαν νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν διὰ τὸ κατόρθωμά του, καὶ μοῦ ἀνέθεσαν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου εἰς τὴν στήλην αὐτήν, ἀπὸ τὴν ὁλοῖαν περνοῖν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας. Τὰ μέσα ἀρέθησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν μου. Καὶ ἐξελέξα μετὰ πολλὰς ταλαντεύσεις τὴν μέθοδον τοῦ κινηματογράφου. Ὁ παράδοξος αὐτὸς μουσικὸς μὲ τὴν ὡραίαν κεφαλήν, τὸ ὄρατον παρὸν καὶ τὸ ὄραυτερον μέλλον, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ παρουσιασθῆ μὲ κανὲν ἄλλο τεχνικὸν μέσον. Εἶνε ὁ κινούμενος ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ὁ τρέχων χωρὶς ἀνάπαυσιν ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἰδανικά καὶ ὀπίσω ἀπὸ τὴν δόξαν. Ἐὰν τὸν περιμένετε νὰ σταματήσῃ, θὰ περιμένετε καὶ θὰ περιμένωμεν πολὺ...

Δύο λέξεις καὶ ἀνοίγω τὸν κινηματογράφον. Ὅταν ἐγεννήθη τὸ παιδί αὐτό, εἰς τὸ αἷμα του ἔχορευαν, χωρὶς ἄλλο, ὅλα τὰ αἰμοσφαιρίά του. Ἐγεννήθη μέσα εἰς τὴν μουσικὴν. Ὁ πάππος του μουσικὸς διεκθύνων τὴν ὀρχήστραν τῆς Σάλας τοῦ Μιλάνου, ὁ πατέρας του μουσικὸς, οἱ ἀδελφοὶ του — ἓνας ἅπ' αὐτοὺς ὁ ἀγαπητὸς συνεργάτης τῶν « Παναθηναίων » — αἱ ἀδελφαὶ του, ἀνιόντες καὶ κατιόντες Λαμπελέτ, ὅλοι μου-

σικοὶ! Μία οικογένεια, ἢ ὅποια ἔχει τὴν μουσικὴν ὅπως ἄλλαι οικογένειαι ἔχουν τοὺς ρευματισμοὺς τῶν ἢ τὴν ἀρθρίτιδα. Καὶ τώρα ἀνοίγει ὁ κινηματογράφος.

Ἐνα πρῶτὸ φθάνει ἀπὸ τὴν Νεάπολιν, ὅπου ἔκαμε τὰς μουσικὰς του σπουδὰς, εἰς τὸν Πειραιᾶ. Μόλις πατεῖ τὸ ποδᾶρι του εἰς τὴν προκυμαίαν, ἢ φιλήσυχος αὐτὴ πόλις ἀρχίζει νὰ χοροπηδᾷ. Τὸ δαιμόνιον τῆς μουσικῆς ἀρχίζει νὰ κεντᾷ τὰ νεῦρα τῶν ἀγαθῶν Πειραιωτῶν, τὰ μουσικὰ σωματεῖα ξεφυτρώνουν ὡς ἀμάνται, αἱ συναυλίαι ταράσσουν τοὺς μακαριωτάτους ὕμνους, οἱ λάργγες ὅλοι ἔξυπνοὺν καὶ τὰ τραγουδάκια τὰ ὅποια μελοποιεῖ μὲ ἓν ἀσυνείθιστον πάθος ὁ νεαρὸς συνθέτης, τρέχουν εἰς τοὺς δρόμους. Καὶ τρέχει καὶ ὁ νεαρὸς συνθέτης, τρέχει ἀδιακόπως, τρέχει χωρὶς ἀνάπαυσιν, ὡς νὰ κινηθῆ καὶ τι. Τὶ κινηθῆ δὲν ἔξυπνει οὔτε ὁ ἴδιος. Ἀρκεῖ ὅτι κινεῖται. Κινεῖται μὲ τὰς χεῖρας, μὲ τοὺς πόδας, μὲ τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὴν καρδίαν, ὀπίσω ἀπὸ τὰς γυναῖκας, ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ἤχους, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σχέδια, ὀπίσω ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις, μὴ βλέπων σχεδὸν γύρω του.

Ἄλλοι τὸν λέγουν ἀφηρημένον καὶ ἄλλοι ἐρωτευμένον. Εἶνε ἀπὸ ὅλα. Ὁ Πειραιεὺς δὲν τὸν χορεῖ. Ἀφίγει δύο-τρία-τέσσαρα μουσικὰ σωματεῖα ὀπίσω του, ἀφίγει ἓνα σωρὸν ἀνθρώπων κορυδισμένων μὲ τὴν μουσικὴν, δημοουργεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Ὅμιλον τῶν Φιλομουσῶν, ταξιδεύει μὲ ὅλους αὐτοὺς περιηγῶν τὰς μουσικὰς του ἐπιτυχίας, ἐπανέρχεται καὶ πάλιν φεύγει. Δὲν τὸν χοροῦν οὔτε αἱ Ἀθήναι. Σταματῆ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ ἴδια ἱστορία. Μία ἀγγλικὴ οικογένεια ἐνθουσιάζεται μὲ τὸν, τὸν προσκαλεῖ νὰ περᾶσῃ ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸ Λονδίνον. Εἰς τὸ Λονδίνον, εἰς τὸ Λονδίνον, διατῆ ὄχι; Παρᾶτει μίαν λαμπρὰν θέσιν, καὶ αἱ ἀποσκευαὶ δένονται. Περνᾷ ἀπὸ τὴν Νεάπολιν καὶ κημονεῖ τὰς ἀποσκευὰς του. Φθάνει εἰς τὸ Λονδίνον μὲ τὸ σακίον του καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν του. Περιμένει ἓνα μῆνα τὰς ἀποσκευὰς του, χωρὶς νὰ φθάνουν, χωρὶς νὰ γνωρῆσῃ γὰρ ἀγγλικά, χαμένος μέσα εἰς τὸν λαβύρινθον τῆς μεγαλοπόλεως, γράφει εἰς τοὺς συγγενεῖς του γράμματα ἀρχίζοντα μὲ ἀπελπισίας καὶ τελειώνοντα μὲ ἐνθουσιασμοῦς. Καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς τὸ Λονδίνον, χωρὶς νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν αἰμίον, ὅπως τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, μὲ μίαν πίστιν καταπληκτικὴν εἰς τὸν Θεὸν τῆς Μουσικῆς. Καὶ ὁ καλὸς αὐτὸς θεὸς δὲν τὸν ἐγκαταλείπει. Συνθέτει τὴν λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος. Τὸ ἔργον του τίθεται ὑπὸ τὴν βάσανον Ἀγγλῶν κριτικῶν καὶ οἱ ψυχροὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι τοῦ σφίγγουν τὸ χεῖρι. Δὲν ἐχρειαζέτο περισσότερον. Ἡ θέσις του ἐδημιουργήθη. Ζῆ τώρα εἰς τὸ Λονδίνον καὶ τρέχει, πάντοτε τρέχει ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ἤχους, τὰ ὄνειρα, τὰ σχέδια, τὰς γυναῖκας. Ἀφηρημένος καὶ ἐρωτευμένος. Αἱ ἐπιτυχίαι του τρέχουν μὲ τὴν ἰδίαν ταχύτητα. Τὰ ἔργα του ἀποκοτῶν μ' εὐκολίαν τὴν ἀγγλικὴν ὑπεκρότητα. Τί ἄλλο θέλει; Τὰ καλλιτέρα θεάτρα τοῦ Λονδίνου, τοῦ ἀνοίγουν τὰς θύρας των. Ἡ ψυχρὰ ἀγγλικὴ κριτικὴ τὸν καλομεταχειρίζεται. Τὰ κωμικά του μελοδράματα, εἶδος εἰδυλλίων, παλλομένων ἀπὸ ἀνατολικὴν ἠδυπάθειαν, αἱ παρεμβόλοι συνθέσεις του καὶ αἱ ὑποκρούσεις του εἰς μερικὰ δράματα, αἱ ρεμβωδίαι του, πλήττουν εὐχαρίστως τὰ ἀγγλικά ὄτα. Τὸ « Γιασμὰκ », ὁ « Χορὸς τῶν Σκιῶν »,

μερικά μελωδία τρυφερά και παθητικά αρχίζουν να κάρουν μίαν ιδιαίτερα έντυπον εις τους Άγγλους. Ο Ναπολέων — το μικρόν του όνομα με το όποιον τον εκάλει πάντοτε ή συμπάθεια όλων όσων τον γνώρισαν, — ο Ναπολέων του Πειραιώς, των Αθηνών, της Αλεξανδρείας, εις μίαν όκταετιαν μεταβάλλεται εις τέλειον Άγγλοσάβωνα και βλέπει την δύσκολον δόξαν μιάς μεγαλοπόλεως να του προσμεδιά. Μετά μίαν όκταετιαν, επανερχόμενον με μίαν συμπαθεστάτην σύντροφον εις τας Αθήνας, εκινδύνευσαν να τον αναγνωρίσουν οι στενότεροι φίλοι του. Τόσον βαθέως έφευγεν έντυπωμένην την σφραγίδα του περιβάλλοντος εις το όποιον έζησε. Πώς τώρα από το κράμα αυτό του Αθηναίου και Ναπολιτανού έμορφώθη ο Άγγλοσάβων, εις το μωστήριον της αφομοιωτικής δυνάμεως της υπέρχου φυλής, ή όποια μόνον την παροικιόδη καλωσύνην του δεν κατόρθωσε να μεταβάλη.

Λέγει κάποι ο Κούριος, νομίζω, ότι ή Ελλάς ως κράτος δεν επέτελεσε ποτέ μεγάλα πράγματα και ότι ή ιστορία της Ελλάδος είναι ή ιστορία του ελληνικού πνεύματος. Η πνευματική Ελλάς, ή πτωχή Ελλάς της σημερον, υπό την έποχην αυτήν ειμπορεί να κωχάται διά τους πνευματικούς της προσβυτάς εις τον έξω κόσμον. Είς την αντιπροσωπείαν αυτήν ο Ναπολέων λαμπρύνει έχει μίαν από τας καλλιτέρας θέσεις εις την... πρεσβείαν του Λονδίνου.

Παύλος Νιφάνας

Με τον αυτόν πόθον, να ιδωμεν πληρούμενα τα όνειρά μας περι Έθνικου Θεάτρου, άντηλλάξαμεν μίαν ήμέραν με τον κ. Ξενοπούλον τας σκέψεις μας. Με τον αυτόν ένθουσιασμόν και την αυτήν προς το Βασιλικόν Θεάτρον αγάπην, έθεωρήσαμεν και οι δύο καθήκον μας να όμιλήσωμεν.

Θά έφοβούμεθα μήπως εκ πρώτης όψεως το υπόμνημα του συνεργάτου μας δυσαρρεστήση πρόσωπα, τα όνόματα των όποιων, αναγραφόμενα εις την στήλην των συνεργατών μας, τιμούν την σύνταξιν των «Παναθηναίων». Άλλ' ή εκτίμησις αυτή, ή πλήρης, και ο προς αυτούς σεβασμός μας είναι ή καλλιτέρα και ή τρανοτέρα βεβαίωσις της ειλικρινείας μας.

Και με το θάρρος της ειλικρινείας αυτής, υποβάλλομεν σημερον εις τον Βασιλέα μας το υπόμνημα του κ. Ξενοπούλου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η «Ακρόπολις μετά διακοπήν όλίγων ήμερών επαναλαμβάνει το υπ' αυτής ανακηθέν ζήτημα: άν έχομεν φιλολογίαν. Έξακολουθούμεν κρατούντες ένήμερους τους αναγνώστας μας δι όλίγων άποσπασμάτων.

Κωνσταντίνος Χρηστομάνος

Φιλολογίαν έχομεν, και ίσως άργότερα θα κινήση αυτή τον θαυμασμόν του κόσμου. Άλλ' οι ποιηται μας δεν είναι εκείνοι οι όποιοι θεωρούνται ως οι Ποηται γενικώς ειπείν. Άληθής λυρικός ποιητής υπάρχει ίσως μόνον ένας, τον όποιον όμως δεν πρέπει να ονομάσωμεν διότι άμα λεχθή το όνομά του, παύει πλέον ύπαρχων οδτος.

Διηγηματογράφους και έν γένει πελογραμφοί έχομεν πλείονας του ενός, οι όποιοι θα ήμπορούσαν να κάμουν τιμήν εις οίονδήποτε έθνος. Οι όποιοι όμως δυστυχώς αρχίζουν να όλιγοστεύουν, να χάνουν από την πραγματικήν των αξίαν, όσον λαμβάνουν γνώσιν του τι αξίζουν. Και το αυτό διότι δεν ήμπορσαν να χωρίσουν εις τον έαυτόν των τας δύο προσωπικότητας του συγγραφέως, την δημιουργικήν και την κριτικήν.

Και το λυπηρόν είναι ότι εις όλην αυτήν την γορειάν των φιλολόγων μας ύπάρχει μία πλείως άνθρωπων, ή όποια ούτως ειπείν απσκελετώδη και είναι αδύνατον να προχωρήση. Ήχησε με μίαν μίσησιν, την παρηκολούθησε όλίγον καιρόν, αλλά δεν ήμπορεσε τίποτε να ξυπνήση εις τον έαυτόν της, και έστέρησεν.

Όσον διά το έργον του Σολωμού πρέπει να λογίλεται το αυτό πολύτιμον ως άφετηρία της Έλληνικής ποιητικής παραγωγής εις την αληθινήν μας γλώσσαν. Βεβαίως όμως δεν πρέπει να θεωρηθή ως ή κατ' έξοχην έθνικη ποιητική πηγή αυτοτελώς αναβλύσασα.

Ός προς την θεατρικήν φιλολογίαν, παρθένον σχεδόν ακόμη εις την Ελλάδα, ή Ελλάς εύρίσκειται εις καλλιτέραν θέσιν από πολλά άλλα έθνη, διότι εδώ δεν έχομεν τίποτε να ορίσωμεν, τίποτε να καταπολεμήσωμεν, μόνον δε ή εκλογή μας μένει και ή προθυμία διά να πλουτίσωμεν δι έργων ύγιών και περιεχόντων το ώραίον, κτίζοντες το θεατρικόν ήμών μέλλον επί της εργασίας άλλων έθνών, παραλαμβάνοντες εξ αυτής ο, τι καλλίτερον ύπάρχει.

Μ. Μαλακάνης

Τι μ' έρωτάτε άν έχομεν φιλολογίαν, αφού αναγνωρίζετε ότι εδώ και κάμποσον καιρόν γίνεται μία εργασία σημαντική και αξιοπαρατήρητος;

Δε μ' έρωτάτε καλλίτερα άν έχομεν εκπαίδευσιν; Μάλιστα, φίλε μου, άν έχομε εκπαίδευσιν. Αν έχομεν σύστημα μορφωτικόν, άν έχομε σχολεία όπου να διδάσκωνται τα παιδιά γράμματα, όπου να μαθαίνουν την ιστορίαν του τόπου των, την ιστορίαν των πατέρων των, την ιστορίαν της πατρίδος των, την ιστορίαν του Έθνους του κατακοιμιασμένου και του τόσου πάσχοντος;

Το παιδάκι που μαθαίνει στο σπίτι του και στο δρόμο το ψωμί να το λέγη ψωμί και το τυρί τυρί, το παιδάκι αυτό βασανίζεται στο σχολείο να πη το ψωμί άρτον και το τυρί τυρόν, αντί να μάθη τι είναι το ψωμί και τι το τυρί. Αντι δηλαδή να αναπτυχθή εις το μικρόν ή παρατηρητικότης, αναπτύσσεται ο σχολαστικισμός και ή στενοκεφαλίαι.

Ποίος έφρόντισε ποτέ για τη Βυζαντινή ιστορία; που μελετάται το Κρηικό θέατρο; ο «Ερωτόκριτος»; ο Όμηρος αυτός της Ρωμοσύνης; που διδάσκονται τα Κρητικά και τα Χιακά μελετήματα; που έρευνώνται τα διάφορα ιστορικά χρονικά τα συνδεόμενα με τας διαφόρους τύχας της πατρίδος μας; Μόνον στα ξένα Πανεπιστήμια, αλλοίμονό μας! Σε ποιο σχολείο άπαγγέλλονται τα δημοτικά ήσματα; που μελοποιούνται τραγούδια της ελληνικής επαναστάσεως;

Ο Σολωμός δεν ξεσημάθη, δεν έννοήθη ποτέ ως ποιητής, διότι δεν είναι δυνατόν να έννοήθη εις ο

σημειον εύρισκόμεθα μορφωτικώς, άγιοποίηθη μόνον και άπαρένε: κατά συνθήκην έθνικός ποιητής, κατά μίαν παράδοσιν διά τους περισσότερους Ιεράν και άνεξεργαστήν. Και διά να σάς αποδείξω έμπράκτως ότι ούτε ξεσημάθη ποτέ έμπειρώσως ούτε έννοήθη κατά βρόδος και πλάτος, θα σάς άναφέρω ότι οι ποιηται της σημερον, οι αληθινοί και άδιάφθοροι, οι πιστοί Ιερείς της τέχνης, οι ακολουθούντες τον μεγάλον δρόμον του μεγάλου αυτού διδασκάλου, οι κληρονόμοι των άνεκτιμήτων θησαυρών του, ο Μαρκοράς, ο Προβελέγγιος, ο Δροσίνης, ο Παλαμάς, ο Γρυπάρης, ο Βασιλικός, ο Πορφύρας, δεν θεωρούνται τίποτε όλιγώτερον παρά ζευζέκηδες και καταστροφείς της γλώσσης, άμαθείς οι περισσότεροι και άσημαντοί! Τώρα ειπίτε μοι, είναι δυνατόν άνθρωποι που εκτιμούν ως έθνικόν ποιητήν τον Σολωμόν, να θεωρούν ως άξιους άναθέματος και περιφρονησεως τους ποιητας της σημερον, οι όποιοι δεν εξέκλιναν ούτε κατά γραμμήν από τον δρόμον που έχίαραξεν εκείνος; Δεν εκτιμάται λοιπόν σημερον ο Σολωμός κατά συνθήκην, και δεν θαυμάζεται κατά μίαν παράδοσιν;

Κίμων Μιχαηλίδης

Μ' έρωτάτε άν έχομεν φιλολογίαν.

Σας έρωτώ και εγώ — Διατί βλέπετε παντού χυμένη την έρημιά εις την ποιήσιν και εις το διήγημα και εις το περιοδικόν; Οι ποιηται μας έν τούτοις μάς προσφέρουν κάθε τόσο τα τραγούδια των να στολισώμεν με αυτά την καθημερινήν μας ζωήν. Το ελληνικόν διήγημα ήμπορεί να καταλάβη επίζηλον θέσιν και εις την παγκόσμιον ακόμη φιλολογίαν. Και συχνά διαπνέει τας σελίδας του Παπαδιαμάντη ή όμορφιά των βουνών μας και του ελληνικού θρύλου ή χάρις, και της ελληνικής ζωής ή άφέλεια και ή ποιήσις; και φωτίζει του Παλαμά και του Μαλακάνη τους στίχους, το άσπληπτον και άπόκοσμον φως όραίων και μακροθύ άστρων.

Άνεφερα τρία όνόματα κατά τύχην. Άλλ' όποιος θέλει να ξεφυλλίση τους τρεις τόμους των «Παναθηναίων» έναμυον τώρα έτος, και τον ένα τόμον του «Διονύσου», εις τον όποιον φαίνεται κάποτε κανένας ποιητής μας, δεν θα διστάση να όμολογήση ότι και ποιήσιν έχομεν και διήγημα.

Βιβλίον όμως δεν έχομεν. Άλλά ποίος πταίει; Έμεις κ' έμεις, το κοινόν δηλαδή. Το κοινόν, το όποιον αυτοδικαίως καταδικάζει, κατατομεί, σβένει συγγραφείς και ποιητας, διότι δεν γράφουν με το γούστο του. Διότι δεν θέλει να ειρή εις την τεχνοτροπία του συγγραφέως, του έργου την ψυχήν. Διότι θέλει να είναι γραμμένον όπως μάς έμαθιν εις το σχολείον.

Άποτεινόμαι εις το κοινόν: Άνοιξτε όλοι, απ' άκρου εις άκρον την ιδιαίτεραν σας άλληλογραφίαν — έξαερσύνται οι δασκάλαι. — Διατί δεν μεταχειρίζεσθε τότε την γλώσσαν που άπαιτείτε από τους συγγραφείς αλλά γράφετε: ή παλιά μου αγάπη, ο πατέρας μου, τα αδέρφια μου; Διότι γράφοντες διαφορετικά δεν ήμπορείτε να αποδώσετε τα αισθηματά σας άλλ' εκείνο που σάς έμαθε ο δάσκαλος. Άγαπήσατε ήμως, ζήσατε, προσευχηθήτε, άρτήσατε την καρδιά σας να ξεχειλίση, έξομολογηθήτε εις τον Ιερόν, έξομολογηθήτε τον έρωτά σας, ειπίτε το παράπονό σας, ένθουσιασθήτε και έλάτε να γράψετε αυτά όλα εις την γλώσσαν που άπαιτείτε από τον ποιητήν. Η γλώσσα όφείλει να αποδίδη, όχι να μουμιολογή τα συναισθήματα και τας σκέψεις μας. Το έργον αυτό άνήκει εις τον ποιητήν.

Ο Σολωμός... Της ζωής την όμορφιά κανείς δεν την άρνεύται. Ούτε οι άπελισμένοι. Ο Σολωμός είναι ή καρδιά και ή όμορφιά της νέας ελληνικής ποιήσεως.

Το έργον του καταυγάει τον δριζόντα της νέας Ελλάδος. Και εκείνοι ακόμη που δεν τον έμελέτησαν ή δεν τον ήσθάνθησαν, δεν τολμούν να έχουν άλλην γνώμην. Το μεγαλειον, γρήγορα ή άργά, επιβάλλεται

ΠΡΟ ΤΙΝΟΣ είχε γίνει συζήτησις έν Γαλλίαι άν είναι όρθόν να μεταφραζονται τα χαρακτηριστικότερα έργα των ξένων φιλολογιών. Φυσικά αι σκέψεις έχορσίσησαν εις δύο, υπέρ και κατά. Κάποιος χαρατάων μίαν μέσην όδόν ειπεν ότι είναι άδικον να μη γνωρίζη κανείς τα εκλεκτότερα άποσπάσματα του Νίτσε, του Ράσκιν, του Μέρεινθ και — εδώ γίνεται γενικώτερος όλα τα βιβλία του Τολστόι. Ο κ. Ρεμυ δε Γκουρμόν όργων και άλλων το ζήτημα εις τον «Εομήν της Γαλλίας» και συνδέων αυτό με το ζήτημα του έθνισμού γράφει: Κανένας πατριωτισμός δεν ειμπορεί να με πείση ότι το φρασκόμηλο ή ο ήδιόσμος άντικαθιστά — το τσάι, ή ότι ή άνάγνωσις του Νίτσε άναπληροείται διά της άναγνώσεως του Άλφρέδου Φουλλέ ή ο Ήρην διά του Καρέλ. Άλλά θα γελώσω βεβαίως τον Γερμανόν ο όποιος θα μου έγκωμιάση το Βορδιώ και τον Καμπανίτην της παριόδου τον ή θα νομίση ότι ο Σούδερμαν, με την γερμανικήν φλυαρίαν του, είναι ίσως με τον Παύλον Έορβί.

Μεμονωμένος ο άνθρωπος άπαιδής, χάνει της ψυχής το σθένος, λησμονεί τον βαθμόν της αξίας του, χάνει ακόμη και την έννοιαν του έγώ του, μεταπίπτει εις κτήνος ή ενίοτε φθάνει εις μανίαν. Τα έθνη, ομάδες ατόμων, δεν διαφέρουν κατά πολύ. Η κοινή έαυτών συνείδησις τα μεταβάλλει εις είδος ατόμων. Και όπως τα άτομα ή αι οικογένεια — διά να είμαι άκριβέστερος — του αυτού έθνους, ζήτουν την άμοιβαίαν επικοινωνίαν, ούτω και τα έθνη. Αισθάνονται την ανάγκην της φιλίας, ακόμη περισσότερον τας επικοινωνίας σχέσεις. Και ακόμη περισσότερον τας σχέσεις της άβροφροσύνης. Η έχθρότης ή ο πόλεμος είναι δυνατά μεταξύ έθνών, όπως μεταξύ ατόμων ή οικογενειών. Τίποτε φυσικώτερον του μίσους και της διμιάχης.

Υπέρ τον έθνισμόν λοιπόν τίθεται άφ' έαυτού ο διεθνισμός. Και κανείς χωριστά επιβάλλει έντόνως την ύπαρξιν του άλλου αντί να έξουδετερώνται, συνυπάρχουν.

Διά να ύφίστανται σχέσεις μεταξύ έθνών, είναι ανάγκη νη φυλάξωσι την πρωτοτυπίαν των και την υπερωφάνειαν των, χωρίς υποχωρήσεις. Η άρέσκει κανείς όπως είναι ή δεν άρέσκει. Ο,τι ο Γερμανός ή ο άνθρωπος του Βορρά θεωρεί ως έλάττωμα παρά τή Γάλλω, οι Γάλλοι πρέπει να το θεωρήσουν ως άρετήν. Η έδκαμψία του ήπου είναι γελοία προς το σοβαρόν του βόος; άλλ' εάν ο ήπος δεν είχε την ιδιότητα της ταχύτητος, θα ήτο όλος άνοφελής και ίσως δεν θα ύφίστατο πλέον, διότι τα φωτοφάγα ζώα, τα όποια δεν έπροσπάτευσεν ο άνθρωπος, έξηφρανίσθησαν σχεδόν όλα, καταβροχθισθέντα υπό των σαρκοφάγων. Το ένδιαφέρον εκάστης ανθρωπίνης διαφορας έγκειται εις τας ιδιότητας, των όποιων αι άλλα διαφορα στερούνται. Δεν είναι δυνατόν να όνομασθούν κακά ή κακά παρά εφ' όσον συμβάλλουν εις την διατήρησιν της φυλής.

Επανερχόμενος εις το άτομον, ο κ. Γκουρμόν λέγει ότι καθήκον του ατόμου είναι ή καλλιέργεια της προσωπικότητός του, ή ανάπτυξις αυτής καθ' όλους τους τρόπους τους μη άντικοινωνικούς και ή ώθησις αυτής εις το ύψιστον σημειον. Το αυτό και διά τα έθνη. Και τότε μόνον θα άπολαίσουν την γεισίον των άλλων καρπόν. Όσον ένας λαός έχει έθνισμόν, τοσοούτον είναι ικανός να αισθανθή ήτι πρωτότυπον ύπάρχει εις τας πράξεις ή εις τα έργα των άλλων έθνών. Η συμφωνία ύφίσταται μόνον έν τη διαφορά

των χαρακτήρων, των πράξεων, των προϊόντων. Η συμφωνία αυτή καταφαίνεται διά της ανταλλαγής. Μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας γίνεται μεγάλη ανταλλαγή βιβλίων άλλ' όχι βιβλίων της αυτής φύσεως. Της δίδομεν πολλά μυθιστορήματα, διότι εκείνη δεν παράγει.

Τόν Γερμανόν τόν θέλω Γερμανόν. Κάθε άνθρωπος πρέπει να ήνε αυτός ο ίδιος. Επίσης κάθε έθνος. Τότε μόνον εμπορεί να άρξω. Διά τούτο ή γερμανική φιλοσοφία κατέκλυσε τόν κόσμον, διότι είνε μέχρι μινίας γερμανική. Εάν ο Κάντ, ο Σοπενάουερ ή ο Νίτσε παρουσίαζον μόνον κάτι τι εκ των φιλοσοφιών της Ευρώπης, γρήγορα θα έληθμονούντο. Και εάν Γάλλος φιλόσοφος, όπως ο Κινέ, ήνε Γερμανός μετρημένος, μετά την πρώτην έκκληξιν δεν θα παρέχη κανέν ένδιαφέρον.

Αυτό είνε τó μεγαλύτερον μειονέκτημα της λατινικής φιλολογίας τού μεσαιώνος και της Αναγεννήσεως. Δεν έχει προσωπικότητα, διότι δεν έχει έννοια.

Η γλώσσα—διά να επανέλθομεν—είνε βεβαίως μία των κυριωτέρων εξωτερικεύσεων της έννοιας και τó άκατανίκητον κάλυμα πρòς σχηματισμόν ενòς τύπου ευρωπαϊκού δημοκόρφου. Τó κάλλος της γλώσσας άποτελεί ή καθαρότης αυτής. Αυτή της δίδει δύναμιν και άξίαν. Τó ζήτημα της γλώσσας κάθε λαός άφείλει να τó θεωρή ζήτημα έννοιας. Γλώσσα φορτωμένη και διαφρασμένη από ξένα στοιχεία, χάνει τó ένδιαφέρον της και δέ' αυτούς τούς ξένους οί όποιοι παρέσχον τά στοιχεία αυτά. Όταν διαβάξω εν άγγλικόν βιβλίον, τó θέλω άγγλικόν και εις τās σκέψεις και εις τήν γλώσσαν. Όσον επιδεικνύουν τó έγώ των και τήν ιδιαίτεράν μορφήν της ζωικότητος αυτών τά ευρωπαϊκά έθνη, τόση περισσώτερον θα ήνε κατάλληλα εις τó άνώτερον κοινωνικόν αίσθημα τó όποιον συνδέει άμοιβαίως τās διαφόρους φυλάς, όπως τó σύνθημας κοινωνικόν αίσθημα συνδέει τās οικγενείας, τά άτομα της αυτής φυλής. Άλλ' άς μή νομίσω κανείς ότι είνε δυνατόν να υπάρξη φιλολογία ευρωπαϊκή, τέχνη ευρωπαϊκή, επιστήμη και σκέψις ευρωπαϊκή. Η γεωλογία άρξισε τήν διάνοιαν κάθε φυλής τόσον καθαρά, όσον και τó χρώμα της. Ο γερμανικός νοός δεν είνε νοός γαλλικός. Τó δοχείον είνε τó αυτό άλλ' όχι και τó περιεχόμενον. Όλοι οί άνθρωποι βλέπουν με τó αυτό όργανον άλλ' όμως βλέπουν διαφορετικά. Τó στερέωμα είνε εν και μόνον. Και όμως είνε τó ίδιον, ήρώμενον από τόν Κέλτη, τόν Λαμαρτίνον ή ένα ήλιδιον; Τίποτε δεν υπάρχει δλικώτερον, μάλλον καθωρισμένον υπό τού όργανισμού όσον ή σκέψις, ή τόσον άστάθμητος. Είνε, όπως ο μύς, τó στεάρι, όπως τó αίμα και ο χυμός, προϊόν τού εδάφους.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ τών «Ειδυλλίων» και τών «Αμαράντων». κ. Γεώργιος Δροσίνης έκδίδει προσεχώς νέον τόμον ποιημάτων.

ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΣ ΣΟΛΛ. Είνε πολύ παράξενον ότι ο Αύρηλιανός Σόλλ απέθανε μόνον προχθές. Γεννηθείς τó 1811 ζήσας έτη ενεργείας, πλημμυρίσας με τήν ειρωνείαν του τόν κόσμον, πληγώσας με τά βέλη του τούς συναδέλφους και τούς έχθρούς του, χύσας εις ρύακα, εις ρύακας, χεϊμάρους και εις ποταμούς τήν ώραίαν του ήψυ, πρò άρχετών έτών απέθανε διά τήν φιλολογίαν. Ο θάνατός του με εξέπληξε όλίγον ως θάνατος βρονκόλικος και είδα ότι και αυτός όπως τóσοι άλλοι δεν είχε καθόλου έννοια τήν τελευταίαν ευφάντα του επικαίως θνήσκειν.

Υπήρξε όπωσδήποτε μία εποχή και ή εποχή αυτή ήτο από τά 1860-70 κατά τήν οποίαν ο Αύρηλιανός

Σόλλ έξη και έξη τόσον πλημμυρισμένην και καρποφόρον ζωήν ώστε έγέμισε όλην τήν γαλλικήν φιλολογίαν, άνεμυγνύετο εις όλην τήν γαλλικήν δημοσιογραφίαν και μόνος του σχεδόν έκάνει και έκυριάρχει τού γαλλικού γέλωτος.

Τά άρθρα του Αύρηλιανού Σόλλ, αί σάτυραί του, αί πολεμικάί του, αί μονομαχίαί του, τά σκάνδαλά του, ο χωρισμός του, διελαλούντο εις όλας τās γαλλικάς έφημερίδας. Τά Παρασκήνια τά όποια έδημοσιεύοντο εις τόν «Φιγαρώ» είχαν τόσην φήμην όσον είχαν και αί «Δευτέραι» τού Σαιντ Μπέβ, όσην είχαν και αί πολεμικάί τού Ούγκώ. Έγραφε παντού, άνεμυγνύετο εις όλα, πολεμίδν όλους. Η ζωή του όλόκληρος άλλως τε υπήρξε ένα σκόρπισμα πολεμικής ευφροσύνης. Όχις τó δημοσιογραφικόν του στάδιον ως πολιτικός άρθρογράφος, ένινδύνευσε κατά τó 1850 να κλεισθή εις τήν φυλακήν και έπειτα άλληλοδιαδόχως διήλθε όλας τās έφημερίδας τών όποιών ο τίτλος μόνον από τόν «Σωματοφύλακα» τού Δουμά μέχρι της «Ηχούς τών Παρισίων» τήν όποιαν εξέδωκεν ο ίδιος ο Σόλλ, θα άπησχόλει όλην τήν στήλην. Ολόκληρον στήλην θα μās άπησχόλων και οί τίτλοι τών μυθιστορημάτων του Σόλλ τά όποια ο συγγραφέας έσφοράγισε με τήν αυτήν γλαφυρότητα και με τήν αυτήν όξείαν ευφάνειαν και με τήν αυτήν παρισινήν αστυραντήν όποιαν βλέπομεν εις τά άρθρα του.

Τά «Νέα Μυστήρια τών Παρισίων», οί «Έρωτες τού Θεάτρου», «Κλαύδιος ο Μονόφθαλμος», «Επιστολαί πρòς τόν Υψηρέτην μου», «Αρρωστα Πνεύματα», είνε τά κυριώτερα τών έργων του.

Ποιήματα επίσης έγγραψε άλλ' ευτυχώς ένα και μόνον τόμον υπό τόν τίτλον «Διονύσια». Εις τó θέατρον επίσης ένησχολήθη, τότε γράφων κωμωδίας εν συνεργασία με τόν Βοζιάς, τότε μονόπρακτα άστειότατα τών όποιών ο «Ζηλότυπος τού Παρελθόντος» και «Παράδοξα άποτελέσματα κεραινού» είνε τά μάλλον έπιτυχόντα.

Άλλ' αν άπησχόλων τόν κόσμον τά εύφημ ή μοριστικά κωμικά βιβλία και άρθρα, αν άπησχόλει τόν κόσμον ή παρομοιωδής εις τόν Φιγαρώ, και τó «Γεγονός» συνεργασία του Σόλλ, άπησχόλων αυτών περισσότερον αί μονομαχίαί, αί έριδες και τά σκάνδαλα του ευφροσύς συγγραφέως. Τρόντι ο Σόλλ έπέριξε όλους και όλοι του έζητησαν έριδας, και όλοι τόν εκάλουν εις μονομαχίαν. Όταν έμονομάχουν δύο εις τó Παρίσι, ήτο βέβαιον ότι ο ένας τολόμιστον έξ αυτών θα ήτο ο Σόλλ. Μία μονομαχία μάλιστα με ένα δημοσιογράφον τόν Ροβέρτον Μισσέλ της «Εσπέρας» παρ' όλιγον να άποβή μοιραία εις τόν Σόλλ. Ο αντίπαλός του τόν έπληγωσε βαρέως εις τόν βραχίονα και τó ξίφος έθραυσθη έντός της πληγής. Ευτυχώς τó τραύμα δεν είχε μεγάλας συνεπειάς.

Μεγαλειτέρας συνεπειάς όμως είχε ο γάμος τού Σόλλ, γάμος έξ έρωτος, με μίαν θνητέρα ενòς τυθαπόλου εκ Λονδίνου, κόρην ώραίαν άλλ' έντελώς άκατάλληλον διά σύζυγον. Ο Σόλλ τήν έρωτεύθη, τήν συνεξέχθη, και έπειτα, πρòς κοινόν σκάνδαλον, τήν έχωρίσθη. Ο γάμος και ο χωρισμός και αί έριδες τού Σόλλ με τούς συγγενείς της συζύγου του δεν άπησχόλησαν όλίγον τόν γαλλικόν τύπον.

Έν γένει τó έργον τó πλείστον του Σόλλ είνε μία διαρκής ευφάντα, ένα σπινθηροβόλημα πνεύματος, μία σάτυρα διηνεκής τών Παρισίων και μία λεπτή επικρίσις τών επικαίρων. Δεν υπήρξε από τά πνεύματα τά ύπεροχα εις βαθύτητα, υπήρξε όμως βεβαίως από τούς ανθρώπους τούς έξαιρετικούς εις ευφάντα. Διά τού γέλωτος και τού δήγματος, διά της σατύρας της ευθύμου και της σατύρας της κωστικής, επί εικοσιπενταετιαν όλόκληρον έβασίλευσε εις τους Παρισίους και υπήρξε από τά πνεύματα τά καθαρώς γαλλικά. Αν όχι ή μεγάλη φιλολογική ιστορία τών μεγα-

λοφυνών, ή μικρά ιστορία τών φιλολογικών και κοινωνικών παρασκηνίων θα άφιερώση άρκετάς σελίδας διά τόν Σόλλ και θα είνε δίκαιον.

E.

Δύο άνέκδοτα τού Αύρηλιανού Σόλλ.

Όταν εις μίαν δημοσιογραφικήν ανάκρισιν περι καπνίσματος, ήρωτήθη αν, όπως λέγουν, ή κατάχρησις τού καπνού προάγη τήν έγκληματοκίτητα, άπήντησεν: — Δεν ήξενώ τίποτε. Ηξενώ μόνον, ότι τήν νόχτα, πού επιστρέφω μόνος, αν ιδώ μακρόθεν άνθρωπον με σιγάρον εις τó στόμα, περνά άφοβος διότι είμαι βεβαίωτατος, ότι ο άνθρωπος αυτός δεν εμπορεί να ήνε κακοήγος.

Προσκληθείς υπό τινος εις μονομαχίαν δι' έπιστολής ύβριστικότητας γεμάτης άνορθογραφίας, άπήντησε: — Λέγομαι. Άς προσβεβλημένος, έχω τó δικαίωμα της έκλογής τού όπλου. Εκλέγω λοιπόν τήν Γραμματικήν. Πάει! είσθε τελειωμένος άνθρωπος!

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ τών Γκογκούρ έσίχθησαν εις τήν Έθνικήν Βιβλιοθήκην τών Παρισίων. Συνίστανται από τήν άλληλογραφίαν των και πληρες τó κείμενον τού «Ημερολόγιου». Η άλληλογραφία θα παραδοθί εις τó κοινόν τó 1906, τó δέ «Ημερολόγιον» μόνον κατά τó 1916.

Τó 14) θα δημοσιευθώσιν έρωτικά έπιστολαί τού Μυσσέ. Τó 1920, δέσημ άνεκδότων σημειώσεων τού Ρενάν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ. — ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Κατά τó Πάσχα τών Δυτικών άμφότεραι αί σχολαί κατά τά εθισμένα δέκονταν τās δημοσίας συνεδριάσεις, εις τās όποιās έναλλάξ κατά δεκαπενθημερίαν άνακουούνται υπό τών διευθυντών και έταίρων αυτών τάποτελέσματα τών έτησίων άνασκαφικών ή επιστημονικών έργασίων των. Τó γερμανικόν ινστιτούτον έξηκουούθησε τās εν Λευκάδι έργασίας του διά τού κ. Δαίραφελδ, όστις άνεκοίνωσε τά έξαγόμενα των μέχρι της προκαρτελούσης έβδομάδος αυτόδι άνασκαφών. Εις τó έδαφος, όπου μετά πεποιθήσεως ο κ. Δαίραφελδ άναζητεί τά ίχνη τού άνακτόρου τού Όδυσσεώς, έπιστοποίησε διά τών εφιεθέντων τεμαχίων προϊστορικόν και μηχανικόν άγγειον, τήν ποτέ υπαρχεν οικίσησιν τών χρόνων εκείνων. Τó όρος Σκάρος είνε πλέον διά τόν κ. Δαίραφελδ, τó Νήιον τού Όμηρου, όπως και τó εφιεθέν ύδραγωγείον θεωρεί ως αυτό εκείνο, όπερ περιγράφει της Οδυσσεϊας ο ποιητής. Έξ έτέρου αί έργασιαί της βυθόκαρου, δι' τας άνοίγεται σήμερον ή διώρυξ, σαφηνίζουσι σημεία τοπογραφικά τού άμείνου της αρχαίας πόλεως Λευκάδος και ίδίως τών δύο βραχιόνων, οίτινες έκλειον τήν εκ μεσημβρίας εισοδον αυτού. Περιέρχον αϊτόθι φανώμενον εις ότι ή επικράτεια της θαλάσσης είνε σημερον κατά δύο περίπου μέτρα ύψηλοτέρα ή κατά τούς αρχαίους χρόνους. Διά τούτο δέ και ή μικρά νήσος, έφ ής έκαιτο ποτέ τó ιερόν της Αφροδίτης Αιναίδος, εκάλυφθη ύπ' αυτής ή θεος όμως της νησίδος τούτης φαίνεται τώρα βεβαία, όλίγον βορειώτερα της παλαιάς πόλεως Λευκάδος. — Εκ τών άλλων άνακωνώνων εν τώ γερμανικώ ινστιτούτῳ, ή μὲν τού κ. Πφούλ απέβλεπεν εις έπιτυμβίους παραστάσεις τών απολεματικών και ρωμαϊκών χρόνων της Αλεξανδρείας ή δέ τού κ. Βιλχέλμ, γραμματέως τού αβστριακού ινστιτούτου, εις άγγλυοστατήν συμπλήρωσιν τεμαχίου έπιγραφής έξ Ακροπόλεως περι παραστάσεων άγνώστον έργον αρχαίων δραματικών ποιητών ή δέ τού κ. Κόλμπε περι τών περγαμηνών φυλών διά συμπλη-

ρώσεως τεμαχίων έπιγραφών εκ Περγάμου ο κ. Σχράδερ τέλος άμίλησε περι της ζωοφόρου τού Τηλέφρου εν τώ μεγάλῳ βωμῳ της Περγάμου. Μεταξύ τών κόνων της στοάς αυτού άποδέχεται τήν υπαρχεν άγαλμάτων — ως άπολιθωμένοι θεαταί — απέβλεπον οί παριστανόμενοι εις τά εν τώ βωμῳ τελούμενα όλόκληρους ο βωμός όθτος, ως γνωστόν, άναπαρεστάθην εν τώ μουσειῳ τού Βερολίνου, τοποθετηθέντων κατάλληλος τών θανμαστών της μεγάλης ζωοφόρου λειψάνων (της Γιγαντομαχίας). Και περι της έστίας τού βωμού ο όμιλῶν εξέφωρεν εικασίας τινάς και παρατηρήσεις περι τού σχήματος και της οικοδομικής του.

Έν δέ τῳ γαλλικῳ σχολῳ όμιλῶν ο κ. Μανδελ περι σαρκογράφου τινός εν Ικονίῳ υπέβαλεν εις κρίσιν τās γνώμας περι της προελεύσεως της ρωμαϊκής και κατόπιν της βυζαντινης τέχνης εκ Μικράς Ασίας και Συρίας, εις άς αναφέρεται μάλιστα τó βιβλίον τού Στρυγόβουκ Orient und Rom. Ο κ. Κρανζέ άμίλησε περι τού μέλλοντος τού Πειραιώς ως άφιετηρίας τών πρὸς τήν Δύσιν διά Ααρίσης σιδηροδρόμων. Ο δέ κ. Φούλλ περι Νίκης κηλῶν εν Δελφῶν, τύπον τού έκτου πρὸ Χριστού αἰῶνος, όν ίσως έδημούργησεν ο Χίος Άρχαίος. Η Νίκη αυτή ήτο άκρωτήριον τού ναού της Αθηνάς. Τά χωρία αυτή της διατηρούνται θανμασώς. Περιέρχον είνε ότι διά της άριστεράς κρατεί είδος κομβολογίου. Ο πηλός δεν είνε κορινθιακός, άλλ' έρυθρωπός.

S.

ΑΙ ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ άνασκαφαί εις τούς πρόποδας τού όρους Σκάρου άπεκάλυψαν τούς γνωστούς κερράμους της ελληνικής εποχής και όλίγα προϊστορικά τεμάχια. Εις τάφρον άνορυθθείσαν εφιεθή τάφος κατεσκευασμένος εκ πλίνθων και έντός αυτού μικρών άγγειων, λυχνιδίων και νόμισμα χαλκού.

Εις τó νότιον μέρος τού Σκάρου εφιεθή έπιτύμβιος στήλη με τήν έπιγραφήν **ΚΕΡΚΙΝΟΣ** και μέγας άριθμός προϊστορικῶν τεμαχίων, εκ τών όποιών πολλά είνε λίαν σπουδαίας μορφής.

Αί πρὸς αναζήτησιν τού αρχαίου Ύδραγωγείου έργασιαί βαίνουσι κατ' εύχην.

Εις θέσιν Παληροκατόνα εφιεθή σειρά 30-40 σωλήνων τού ύδραγωγείου τούτου, κατά τήν αυτήν δέ διευθύναν εις διαφόρους θέσεις εφιεθήσαν πολλά τεμάχια, άποτελούντα τήν έξακολούθησιν τού ύδραγωγείου.

Εκ τούτου μέγας έλπίζεται ότι μεταξύ τών ελαίων δένδρων εις τήν πεδιάδα θα εφιεθί τó τέλος τού ύδραγωγείου, όπου ύποτίθεται ότι υπάρχει δεξαμενή ή βρύσις τού αρχαίου συνουκισμού.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΠΩΣ ΕΓΕΙΝΕ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΣ ΤΟΥ ΣΑΡΔΟΥ. Έπρόκειτο ν' άναβιβάσθῃ διά πρώτην φοράν εις τó θέατρον Porte St. Martin ή Θεοδώρα. Ο Σαρδού με τόν διευθυντήν τού θεάτρου Daquesnel είχαν ήδη διανειμί τούς ρόλους, ο ίματισμός, τριακόσια φορέματα βυζαντινά, έτοιμος, οί έργατα ζωγράφου έδίδαν της τελευταίας πινελίης εις τās σκηνογραφίας. Έλειπε μόνον ή μουσική. Έσκέπτοντο εις ποιον να έμπιστευθούν τήν σύνθεσιν τού μερολογίου — partition — και εν τῳ άμνησιν τών ο Daquesnel έπρότεινε τόν Μασσενέ μετά τού όποιον τόν συνέδεε στενή φίλια, άναλαμβάνων συγχρόνως να συστήσῃ εις αυτών τόν Σαρδού όστις δεν τόν εγνωρίζε προσωπικώς.

Τήν επομένην έσπέραν συντητών και οί τρεις εις μέν αϊθροσαν τού Αγγλικού Καρνεσίνο, εκεί δέ μεταξύ δύο ποτηρίων ο Σαρδού εξέγησε τó δράμα του εις τόν μουσουργόν άπαγγέλλον συνάμα και τούς στίχους

τῶν πρὸς μελοποιήσιν τεμαχίων. Ὁ Μασσενὲ ἐφαίνετο ὀλίγον προσέχων καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἀφηρημένος, ὅτε λέξιν ἐπρόφερε. Κατὰ τὰ ἐπίδηρμα ὅποτε ἡ ὁμιλία εἶχε στραφῆ εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, σιγά σιγά, καὶ σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν, διεκθύνεται πρὸς τὴν ἄλλην αἰθουσαν ὅπου ἦτο τὸ πιάνο, ἓνα παλαιὸν ξεχαρβαλωμένο. Κλεγιέλ, κρούει δύο τρεῖς συγχορδίας καὶ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ μὲ τὴν γνωστὴν βασιαν φωνὴν του

Ah, Ah! Théodora!

Ah, Ah! Théodora!

καὶ κατόπιν χωρὶς νὰ σταματήσῃ, τὸ θριαμβευτικὸν ᾄσμα καὶ τὸν ἕμῳ τῶν τεθνεώτων. Εἶχε συνθέσει τὴν μουσικὴν διακοκύντος τοῦ γεύματος.

— Ἐξοχα, θανάσια! ἀναφωνοῦν ἐνθουσιασμένοι οἱ δύο τοῦ συνδαιτυμόνες.

— Εἶνε ἔτι ὀνειρευόμενον, κραγαρίζει ὁ Σαρδοῦ.

Τὴν ἐπαύριον τὸ μικρὸν μερολόγιον τοῦ Ἀγγλικοῦ Καφερείου τελειῶς ἐνοργανωμένον παρεδίδεται πρὸς μελέτην.

Fa Diesis

EIKASTIKAI TEXNAI

ΤΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ γερμανικὸν περιοδικὸν «Ἡ τέχνη δι' ὅλους» ἀφιερώνει εἰς ἓν ἀπὸ τὰ τελευταῖα του τεύχη ἄρθρον εἰς τὸν Νικόλαον Γύζην. Εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικόν, λέγει, ὅτι τὸ ἔμβλημα τῶν διεθνῶν Ἐκθέσεων τοῦ Μονάχου εἶναι ἔργον ἰδικόν του, μολοντί ὁ Γύζης ἦτον ἀπομονωμένος μὲ τὴν ἑξαιρετικὴν τέχνην του, ἡ ὁποία τίποτε τὸ κοινὸν δὲν εἶχε μὲ τὴν Σχολὴν τοῦ Μονάχου καὶ μὲ τὴν παρ' αὐτῆς ἀντίληψιν τῆς ἀλληγορίας. Ἄλλ' ἔνεκεν αὐτῆς ἀκριβῆς τῆς λεπτότητος καὶ τῆς εὐγενείας τοῦ ἰδεαλισμοῦ του, ἥτις ἐνεῖχε τὴν καθαρότητα τοῦ χρυστάλλου, ἐξέλεγον τὸν Ἕλληνα ζωγράφον, ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ περιφανοῦς διακοσμητικοῦ ἔργου.

Ἐκεῖνος ὅστις, ζῶν, τόσον ὀλίγον ἐπεξήτησε τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὸν θόρυβον, ἔλαβε μετὰ θάνατον τὰ τραυτάτα δείγματα εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς.

ΜΗΜΕΙΟΝ Εἰς ΤΟΝ ΒΙΣΜΑΡΚ. Ἡ πόλις τοῦ Ἀμβούργου εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ἀνέγερσιν μεγαλοπρεποῦς μνημεῖον εἰς τὸν σιδηροῦν καγκελάριον. Πρὸς τοῦτο ἐπροσέβητε διαγωνισμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβον μέρος πλέον τῶν 24 καλλιτεχνῶν. Ἐσχάτως ἐδημοσιεύθη ἡ κρίσις τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς δι' ἧς ἐβραβεύθη τὸ ἔργον τῶν κ. κ. H. Lederer γλύπτου καὶ E. Schaudt ἀρχιτέκτονος. Φανταζόμεθα πόσον δύσκολος ἦτο ἡ θέσις τῆς ἐπιτροπῆς μεταξὺ τοσοῦτων προσπλασμάτων νὰ δικαίωσιν δικαίως.

Τὸ γλυπτικὸν ἔργον τῶν κ. κ. Lederer καὶ Schaudt ἀπλοῦν ἐν τῷ συνόλω χαρακτηρίζει τὸ βαρὺ γερμανικὸν πνεῦμα διὰ τῆς ἐπιβλητικότητος τῶν προτοτύπων γραμμῶν του. Ὁ σιδηροῦς καγκελάριος ἐπροσωπεύει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀμεταβλήτου διὰ τῆς σιδηρᾶς περιβολῆς του ἀπλουσιότητος καὶ ἐμπνευσμένης.

Μεταξὺ τῶν δύο γερμανικῶν ἀετῶν ὀρθοῦται γιγάντιος ὁ ἰδρυτῆς μιᾶς αὐτοκρατορίας τὴν ὁποίαν ἐδραίωνεν ἡ δύναμις τῆς ἰσχύος του.

Ὀλίγιστα ἔργα ἀνάξια τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου μνημεῖου ἔχει νὰ ἐπίδειξῃ ἡ γερμανικὴ γλυπτικὴ.

ΠΙΝΑΚΙΑΣ

ΗΘΕΑΝΗΣΕ ποτὲ Γάλλος συγγραφεὺς, κατὰ τὸ 1874, νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἰκανότητα τοῦ ταχυδρομείου. Ἐπέγραψε λοιπὸν μίαν ἐπιστολήν: «Πρὸς τὸν συγγραφεὰ τοῦ μυθιστορήματος ἡ Κυρία Μποβαρό, εἰς Παρισίους.» Ὁ ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος ἐγραψεν ἐπὶ

τοῦ φακέλου μὲ κόκκινον μελάνι. Νὰ σταλῇ πρὸς τοὺς κληρονόμους τοῦ Θεοφίλου Γκωτιέ, εἰς Νελιό. Ἐκεῖ βεβαίως ὁ γραμματοκομιστὴς ἔλαβε τὰς δεούσας ὁδηγίας, διότι ριφθεῖσα εἰς τὸ κιβώτιον τὴν 4 Ἰανουαρίου 2 μ. μ. ἡ αἰνιγματώδης ἐπιστολή, ἐπεδόθη τὴν μεθεπομένην 5 μ. μ. εἰς τὸν Γουσταῶν Φλωμπέρ.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο δημοσιεύομεν τὴν εἰκόνα τοῦ φιλέλληνος Ἐυνάργου, τοῦ πρώτου ἐργάτου πρὸς σύστασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὅπως εἰς τὸ δημοσιευθὲν ἤδη ἀπόσπασμα τοῦ κ. Βαλαωρίτου ἀναφέρεται. Τὴν εἰκόνα μῖς παρεχώρησεν εὐμενὸς ὁ κ. Ι. Βαλαωρίτης.

Τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα ἔληξεν ἡ χειμερινὴ περιόδος τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου μὲ τὸ μονόπρακτον δράμα τοῦ κ. Ι. Πολέμη τὸ «Ὀνειρον» καὶ τρεῖς ἡμιστάς κωμωδίας τοῦ κ. Ν. Ι. Λάσκαρη «ὑπὸ Ἐχεμύθειαν» «Ἡ Ἐξ Ἄδου Παραγγελία» καὶ «τὸ Κοκκαλάκι τῆς Νυχτερίδας».

Ἡ εἰκὼν τοῦ Χατζῆ Καραντάνη, τὴν ὁποίαν ἔδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων» ἐλήφθη ἀπὸ ἔργον Γάλλου περιηγητοῦ, ἐπισκεφθέντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Νέα Σκηνὴ θὰ δώσῃ παραστάσεις κατὰ τὴν θερινὴν περιόδον εἰς τὸ ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ὀμονοίας θέατρον, διασκευαζόμενον καταλλήλως. Τὸ ἴδιον θέατρον θὰ χρησιμεύῃ, στεγαζόμενον, καὶ διὰ τὸν χειμῶνα.

Ἡ ἀπὸ πολλοῦ συστηθεῖσα ἀπὸ Ἑλλήνων ἀρχαιολόγους καὶ μηχανικούς ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀναστήλωσεως τοῦ Ἐρχεθίου. Ὅλα τὰ κτίρια τεμάχια τοῦ ὄραίου αὐτοῦ μνημείου διατηροῦνται καὶ μικραὶ μόνον προσθήζαι θὰ χρειασθοῦν. Τὸ ἔγκριθὲν σχέδιον εἶναι τοῦ νομομηχανικοῦ κ. Μπαλάνου.

Ἡ Κυβέρνησις ἀποδεχθεῖσα τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς ἀπεφάσισε τὴν ἀναστήλωσιν καὶ προσεχῶς ἀρχίζον αἱ ἐργασίαι.

Ἡ βουλγαρικὴ ἀγριότης ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον τῆς Ὀ ἐν Δοϊράνῃ Γεωργίως Πατριώτης ἔπεσε νέον αὐτῆς θῦμα. Ἐπὶ τὰ κακοῦργοι δέσαντες τὰς χεῖρας καὶ φμώσαντες τὸ στόμα του, κατέσφαξαν αὐτόν. Οἱ δολοφόνου ἐξηφανίσθησαν.

Ὁ Γεώργιος Πατριώτης ἦτο ἐξήντα ἐτῶν. Καὶ πρὸ δύο ἐτῶν εἶχεν ἀποπειραθῆ τὸ βουλγαρικὸν κομμάτι τὴν δολοφονίαν του. Ὁ βουλγαρικὸς φανατισμὸς ἦτο τὸ ἐλατήριον τοῦ τόσον ἀγρίως ἐκτελεσθέντος φόνου.

Ὁ δῆμος Ἀθηνῶν ἀπεφάσισε τὴν ἀνέγερσιν ἐκθετηρίου τῶν νεκρῶν. Τὸ κτίριον θὰ οἰκοδομηθῇ ὅπισθεν τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας τοῦ νεκροταφείου.

Ὁ ἐκ Κίλεως κ. Λεωνίδας Ζαρίφης, ἐπιθυμῶν τὴν πρόδον τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, ἀνέλαβε τὴν διετὴ ὑποτροφίαν ἐν Εὐρώπῃ νέου ἐπιστήμονος πρὸς ἐξακολουθῆσιν τῶν σπουδῶν του. Τοιοῦτος συνεστήθη ὑπὸ τοῦ διεκθιντοῦ τοῦ Μουσείου κ. Σβορώνου, ὁ ἀνεγνωρισμένης ἀξίας κ. Κ. Κωνσταντινόπουλος.